cijena 30 d

broj 66

SIRIUS

BIBLIOTEKA ZNANSTVENE FANTASTIKE

Isaac Asimov:

MLADOST

i druge najljepše sf pripovijetke

Još 12 veličanstvenih: ŽENE ANTE PORTAS

Isaac Asimov: Mladost

Youth

Preveo Gavrilo Vučković

Udar šljunka o prozor trgnuo je dječaka iza sna. Trenutak kasnije, kad se zvuk ponovio, on je već bio budan.
Uspravio se kruto u krevetu. Prošlo je nekoliko sekundi prije nego što je shvatio gdje se nalazi. Nije bio u svojoj kući, razumije se, već u vili očeva prijatelja izvan grada. Ovdje je bilo hladnije nego kod kuće, a kroz prozor se svuda vidjelo bujno zelenilo.
— Slime!
— Poziv je bio izgovoren prigušenim, nestrpljivim šapatom, i on bez oklijevanja priskoči otvorenom prozoru.
Slim mu nije bio pravo ime, ali novom prijatelju, koga je upoznao jučer, bio je dovoljan samo jedan pogled na figuru pa da kaže: »Ti si Slim, Mršavi«. Zatim je dodao: »Ja sam Red, Riđi«.
Ni njegovo pravo ime nije bilo Red, ali svakome tko bi ga pogledao bilo je jasno koliko je prikladan taj nadimak. Postali su prijatelji na spontan, brz način, kako to često biva među mladima koji su jednom nogom iskoračili iz djetinjstva, ali još nisu stigli steći prve crte zrelosti.
— Zdravo, Rede! — viknu Slim i mahnu razdragano svome prijatelju.
— Tiše! — upozori ga Red svojim hrapavim šapatom. — Hoćeš li nekoga da probudiš?
Red je tek sada opazio da je Sunce jedva nadvisilo niske brežuljke na istoku, da su sjenke duge i nježne, a trava još mokra od rosa
Upitao je tiho:
— Što se dogodilo?

Ali Red mu samo mahnu da iziđe.
Slim se obukao brzo, sretan što se umjesto uobičajena jutarnjeg kupanja može oplahnuti s nešto mlake vode. Onda je istrčao na travnjak vlažan od rose.
— Moraš biti tih — upozori ga Red. — Ako se mama probudi, ili moj i tvoj tata, ili čak netko od posluge, onda će odmah početi predavanje: »Uđi unutra, ili ćeš se prehladiti nasmrt gazeći po toj rosi«.
Imitirao je tuđi glas tako vjerno da se Slim nasmijao, pomislivši da na svijetu nikada nije postojao tako zabavan prijatelj, kao što je Red.
Onda Slim upita uzbuđenim glasom:
— Ustaješ li ovako rano svakog dana, Rede? Ovo je zaista sjajno! Čini ti se kao da ti pripada cio svijet, jel'da? Nema nikoga u blizini da ti smeta i slično. — Bio je ponosan što mu je bilo dopušteno da uđe u taj posvećeni svijet.
Red ga odmjeri iskosa i reče nehajno:
— Budan sam već nekoliko sati. Zar nisi noćas čuo ono?
— Čuo što?
— Grmljavinu.
— Zar je bilo oluje? — upita Slim začuđeno.
— Mislim da nije. Ali grmljavine je bila. čuo sam je i otišao do prozora, ali kiša nije padala. Nebo je bilo puno zvijezda i upravo je počelo postajati malo sivkasto. Znaš već kako to izgleda?
Slim nikada nije vidio kako to izgleda, ali je ipak kimnuo glavom.
— I tako sam odlučio da iziđem — zaključi Red.
Koračali su ledinom pored betonskog puta koji je u ravnoj liniji vodio daleko naprijed, gdje se gubio među prvim brežuljcima.
Onda Red iznenada upita:
— Jesi li spreman da čuvaš jednu tajnu?
— Naravno — potvrdi Slim. — O kakvoj je tajni riječ?
— Eto, tako, jedna tajna. Možda ću ti je povjeriti, a možda i neću. Ne znam još. — Otkinuo je jednu stabljiku paprati, temeljito je otrijebio od listića i odsječno mahnuo njome nekoliko puta kroz zrak, kao bičem. Zatim je dodao: — Uskoro dolazi ovamo jedan cirkus.
— To nije nikakva tajna — primijeti Slim pomalo razočarano. — Znao sam da dolazi. Moj tata mi je pričao još prije nego što smo stigli ovamo...

— Nije tajna u tome. Baš bi mi to bila neka tajna! Jesi li ikada vidio cirkus?
— Naravno da jesam.
— Da li ti se sviđa?
— Uh, više od svega na svijetu! — uzviknu Slim. Red ga još jednom pogleda iskosa.
— Jesi li ikada pomislio da bi se mogao priključiti nekom cirkusu. Hoću da kažem, istinski?
— Pa, rekao bih da nisam — uzvrati Slim poslije kraćeg razmišljanja. — Mislim da ću postati astronom, kao moj tata. Čini mi se da bi i on želio da to postanem.
— Pih! Astronom! — podsmjehnu se Red.
Slim je osjećao kako se vrata novog posvećenog svijeta zatvaraju iza njega, a astronomija odjednom postaje stvar mrtve prošlosti.
— Cirkus bi stvarno bio mnogo zanimljiviji — rekao je naglas.
— To samo tako kažeš.
— Ne, nije tek tako. Stvarno mislim.
Red nije prestajao inzistirati.
— Pretpostavimo da ti se baš sada ukaže šansa da se pridružiš nekom cirkusu. Što bi uradio?
— Ja... ja...
— Eto, vidiš! — nasmija se Red prezrivo.
Slimov ponos bio je pogođen.
— Pridružio bih mu se — izjavio je odlučno.
— Samo pričaš.
— Daj mi šansu, pa ćeš vidjeti!
Red se naglo okrene prema njemu, nekako čudno napet.
— Misliš li to stvarno? Misliš li da bi mi se pridružio?
— Ne znam što hoćeš da kažeš? — upita Slim, odstupivši malo unatrag.
Našao sam nešto što bi nas moglo odvesti u cirkus. Možda bismo uspjeli jednog danačak imati i vlastiti cirkus. Tko zna, možda bi to bio najveći cirkus na svijetu. To jest, ako bi mi se ti pridružio. Inače... ovaj... hoću reći da bih mogao tu stvar izvesti i potpuno sam. Ali, pala mi je na pamet misao: »Pružimo i dobrom starom Slimu njegovu šansu«.
Slim je osjećao kako svijet oko njega postaje blistav i čudesan.

— Naravno, Rede. Ja sam s tobom! Što je to, Rede, a? Reci mi, što je to?
— Pokušaj se sjetiti! Koja je najvažnija stvar u nekom cirkusu?
Slim je očajnički razmišljao. Želio je dati pravi odgovor. Najzad reče:
— Akrobati?
— Nebesa! Ne bih načinio ni tri koraka da gledam akrobate.
— Onda ne znam.
— Životinje, eto što je najvažnije! Gdje se okupljaju najveće gomile? Koje su točke najuzbudljivije? One u kojima nastupaju životinje.
— Misliš li stvarno da je tako?
— Svi tako misle. Pitaj koga hoćeš... U svakom slučaju, ja sam jutros našao životinje. Dvije, da budem točniji.
— I uhvatio si ih?
— Dabome. U tome i jest tajna. Hoćeš li reći nekome?
— Naravno da neću.
— U redu. Držim ih u drvarnici. Želiš li ih vidjeti?
Bili su već sasvim blizu drvarnice. Golema vrata bila su crna. Nekako suviše crna. Slim i protiv svoje volje zastade u pola koraka.
— Jesu li velike? — upitao je trudeći se da mu glas zvuči što nehajnije.
— Zar bih se petljao s njima da su velike? — uzvrati Red. — Ne mogu te ozlijediti. Eto, samo su ovoliko velike. Držim ih u jednom kavezu. Ušli su u drvarnicu i Slim ugleda veliki kavez ovješen o kuku ispod krova. Bio je pokriven krutim šatorskim platnom.
— Ovdje smo ranije držali nekakve ptice — objasni Red. — Kavez je dovoljno čvrst, tako da životinje ne mogu pobjeći. Hajde, pođimo na tavan.
Popeli su se uz drvene stepenice i stali ispred kaveza.
— Na platnu je rupa — primijeti Slim pokazujući u tom pravcu.
— Otkud se našla tu? — Privukao je bliže kavez, odigao platno i izjavio s olakšanjem — Još su unutra.
— Platno izgleda kao da je progorjelo — reče zabrinuto Slim.
— Hoćeš li pogledati, ili nećeš?
Slim polako kimnu glavom. Nije bio siguran da želi pogledati. Tko zna, možda su...
Ali Red je oštrim trzajem odigao platno i Slim ugleda životinje.

Dvije, baš kao što je Red i rekao. Bile su malene i gadno su izgledale.
Čim se platno odiglo, životinje se brzo primakoše onoj strani kaveza ispred koje su se nalazili posjetioci. Red oprezno ispruži jedan prst prema njima.
— Pazi se! — upozori ga Slim uplašeno.
— One te neće ozlijediti — reče Red. — Jesi li ikada vidio ovako nešto?
— Nisam.
— Možeš li zamisliti što bi sve dao neki cirkus da ima takve primjerke?
— Možda su suviše malene za cirkus.
Reda kao da je zamaralo ovo oponiranje. Pustio je kavez koji se zanjihao naprijed-natrag, kao klatno zidnog sata.
— Ti jednostavno želiš odustati — prokomentirao je prezrivo.
— Ne želim, nije tako. Htio sam samo reći...
— Nisu premalene, ne brini. U ovom trenutku mene zabrinjava druga stvar
— Što to?
— Pa, treba ih nekako sačuvati dok ne dođe cirkus, zar ne? Zatim, morat ću smisliti čime da ih dotad hranim.
Dok se kavez i dalje ljuljao, dva zarobljena stvorenja grčevito su se hvatala za rešetke, gestikulirajući prema dječacima čudnim, brzim kretanjima — gotovo kao da su obdarena inteligencijom.
* * *
Astronom je ušao u blagovaonicu i, preletjevši pogledom po prostoriji, upitao svoga domaćina:
— Gdje su dečki? Moj sin nije u svojoj sobi. Industrijalac se osmjehnu:
— Vani su već nekoliko sati. Ipak, žene su ih nekako natjerale da pojedu doručak, i zato nemamo razloga da brinemo. Mladost, doktore, mladost!
— Mladost — ponovi astronom. Ova riječ kao da ga je deprimirala Doručkovali su šutke. Onda se industrijalac prvi oglasio:
— Mislite li stvarno da će oni doći? Dan mi izgleda tako... normalan.
— Doći će — uzvrati astronom.
To je bilo sve.

Poslije izvjesnog vremena, industrijalac reče:
— Oprostite, ali sve mi to izgleda nekako čudo. Jeste li zaista razgovarali s njima?
— Kao što sada razgovaram s vama. To jest, u izvjesnom smislu. Oni mogu projektirati svoje misli.
— Iz vašeg pisma sam i zaključio da je tako nekako. Kako to čine, pitam se?
— Ne bih vam znao kazati. Pitao sam ih, ali oni su mi, razumije se, odgovorili neodređeno. Ili ih ja, nisam razumio. Takva komunikacija podrazumijeva jedan projektor za fokusiranje misli, a osim toga i svjesnu pažnju kako projektora tako i receptora, to jest onoga tko prima misli. Prošlo je dosta vremena prije nego što sam uopće shvatio da mi oni pokušavaju prenijeti svoje misli. Možda su ti projektori dio nauke koju oni žele nama prenijeti.
— Možda — reče industrijalac. — Ipak, pomislite na promjene koje bi ta stvar unijela u naše društvo. Projektor misli!
— Zašto ne? Promjena bi nam dobrodošla.
— Ja ne mislim tako.
— Samo starost ne voli promjene — primijeti astronom — a vrste mogu biti stare isto kao i jedinke.
Industrijalac mahnu prema otvorenom prozoru.
— Vidite li onaj put? Sagrađen je još prije ratova. Ne znam točno kada. Danas je dobar baš kao i onih dana kada je napravljen. Mi, vjerojatno, ne bismo mogli sagraditi isti takav put. Zacijelo ćete reći: vrsta je još bila mlada u vrijeme kad je sagrađen.
— Točno! Tadašnje se generacije nisu plašile novih stvari.
— Imate pravo. Ali ja bih želio da su se plašile. Gdje je društvo od prije ratova? Uništeno, doktore! Kakva je vajda od mladosti i novih stvari? Nama je danas bolje. Svijet živi u miru i tako mu prolaze dani. Vrsta ne ide nikamo, ali, na kraju krajeva, činjenica je da nema kamo da ide. Oni su to dokazali. Predstavnici naše vrste koji su sagradili put... Da, razgovarat ću s vašim posjetiocima kao što sam već rekao, ako dođu. Ali samo zato da bih zatražio od njih da odu s našeg planeta.
— Nije istina da naša vrsta ne ide nikamo — primijeti astronom. — Ona ide prema svojoj konačnoj propasti. Na mome sveučilištu svake godine studira sve manje studenata. Sve manje knjiga se piše. Sve se

manje posla obavlja. Jedan star čovjek drijema na suncu i dani su mu mirni i bez promjena, ali bez obzira na to svaki dan odnosi ga sve bliže smrti.
— De, de, čemu tako crne misli? — zagunđa industrijalac.
— Ne pokušavajte zatvarati oči pred činjenicama. Prije nego što sam vam pisao, pažljivo sam provjerio vaš položaj u planetarnoj ekonomije...
— I ustanovili ste da sam solventan? — prekide ga industrijalac.
— Da, tako je. Oh, vidim da se šalite. Pa ipak... možda šala i nije tako deplasirana. Vi ste manje solventni od vašeg oca, a on je bio manje solventan od svoga oca. Možda vaš sin više neće biti solventan. Našem je planetu sve teže da potiče industrije koje još postoje, iako je to prava sitnica prema onome iz doba prije ratova. S vremenom ćemo se vratiti seoskoj ekonomiji, a zatim... što? Natrag u pećinu?
A ubrizgavanje novih tehnoloških znanja izmijenilo bi sve to, zar ne?
— Nije riječ samo o novim znanjima, već o cjelokupnom efektu promjene, o širenju horizonta. Vidite, ja sam odlučio da se obratim baš vama u ovoj stvari, ne samo zato što ste bogati i imate utjecaja na vladine funkcionare, već i zato što, po općem mišljenju, imate smjelosti da raskrstite s tradicijom, a to je osobina vrlo rijetka u današnje vrijeme. Naš narod će se odupirati promjenama, a vi ćete već naći načina kako da ga obuzdate i pobrinete se da... da...
Da mladost vrste ponovo oživi?
— Tako je.
— S njenim atomskim bombama?
— Atomske bombe — uzvrati astronom — ne moraju da budu i kraj civilizacije. Ovi moji posjetioci imali su svoje atomske bombe, ili ono što na njihovu planetu predstavlja ekvivalent atomske bombe, ali su ipak preživjeli, zato što nisu klonuli duhom. Zar ne shvaćate? Nije nas porazila atomska bomba, nego to što smo postali malodušni. Ovo nam je možda posljednja prilika da izmijenimo tok historije.
— Recite mi — upita industrijalac — Sto ti vaši prijatelji iz svemira žele zauzvrat?
— Astronom je malo oklijevao s odgovorom. Onda reče:
— Bit ću iskren. Oni dolaze s gušćeg planeta. Naš je bogatiji lakšim atomima,

— Oni žele magnezij? Aluminij?
— Ne, ugljik i vodik. Oni žele ugljen i naftu.
— Stvarno? Astronom nastavi brzo:
— Vjerojatno se pitate otkuda to da stvorenja, koja su savladala tehniku putovanja kroz svemir, i koja samim tim raspolažu atomskom energijom, osjećaju potrebu za ugljenom i naftom. Ne znam odgovoriti na to.
Industrijalac se osmjehnu.
— Ali ja znam. Ovo je najbolji dokaz istinitosti vaše priče. Na prvi pogled izgleda da atomska energija isključuje upotrebu ugljena i nafte. Međutim, bez obzira na atomsku energiju, ugljen i nafta ostaju, i uvijek će ostati osnovne sirovine za cjelokupnu organsku kemiju. Plastične mase, boje, farmaceutski proizvodi i tako dalje. Industrija ne može egzistirati bez njih, čak ni u atomskom dobu. Pa ipak, ako su ugljen i nafta ta niska cijena za koju oni žele prodati nama nevolje i patnje naših predaka, moj odgovor je da su nam njihove usluge napotrebne... čak i kad bi nam potpuno besplatno ponudili svoja tehnološka znanja.
Astronom uzdahnu i reče:
— Eno naših dječaka!
Vidjeli su ih kroz otvoren prozor kako stoje na travnjaku, zanijeti u živ razgovor. Industrijalčev sin je mahnuo prema kući, na što je astronomov sin kimnuo u znak suglasnosti i odmah pojurio u označenom pravcu.
— Evo mladosti o kojoj govorite — reče industrijalac. — Naša vrsta je ima dovoljno, kao i bilo kada ranije.
— Da, ali mi je silom trpamo u kalupe i prisiljavamo da suviše brzo ostare.
Trenutak kasnije Slim upade u prostoriju, bučno zalupivši vrata za sobom.
Astronom primijeti s blagim neodobravanjem:
— Što to znači?
— Oprostite. Nisam znao da ovdje ima nekoga. Žao mi je što sam vas uznemirio. — Izgovorio je to kao gotovo napamet naučenu lekciju.
Industrijalac reče:
— Sve je u redu, mali moj. — Ali astronom nije odustajao. — Ipak,

čak i da si ušao u praznu prostoriju, sine, nije trebalo da tako treskaš vratima.
— Besmislica — usprotivi se industrijalac. — Dječak nije počinio nikakvu štetu. Vi ga grdite jednostavno zato što je mlad. Vi s vašim naprednim pogledima! — Zatim se obrati Slimu: — Hodi ovamo, dječače.
Slim se polako primače.
— Kako ti se sviđa kod nas na selu, a?
— Vrlo mi se sviđa.
— Moj sin ti je već pokazao imanje, zar ne?
— Jest. Red... Hoću da kažem...
— Ne. Ne. Slobodno ga zovi Red. I ja ga tako zovem. A sad mi reci, što to vas dvojica smjerate, a?
Slim skrenu pogled u stranu.
— Pa, ovaj... istražujemo nešto. Industrijalac se okrene astronomu.
— Eto vam, mladalačke radoznalosti i čežnje za pustolovinom. Vrsta još nije izgubljena.
— Oprostite? — upita Slim zbunjeno.
— Da, dječače moj, tako je.
Slim se još nekoliko trenutaka naprezao da shvati značenje ove opaske. Onda reče:
— Red me je poslao da nabavim nešto dobro za jelo, ali ja ne znam točno što je pod tim mislio. Samo, bilo mi je nezgodno da mu to kažem.
— Pa upitaj kuharicu. Ona će već naći nešto dobro za vas mališane.
— Oh, ne! Htio sam da kažem... za životinje.
— Za životinje?
— Da. Što jedu životinje?
Astronom primijeti:
— Bojim se da mi je sin suviše gradski odgojen.
— Pa, to nije nikakav grijeh — reče industrijalac. — A kakva je to životinja, dječače?
— Malena.
— Onda, pokušaj s travom i lišćem, a ako ona ne bude htjela to jesti, orasi i kupine će vjerojatno riješiti problem.
— Hvala vam — reče Slim. Okrenuo se i istrčao iz prostorije, zatvorivši tiho vrata za sobom.

Očigledno uznemiren, astronom upita:
— Mislite li da su doista uspjeli uhvatiti neku životinju?
— Vjerojatno — potvrdi industrijalac. — Na mom posjedu lov je zabranjen, a divljači ima mnogo, naročito gmizavaca i raznih malih životinja. Red često donosi kući poneko od tih stvorenja. Ali rijetko ga kada duže zanimaju.
Bacio je pogled na zidni sat.
— Vaši prijatelji trebalo bi da su dosad već stigli, zar ne mislite? — rekao je.
* * *
Ljuljanje je prestalo i ponovo je zavladala tama. Istraživač se nije osjećao ugodno u ovom stranom zraku. Bio je gust kao juha, i zato nije smio disati duboko.
Posegnuo je rukom, osjetivši iznenadnu potrebu za društvom. Trgovac je bio topao. Disao je teško i povremeno se trzao, ali je bilo očigledno da spava. Istraživač se za trenutak pitao da li da ga probudi, ali onda je odustao. I tako ne bi ničemu koristilo.
Nitko im neće doći u pomoć, razumije se. To je bila kazna plaćena za profite do kojih je dovodila neobuzdana konkurencija. Trgovac koji bi otvorio za tržište neki novi planet mogao je dobiti desetogodišnji monopol na cjelokupan promet a tim planetom — bilo da ga obavlja sam, bilo da ga, po vrlo visokoj cijeni, ustupi drugim zainteresiranim osobama. Zbog toga se za novim planetima tragalo potajno, i po mogućnosti izvan uobičajenih trgovinskih maršruta. U slučajevima kao sto je bio njihov, postojala je mala ili nikakva šansa da neki drugi svemirski brod dođe u blizinu stradalih; ako bi se tako nešto i dogodilo, moralo bi se to pripisati najobičnijoj slučajnosti. I zato je sada svaka nada u pomoć bila iluzorna, utoliko prije što se oni nisu nalazili u svome brodu, već u ovom... ovom... kavezu.
Istraživač u očaju zgrabi debele rešetke. Čak i kada bi ih razorili svojim blasterom, kao što su mogli, to ne bi mnogo pomoglo jer je kavez bio suviše visoko u zraku, pa bi skok iz njega bio ravan samoubojstvu.
Da, situacija je bila gadna. Dva puta prije toga spuštali su se na planet u svom izviđačkom brodu. Uspjeli su uspostaviti kontakt s domorocima, koji su bili groteskno golemi, ali blagi i neagresivni. Bilo je očigledno da su i oni nekada imali naprednu tehnologiju, ali

se nisu pokazali doraslim da otrpe posljedice takve tehnologije. Nema sumnje, ovaj planet bio bi izvanredno tržište.
A bio je, osim toga, čudovišno velik. Impresionirao ih je sve odreda, a naročito trgovca. On je znao cifre koje su označavale dimenzije planeta, ali kad je s razdaljine od svega dvije svjetlosne sekunde ugledao impozantnu kuglu na video-ekranu, nije mogao prikriti svoju zapanjenost i uzbuđeno je prošaptao:
— Nevjerojatno!
— Oh, ima i većih svjetova — rekao je na to istraživač. Na kraju krajeva, jednom istraživaču ne bi ni priličilo da bude lako impresioniran.
— Nastanjenih? — upitao je trgovac.
— Oh, to nisam rekao.
— Pobogu, cio vaš planet mogao bi se smjestiti u onaj široki ocean i potonuti u njemu.
Istraživač se osmjehnuo. Bila je to blaga šala na račun njegova rodnog Arctura, koji je bio manji od većine planeta.
— Ne baš sasvim — odgovorio je dobroćudno.
— A rekli ste da su i stanovnici veliki, razmjerno njihovu svijetu? — nastavio je trgovac. Činilo se da mu se ova pojedinost sada manje sviđa.
— Da. Viši su otprilike deset puta od nas.
— Jeste li sigurni da su miroljubivi?
— Teško je to reći. Prijateljstvo između stranih inteligencija uvijek je jedna nepoznanica. Ipak, mislim da stanovnici ovog planeta nisu opasni. Već smo imali prilike da se susretnemo s drugim vrstama koje nisu uspjele održati ravnotežu poslije faze atomskog rata, a vi znate kakve su bile posljedice. Introverzija. Povlačenje u sebe. Postepena dekadencija i sve veća pasivnost.
— Čak i kad su u pitanju ovakvi monstrumi?
— Princip uvijek vrijedi.
Otprilike u tom trenutku istraživač je osjetio kako motori broda tutnje sve potmulije. Namrštio se i rekao:
— Čini se da se spuštamo prebrzo.
Nekoliko sati prije toga bilo je riječi o eventualnim opasnostima prizemljenja. S obzirom na golemu masu planeta, njegov gravitacijski potencijal bio je svakako velik, što je nametnulo potrebu

vrlo opreznog izbora ulaznog trajektorija u atmosferu planeta. Kako brodski kalkulator nije bio pravljen za automatsko izračunavanje silaznih trajektorija pri takvim okolnostima gravitacije, zaključilo se da će biti najbolje ako pilot izvede operaciju spuštanja koristeći se ručnim komandama.
Razumije se, bilo bi mudrije da su prvo instalirali u brod neki kalkulator suvremenijeg tipa, ali to bi značilo putovanje do neke granične postaje civilizacije: izgubljeno vrijeme, a možda i izgubljena tajna, ako bi netko iz konkurentskog tabora prokljuvio u čemu je stvar. Zbog toga je trgovac zahtijevao da se prizemljenje izvede bez odlaganja.
Želeći nekako da opravda svoj stav, trgovac se ljutito obratio istraživaču:
— Zar mislite da pilot ne zna svoj posao? Već vas je prije ovoga u dva maha spustio i to bez ikakvih nezgoda.
»Da«, pomislio je istraživač, »ali u izviđačkom brodu, a ne u ovom teretnjaku, nepogodnom za manevriranje« — ali naglas nije rekao ništa.
Nije skidao pogled s videoekrana. Spuštali su se suviše brzo, u to nije bilo nikakve sumnje. Suviše brzo.
Trgovac ga je upitao svadljivo:
— Zašto šutite?
— Pa, ako već inzistirate da govorim, predložio bih vam da pripašete svoj padobran i pomognete mi da pripremim uređaj za izbacivanje.
Pilot se svojski borio. On nije bio početnik u svome poslu. Atmosfera, abnormalno visoka i gusta u gravitacijskom dometu ovog svijeta, zujala je i pržila oko broda, ali sve do pred sam kraj činilo se da će se on ipak uspjeti održati pod kontrolom.
Uspio je da održi kurs, prateći odabranu liniju nagiba prema sjevernom kontinentu gdje su se uputili. Pod drugim okolnostima, s nešto malo više sreće, priča bi se završila sretno i o njoj bi se kasnije govorilo kao o još jednom herojskom, majstorski izvedenom spuštanju iz izgubljene situacije. Ali već na domaku pobjede, umorno tijelo i umorni živci pritisnuli su jednu polugu s više žestine nego što je trebalo. Brod, koji se već gotovo sasvim ispravio, ponovo je strmoglavce pojurio nadolje.
Više se nije moglo ispraviti tu posljednju grešku. Do površine

planeta bilo je svega nešto više od kilometra. Pilot je ostao na svome mjestu do samog prizemljenja — jedina mu je misao bila da kočenjem što više ublaži žestinu potresa, da održi brod sposobnim za dalji let kroz svemir. On nije ostao u životu. Dok se brod luđački propinjao i trzao u kao juha gustoj atmosferi, malo je uređaja za izbacivanje moglo biti aktivirano, a samo jedan od njih na vrijeme.
Kada se, kasnije, istraživač osvijestio i uspravio na noge, imao je definitivan osjećaj da osim njega i trgovca nitko nije preživio nesreću. A možda je čak i to bila suviše optimistička procjena. Iako je trgovac uspio u posljednjem trenutku iskočiti iz broda i otvoriti padobran, pitanje je da li se spustio bez težih ozljeda.
Osvrnuo se oko sebe. Bio je okružen visokim krutim vlatima trave, a u daljini je vidio divovska stabla drveća, koje ga je svojim oblikom podsjećalo na drveće s rodnog Arctura, osim što su mu i najniže grane bile vrtoglavo visoko iznad tla.
Viknuo je, čudeći se svome glasu, koji je zvučao neobično duboko u gustom zraku, i trgovac se odazvao. Krenuo je u tom pravcu, sudarajući se žestoko s travom koja mu se priječila na putu.
— Jeste li ozlijeđeni? — upitao je.
Trgovac se neprirodno osmjehnuo.
— Istegao sam neki mišić. Boli me dok hodam.
Istraživač ga je blago opipao.
— Mislim da ništa nije slomljeno. Morat ćete koračati unatoč boli.
— Možemo li se odmoriti?
— Moramo najprije pokušati pronaći brod. Ako je neoštećen, ili ako ga treba samo malo popraviti, možda ćemo ostati na životu. Inače smo gotovi.
— Pričekajte samo nekoliko minuta, da dođem do daha.
Istraživač nije imao ništa protiv toga da se i sam odmori nekoliko minuta. Pogledao je trgovca: oči su mu bile sklopljene. Dopustio je i svojim da to isto učine.
Prenuo se iz drijemeža, začuvši teški topot, i oči mu se otvoriše širom. Prekorio je sebe glasno:
— Nikad ne spavaj na stranom planetu!
I trgovac je već bio budan, i sada se derao iz sveg glasa, ispunjen stravom.
Istraživač mu doviknu:

— Ne plašite se. To je samo jedan domorodac s ovog planeta Neće vam učiniti nikakvo zlo.
Ali još dok je to govorio, div se iznenada sagnuo i, trenutak kasnije, oni se nađoše u njegovu naručju, sasvim blizu njegova čudovišno ružnog lica.
Trgovac se otimao žestoko, ali, razumije se, uzaludnio.
— Možete li razgovarati s njim? — povikao je.
Istraživač je samo odmahnuo glavom.
— Ne mogu doprijeti do njega projektorom. Ne želi me slušati.
— Onda ga raznesite blasterom. Raznesite ga!
— To ne smijemo učiniti — odgovorio je istraživač. Umalo nije dodao: »Budalo«. Sada su gutali prostor, jer je čuvodište grabilo golemim koracima.
— Zašto ne? — zapomagao je trgovac. — Možete dohvatiti svoj blaster. Sasvim ga lijepo vidim. Ne plašite se od pada. Visina nije tako opasna.
— Nije stvar u tome. Ako bi ovo čudovište bilo ubijeno, vi nikada ne biste trgovali s ovim planetom. Nikada ga čak ne biste ni napustili. Vjerojatno bi ovo bio posljednji dan vašeg života.
— Zašto? Zašto?
— Zato što je ovo jedan od mladih izdanaka vrste. Trebalo bi da znate što se dešava kad neki trgovac ubije domorodačko dijete, makar i slučajno. Osim toga, ako je ovo odredišna meta naše misije, nalazimo se na posjedu jednog moćnog domoroca. Možda je ovo jedan od njegovih potomaka.
* * *
...Eto tako su se našli u svom sadašnjem zatvoru. Pažljivo su izgorjeli blasterom dio debelog, krutog pokrova i razočarano ustanovili da bi skok s te visine bio smrtonosan.
Sada se kavez još jednom zatresao i nagnuo u opasnom luku. Trgovac, koji je dotad spavao, otkotrljao se kao vreća prema rubu i prestravljeno vrisnuo. Slijedećeg trenutka pokrov se podigao i svjetlost je pokuljala u kavez. Kao i prije, sada su ponovo pred njima bila dva mlada domoroca. Nisu se mnogo razlikovala od odraslih predstavnika svoje vrste, razmišljao je istraživač, iako su, razumije se, bili mnogo manji.
Jedan od dvojice posjetilaca ugurao je kroz rešetke pregršt krutih

zelenih stabljika. Miris nije bio neugodan, ali pri dnu stabljika primjećivali su se ostaci blata.
Trgovac ustuknu i upita hrapavim glasom:
— Što oni to rade?
— Pokušavaju nas nahraniti, čini mi se — reče istraživač. — U svakom slučaju čini se da je za njihove pojmove ovo ekvivalent trave.
Onda se pokrov spustio i oni su se ponovo ljuljali, zajedno s neobičnom hranom koju su im ostavili domoroci.
* * *
Slim se trgnuo začuvši korake, ali se odmah smirio kad se pokazalo da je to samo Red. — Nema nikoga u blizini — rekao je. — Izbuljio sam oči motreći na sve strane.
— Prst! — upozori ga Red.
— Čuj, uzmi ovo i ubaci u kavez. Ja se moram ponovo ušuljati u kuću.
— Što je to? — upita Slim sumnjičavo.
— Mljeveno meso. Nebesa, zar nikada nisi vidio mljeveno meso? Eto, što si trebao donijeti kad sam te poslao u kuću, a ne onu glupavu travu.
Slim se uvrijedio.
— Otkud sam mogao znati da životinjice ne jedu travu. Osim toga, mljeveno meso se ne prodaje tako neupakirano. Ono se prodaje u celofanu i ima drukčiju boju.
— Naravno... u gradu. Ali mi ovdje sami meljemo meso i ono uvijek ima baš takvu boju sve dok se ne skuha.
— Hoćeš kazati da meso nije kuhano? — zaprepasti se Slim i ustuknu jedan korak.
Red ga odmjeri prezrivim pogledom.
— Zar ti misliš da životinje jednu kuhanu hranu? Hajde, uzmi ovo. Neće te ujesti. Kažem ti, nemamo više mnogo vremena.
— Zašto? Da oni u kući nisu nešto opazili?
— Ne znam. Moj tata i tvoj otac su izašli. Pomislio sam da možda mene traže. Možda im je kuharica rekla da sam uzeo meso. Bilo kako bilo, ne smijemo dopustiti da oni dođu ovam tragajući za mnom.
— Zar nisi upitao kuharicu za dopuštenje prije nego što si uzeo meso?

— Koga? Onu ciciju? Ta mi ne bi dala ni čašu vode da se ne boji tate. Hajde. Uzmi ovo.
Slim je najzad prihvatio veliku grudu mljevena mesa, iako mu se koža ježila od toga dodira. Okrenuo se i pošao prema drvarnici, a Red je žurno krenuo u pravcu odakle je i došao.
Opazivši dvojicu odraslih, Red duboko udahnu zrak nekoliko puta, trudeći se da izgleda što normalnije, a zatim polako i nonšalantno produži naprijed. Uočio je da su oni krenuli otprilike u pravcu drvarnice, ali ne baš direktno prema njoj.
— Zdravo tata — rekao je. — Dobar dan gospodine. Industrijalac ga zaustavi.
— Samo trenutak, Rede. Htio bih te nešto pitati. Red se bezizražajna lica okrene prema svpm ocu.
— Izvoli, tata?
— Majka mi je rekla da si jutros ustao rano.
— Ne baš tako rano, tata. Jedva nešto malo prije doručka.
— Rekla je da si joj to spomenuo zato što si se probudio u toku noć.
Red je malo oklijevao s odgovorom. Pitao se da li je pogriješio što je mamu obavijestio o tome. Onda je rekao:
— Da, tata.
— A što te je probudilo?
Red nije vidio ništa opasno u tome pitanju.
— Ne znam, tata — odgovorio je. — Zvučalo je kao grmljavina, tako nekako, a zatim kao potres, ili nešto slično.
— Možeš li mi reći odakle se čulo?
— Zvučalo je kao da dolazi tamo iza brežuljka. — To je bilo točno, a u isti mah i korisno, jer je smjer bio gotovo suprotan od onoga u kome se nalazila drvarnica.
Industrijalac pogleda svoga gosta.
— Pretpostavljam da nam neće škoditi ako odšetamo do brežuljka.
— Nemam ništa protiv — složi se astronom.
Red ih je promatrao kako odlaze, a kad se okrenuo ugledao je Slima koji je oprezno provirivao iznad jedne živice. Red mu mahnu.
— Dođi ovamo.
Slim napusti svoj zaklon i priđe žurnim korakom.
— Jesu li rekli nešto za meso?
— Nisu. Čini mi se da oni još ništa ne znaju o tome. Otišli su prema

brežuljcima.
— Zbog čega?
— Otkud znam. Raspitivali su se o buci koju sam noćas čuo. Reci, jesu li životinje jele meso?
— Pa — poče Slim vrdati — mislim da su ga gledale i njušile, ili nešto slično tome.
— U redu je — reče Red. — Pretpostavljam da će ga jesti. Pa one moraju nešto jesti! Pođimo sada i mi prema brežuljcima, da vidimo zašto su tata i tvoj otac krenuli tamo.
— A što ćemo sa životinjama?
— S njima je sve u redu. Nećemo se, valjda, sve vrijeme njima baviti! Jesi li im dao vode?
— Naravno. Pile su je.
— Eto vidiš. A sad pođimo. O njima ćemo se brinuti poslije ručka. Znaš što: donijet ćemo im voća! Sve živo na svijetu rado jede voće.
Zajedno su potrčali prema prvoj uzvišici, Red kao i obično na čelu.
* * *
— Mislite da je buka koja se čula dolazila od njihova broda dok se spuštao? — upita astronom.
— A zar se vama čini da nije bilo tako.
— Ako je bilo, onda su oni možda već svi mrtvi.
— Možda i nisu — uzvrati industrijalac mršteći se.
— Ako su se spustili i ako su još u životu, gdje se, onda, nalaze?
— Pokušajte razmisliti malo o tome — reče industrijalac i dalje se mršteći.
Astronom ga pogleda ispitivački.
— Ne razumijem vas.
—Možda oni nisu prijateljski naklonjeni.
— Oh, to ne. Razgovarao sam s njima. Oni su...
~ Da, razgovarali ste s njima. Nazovimo to upoznavanjem. Kakav bi mogao da bude njihov slijedeći korak? Invazija?
— Ali, oni imaju samo jedan brod!
— Vi to tvrdite zato što su vam oni tako rekli. Možda imaju cijelu flotu.
— Pričao sam vam o njihovu uzrastu. Zato ne vjerujem da bi oni...
— Njihov uzrast nema nikakve važnosti, ako raspolažu ručnim oružjem koje je možda superiornije od naše artiljerije.

— Nisam to htio kazati.
— I ja sam u prvi mah imao to na pameti — produži industrijalac. — Upravo zbog toga sam i pristao da ih vidim, nakon primitka vašeg pisma. Ne da prihvatim ponudu o vođenju nekakve nemoguće trgovine, već da procijenim njihove stvarne namjere. Nisam računao s tim da će oni izbjegavati susret s nama. — Uzdahnuo je i dodao: — Pretpostavljam da to nije naša greška. Vi svakako imate pravo što se tiče jedne stvari. Naš svijet je suviše dugo živio u miru. Izgubili smo zdrav smisao za sumnjičavost.
Astronomov inače blagi glas iznenada postade prodorno oštar.
— Dopustite da govorim. Kažem vam da nema nikakva razloga pretpostavci da su raspoloženi neprijateljski. Oni su malena rasta, točno, ali ta činjenica znači samo da se i njihov svijet po opsegu, gravitaciji i ostalim osobinama znatno razlikuje od našeg. Prema tome oni nemaju potrebe da osvajaju naš planet, jer je nepogodan za njihov duži boravak ovdje. A ne smijemo zaboraviti ni važne razlike u biokemiji, uvjetovane specifičnostima sastava našeg i njihova svijeta. Oni ne bi mogli jesti našu hranu, niti mi njihovu.
— Sve se to može savladati. Oni bi mogli donijeti vlastitu hranu, sagraditi baze pod kupolama sa zračnim pritiskom koji im odgovara, ukratko, umjetno stvoriti životne uvjete koji njima odgovaraju.
— Istina je da bi mogli. Ali oni nemaju potrebe da čine tako što. U našoj galaksiji, postoje milijuni planeta na kojima već postoje neusporedivo povoljniji uvjeti za život njihove vrste. I zato nemaju potrebe da osvajaju ovaj planet koji nije takav.
— Otkud znate? Sve to što tvrdite temelji se samo na informacijama koje su vam oni dali.
— Mogao sam i sam na svoju ruku provjeriti neke stvari. Uostalom, ja sam astronom, zar ne?
Neko vrijeme koračali su šutke. Onda astronom reče:
— Postoji još jedan važan razlog zbog koga su vaše strepnje besmislene. Vrsta koja je uspjela savladati tehniku svemirskih letova samim tim je visokocivilizirano. Takva vrsta je već odavno savladala mnoge slabosti koje karakteriziraju manje razvijene civilizacije... ratovi, na primjer. Ne, kažem vam, strah od toga da bi naši posjetioci mogli imati neprijateljske namjere prema nama zaista je neosnovan. Iz razgovora s njima uvjerio sam da su oni bića izuzetno visoke

inteligencije...
— Bića mogu da budu inteligentna, ali to ne znači i da su razumna. Sjetite se samo naših pradjedova. Oni su, bez sumnje, bili inteligentni, ali sigurno je da nisu bili razumni. Zar je bilo razumno to što su uništili gotovo cijelu svoju civilizaciju u atomskim ratovima, o čijim uzrocima naši historičari ne mogu steći određeno mišljenje?
Industrijalac nekoliko puta kimnu glavom, očigledno zanijet u neke duboke misli. Onda odjednom diže pogled i osvrnu se oko sebe.
— Dakle, gdje smo to stigli? Sve mi se čini da nas dvojica gonimo neke fantome koji zapravo i ne postoje.
Ali astronom, koji je odmakao nešto više naprijed, uzviknu uzbuđeno:
— Nisu fantomi... Pogledajte tamo!
Red i Slim su izbliza pratili svoje očeve, uspijevajući ostati nezapaženi. Uostalom, to i nije bilo naročito teško, jer su se industrijalac i astronom duboko zanijeli u ozbiljan razgovor i očigledno zbog nečega vrlo zabrinuli.
Najzad, kad su prešli preko niska prijevoja prvog brežuljka, ugledali su ono za čime su tragali njihovi stariji, iako ne baž sasvim jasno, jer im je žbunje iza koga su se krili donekle zaklanjalo vidik.
— Slime! — reče Red. — Pogledaj ono. Sve se blista kao srebro, ili tako nekako.
Ali i Slim se istinski uzbudio. Zgrabio je svog druga.
— Znam što je to. Svemirski brod. To je zacijelo razlog zbog koga je moj otac došao ovamo. On je jedan od najvećih astronoma na svijetu i nije čudo što ga je tvoj otac pozvao da vidi svemirski brod koji se spustio na njegov posjed.
— O čemu to govoriš? Moj otac nije imao pojma da se ta stvar nalazi ovdje. Došao je ovamo samo zato što sam mu ja rekao da sam čuo grmljavinu odavde. Osim toga, stvari kao što su svemirski brodovi uopće ne postoje.
— Naravno da postoje! Pogledaj ga. Vidiš li one okrugle otvore? To su prozori. A možeš li da vidiš mlaznice raketa?
— Otkud znaš sve te stvari? Slim se zacrveni od ponosa.
— Čitao sam o njima. Moj tata ima knjige o svemu tome. Stare knjige. Pisane još prije ratova.

— Uh! Sad znam da samo izmišljaš. Knjige prije ratova?
— Moj otac mora da ih ima. On predaje na sveučilištu. To mu je posao.
Podigao je glas tako visoko da ga je Red povukao rukom.
— Hoćeš li da nas čuju? — upitao je ljutito.
— Eto, kažem ti, to je svemirski brod!
— Čuj, Slime, hoćeš li time reći da je to brod s nekog drugog svijeta?
— Mora da je baš to. Pogledaj mog oca kako stalno ide okolo i proučava ga. On ne bi bio toliko zainteresiran da je to nešto drugo.
— Drugi svjetovi! Gdje su ti drugi svjetovi?
— Svuda. Što je s planetima? Oni su svjetovi kao i ovaj naš, ili bar neki od njih. I ostale zvijezde vjerojatno imaju svoje planete. Vjerojatno postoje trilijuni planeta.
Red se osjećao nadjačan ovim golemim brojkama. Promucao je:
— Ti si lud!
— U redu kad sam lud. Pokazat ću ti.
— Hej! Kamo to ideš?
— Tamo dolje. Idem da upitam tatu. Pretpostavljam da ćeš vjerovati ako ti on to kaže. Pretpostavljam da ćeš vjerovati jednom profesoru astronomije koji...
Slim se uspravio iza žbunja, riješen da izbije na čistinu.
— Hej — opomenu ga Red. — Ne želiš valjda da nas oni vide? Nas nitko nije pozvao ovamo. Hoćeš li da nam oni počnu postavljati pitanja i tako saznaju o našim životinjama?
— Baš me briga. Rekao si da sam lud.
— Izdajico! Obećao si da nećeš nikome reći.
— Ja i nemam namjeru da im kažem. Ali ako saznaju sami, bit će to tvoja krivica, zato što si započeo svađu i rekao da sam lud.
— U redu, povlačim riječ — progunđa Red.
— Eto, to je već bolje.
Slim je bio donekle razočaran. Htio je vidjeti svemirski brod iz blizine. Ipak, nije mogao prekršiti zavjet, čak ni pozivanjem na osobnu uvredu.
Promatrajući brod, Red reče sumnjičavo:
— Strašno je malen.
— Naravno, ali samo zato što je to izviđački brod.

— Kladim se da tata ne bi mogao čak ni ući u tu starudiju.
Slim je i sam uviđao da je tako. To je bila slaba točka njegove teze, i zato nije ništa odgovorio.
Red se polako uspravio; u njegovu držanju bilo je neke promišljene nehajnosti i dosade.
— Pa — rekao je — mislim da će biti najbolje da odemo. Ima dosta poslova koji nas čekaju, a ja ne mogu provesti ovdje cio dan gledajući nekakav stari svemirski brod, ili ma što to bilo. Moramo se pobrinuti o životinjama, ako se želimo baviti cirkuskim posiom. To je prvo pravilo svih cirkusanata. Briga o životinjama, prije svega. U svakom slučaju zaključio je pompezno — to je ono što ja namjeravam činiti.
— Zašto se brineš, Rede? — upita Slim. — One imaju dovoljno mesa. Radije gledajmo ovo.
— Gledanje više nije zanimljivo. Osim toga, tata i tvoj otac i sami odlaze. Mislim da je već vrijeme ručku. — Kako se Slim nije micao s mjesta. Red poče s uvjerljivijim argumentima: — Čuj, Slime, ne smijemo dopustiti da postanemo sumnjivi, jer će oni inače početi istragu. Zar nikada nisi pročitao nijednu detektivsku priču? Ako naumiš da uradiš neki krupan posao a ne želiš da te uhvate, onda je glavna stvar da se i dalje vladaš normalno, kao i prije toga. Tada nitko ništa neće posumnjati. To je pravi zakon. .
— Oh, u redu — reče Slim bezvoljno. U ovom trenutku cirkus mu se učinio kao prilično jadna i mršava zamjena za slavu astronomije, i on se pitao kako je uopće došlo do toga da prihvati Redov glupi plan.
Onda su krenuli niz padinu brežuljka, Red kao i obično na čelu.
* * *
Industrijalac reče.
— Tehnička strana je ta koja me zbunjuje. Nikada još nisam vidio takvu konstrukciju.
Astronom kimnu pokunjeno glavom.
— Brod izgleda kao da je jedva nešto malo oštećen. Ako je bar netko od posade ostao u životu, brod bi se mogao popraviti.
— Ako su preživjeli, do trgovine i tako neće doći. Suviše se razlikuju od nas. Uostalom sada je i tako sve gotovo.
Ušli su u kuću i industrijalac se mirno obrati svojoj ženi:
— Je li gotov ručak, draga?

— Bojim se da nije. Znaš... ona oklijevajući pogleda astronoma.
— Zar se nešto dogodilo? — upita industrijalac. — Zašto mi ne kažeš? Siguran sam da naš gost neće imati ništa protiv male porodične rasprave.
— Molim vas, ne obraćajte nikakvu pažnju na mene — promrmlja astronom. Okrenuo se i prešao na drugi kraj blagovaonice.
Žena poče da govori prigušenim, uznemirenim glasom:
— Stvarno, mili, kuharica je izvan sebe od ljutine. Tješim je već nekoliko sati i stalno se pitam kako je Red mogao da učini takvu stvar.
— Učinio? Što? — upita industrijalac. Ovo ga je više zabavljalo nego zabrinjavalo. Njemu i njegovu sinu bilo je potrebno više mjeseci zajedničkog napora da navedu ženu da i sama upotrebljava nadimak »Red«, umjesto pravog imena koje je (bar s dječakova stajališta) bilo savršeno smiješno. Ona izjavi dramatičnim glasom:
— Uzeo je najveći dio mljevena mesa.
— Da li ga je pojeo?
— Pa... nadam se da nije. Bilo je sirovo.
— Zašto ga je, onda, uzeo?
— Pojma nemam. Nisam ga vidjela još od doručka. A za sve vrijeme kuharica je bjesnjela. Zatekla ga je kako se iskrada iz kuhinje, a kad je pogledala posudu u kojoj je bilo mljeveno meso, ustanovila je da je gotovo prazna. Ti znaš i sam kakva je to kuharica. Morala je promijeniti jelovnik, a to znači da se s njom neće moći živjeti bar tjedan dana. Morao bi govoriti s Redom, mili, i natjerati ga da ti obeća kako više neće činiti takve stvari u kuhinji. A ne bi mu štetilo ni da zamoli kuharicu da mu oprosti.
— De, de, polako! Ona radi za nas. Ako se mi ne žalimo zbog promjene jelovnika, zašto bi onda ona to činila?
— Zato što je morala da obavi dvostruki posao, a da i ne govorimo o uvredi. Priča o tome kako će dati otkaz. Danas nije lako naći dobru kuharicu. Sjećaš li se one prije nje?
To je bio jak argumenat. Industrijalac se neodređeno osvrnuo oko sebe.
— Mislim da imaš pravo. On nije u kući, pretpostavljam. Kad stigne, razgovarat ću s njim.
— Bolje da odmah počneš. Evo, došao je.

Red uđe u prostoriju i reče veselo:
— Vrijeme za ručak, pretpostavljam. — Prenio je pogled s jednog roditelja na drugog, hitro procjenjujući što bi trebalo da znače njihova stroga lica, a onda doda — Oh. morat ću se najprije malo oprati! — i krene prema drugim vratima.
— Jedan trenutak, sine — zaustavi ga industrijalac.
— Da, tata?
— Gdje je tvoj mali prijatelj? Red uzvrati nehajno:
— Tu negdje, vani. Znaš šetali smo tamo-amo, a kad sam se osvrnuo oko sebe. njega više nije bilo. — Ovo je bila istina, i zato se Red osjetio na sigurnijem tlu. — Rekao sam da je vrijeme za ručak. Baš tako sam mu rekao: »Mislim da je vrijeme za ručak. Morat ćemo se vratiti i kuću«.
A on je rekao: »Da«. I onda sam ja pošao, a kad sam stigao otprilike tamo do potoka, osvrnuo sam se oko sebe i...
Astronom prekide ovaj dijalog, dignuvši pogled s nekog časopisa koji je prelistavao.
— Nema potrebe da se brinemo zbog mog sina. On je dovoljno emancipiran. Ne čekajte s ručkom zbog njega.
— Ručak i tako još nije gotov, doktore — reče industrijalac, a zatim se ponovo okrene svome sinu. — A kad je već riječ o tome, sine, razlog je taj što se nešto dogodilo sa sastojcima. Imaš li nešto da kažeš?
— Oprosti... tata?
— Žao mi je što me prisiljavaš da se izrazim preciznije. Zašto si uzeo mljeveno meso?
— Mljeveno meso?
— Mljeveno meso — potvrdi industrijalac. Čekao je strpljivo,
— Pa... ovaj, kako da kažem, bio sam... poče Red.
— Gladan? — podstaknu ga njegov otac. — Za sirovim mesom?
— Ne, tata. Samo mi je radi nečega bilo potrebno.
— Radi čega, zapravo?
Red je izgledao jadno i ništa nije odgovorio, pa se astronom iznova umiješa:
— Ako nemate ništa protiv, i ja bih rekao nekoliko riječi... Sjećate se da je, nekako poslije doručka, moj sin ušao ovamo da pita što jedu životinje.

— Oh, imate pravo. Kako je glupo što sam to zaboravio. Slušaj, Rede, jesli uzeo to meso za neku životinju koju pokušavaš pripitomiti?
— Hoćeš kazati da je Slim ušao ovamo i rekao da ja imam neku životinju? — Red upita plameteći od ozlojeđenosti. — Da je došao, ovamo i to rekao? Rekao da imam nekakvu životinju?
— Ne, nije. Jednostavno je pitao što jedu životinje. To je sve. Ako ti je obećao da neće reći ništa o tebi, on je tako i postupio. A odao te je tvoj vlastiti budalasti pokušaj da uzmeš nešto bez dozvole. Takav postupak, otvoreno govoreći, zove se krađa. Dakle, imaš li neku životinju? Postavljam ti izravno pitanje.
— Imam, tata.
Bio je to šapat, tako tih da se jedva čuo.
— U redu, morat ćeš se je osloboditi. Da li me razumiješ?
Redova majka se umiješa.
— Jesi li, Rede, time htio reći da držiš neku životinju mesoždera? Ona bi te mogla ujesti, pa bi mogao dobiti otrovanje krvi.
— Oh, životinjice su sasvim malene — promrmlja Red. — Jedva da se bune ako ih dodirneš.
— »Životinjice«, kažeš? Pa koliko ih to ima?
— Dvije.
— Gdje su?
Industrijalac dotače svoju ženu.
— Nemoj više inzistirati — tiho je rekao. — Ako kaže da će ih se osloboditi, on će tako i učiniti, i to će biti dovoljna kazna.
Time je okončao cijelu stvar i istisnuo je iz svoje pameti, kao da nije ni postojala.
* * *
Ručak je bio već pri kraju kad je Slim uletio u blagovaonicu. Za trenutak je zastao zbunjen, a onda rekao gotovo histeričnim glasom:
— Moram govoriti s Redom. Moram mu nešto reći. Red diže uplašen pogled, ali astronom reče:
— Bojim se, sine, da nisi baš mnogo učtiv. Pustio si nas da te čekamo s ručkom.
— Žao mi je, tata.
— Oh, ne korite dječaka — reče domaćica. — On može govoriti s Redom ako želi, a ručak od toga neće imati nikakve štete.

— Moram govoriti nasamu s Redom — inzistirao je Slim.
— E, sada je dosta — reče astronom s blagošću koja je očigledno bila izvještačena. — Zauzmi svoje mjesto.
Slim se pokorio naređenju, ali je jeo samo onda kad bi ga netko od prisutnih pogledao. Pa čak i tada se vidjelo da mu je stalo do svega, samo ne do ručka. Red uhvati njegov pogled i upita gotovo bezglasno:
— Jesu li životinje pobjegle?
Slim lagano odmahnu glavom. Prošapće:
— Nisu, već... — ali astronom ga odmjeri tako strogim pogledom da je zašutio.
Kad je ručak bio završen, Red se vješto izvuče iz prostorije, davši jedva primjetan znak Slimu da ga prati.
Koračali su šutke do potoka. Onda se Red okrene gnjevno svome drugu.
— Slušaj, izdajico, što ti je trebalo da kažeš mome tati kako hranimo životinje?
— Nisam rekao — pobuni se Slim. — Samo sam ga pitao što jedu životinje. To nije isto kao da sam mu rekao da ih hranimo. Osim toga, nije stvar u tome, Rede.
Ali, ni Red još nije bio iznio sve svoje žalopojke.
— I kamo si, uostalom, otišao? Mislio sam da ćeš ući u kuću. Oni su se vladali kao da sam ja kriv što te nema.
— Ali, ja i pokušavam da ti to objasnim, ako samo zašutiš i pustiš me da govorim...
— U redu, govori, ako uopće imaš nešto kazati.
— Naravno da imam. Otišao sam natrag do svemirskog broda. Naši očevi nisu više bili tamo i htio sam da vidim kako stvar izgleda.
— To nije svemirski brod — reče Red mrgodno.
— Jest, kad ti kažem. Pogledao sam unutra. Može se vidjeti kroz okrugle prozore, Vidio sam da su oni mrtvi. — Slim se strese od mučnine. — Bili su mrtvi.
— Tko je bio mrtav?
— Životinje! — Slim vrisnu. — Kao naše životinje. Samo što oni nisu životinje. Oni su bića s drugih planeta.
Za trenutak je Red bio skamenjen, kao da se pretvorio u statuu. Nije mu padalo na pamet da ne povjeruje Slimu u tom trenutku. Slim je

djelovao suviše iskreno. Najzad je rekao:
— Oh!
— Dakle, što da radimo? — upita Slim. — Ala ćemo dobiti batina ako naši to saznaju! — Stresao se od te pomisli.
— Najbolje da ih oslobodimo — predloži Red.
— Odat će nas našim roditeljima.
— Oni ne umiju govoriti naš jezik. Ne, ako su s nekog drugog planeta.
— Oh, varaš se, umiju. Sjećam se kako je moj otac govorio o sličnim stvarima mojoj majci jednom prilikom kad je mislio da ja nisam u sobi. Govorio je o posjetiocima koji umiju razgovarati mislima. Telepaterija, ili tako nekako. Tada sam mislio da on to samo izmišlja.
— Pa ovaj... Hoću da kažem... — poče Red i diže pogled. — Znaš što ćemo učiniti? Moj tata mi je rekao da ih se oslobodimo. Kako bi bilo da ih zakopamo negdje, ili bacimo u potok?
— On ti je rekao da to učiniš?
— Natjerao me je da priznam kako imam životinje, a onda je rekao: »Riješi ih se«. Moram učiniti ono što on kaže. Jebem mu, zašto bi inače bio moj otac.
Panika u Slimovu srcu kao da je malo popustila. Uvjeravao je sebe da je izlaz koji predlaže Red potpuno legalan.
— Pa, učinimo onda to odmah, prije nego što oni saznaju, inače ćemo se naći u gadnoj kaši!
Potrčali su prema drvarnici, puni zebnje i ružnih priviđenja.
* * *
Bilo je drukčije sada, kad su počeli da u njima gledaju »bića«. Kao životinje bili su interesantni; kao »bića« bili su grozni. Njihove oči, koje su ranije bile neutralni mali objekti, sada kao da su ih promatrale s nekom aktivnom zlobom i neprijateljstvom.
— Čuješ li, oni prave nekakve šumove! — prošaputa Slim.
— Mislim da razgovaraju, ili nešto slično — reče Red. Čudna stvar, mislio je, kako ti zvukovi koje su i ranije čuli nisu tada imali nikakvo značenje za njih. Nije se usuđivao da posegne prema njima. A ni Slim se nije usuđivao.
Šatorsko platno bilo je odignuto, tako da su mogli sve jasno vidjeti. Slim je opazio da zarobljenici nisu ni dodirnuli mljeveno meso.
— Zar nećeš ništa poduzeti?' — upitao je.

— A ti?
— Rede, ti si ih pronašao.
— Sada je red na tebe, Slime.
— Nije, nije. Ti si ih našao. Tvoja je greška cijela ova stvar. Ja sam samo promatrao.
— Pridružio si mi se, Slime. Znaš da jesi.
— Baš me briga. Ti si ih našao i to ću i reći kad oni dođu ovamo tragajući za nama.
— U redu, nek ti bude — reče Red. Pomisao na posljedice nagnala ga je da poduzme nešto. Posegnuo je prema kavezu.
— Čekaj! — uzviknu Slim
Red je to učinio sa zadovoljstvom.
— Što te sada brine? — upitao je.
— Jedan od njih ima na sebi nešto što mi nalikuje na željezo, ili takvo nešto.
— Gdje?
— Eno, tamo. Opazio sam to i ranije, ali sam mislio da je to sastavni dio njegova tijela. Ali ako je on »biće«, onda je to možda dezintegratorska puška.
— Što je to?
— Čitao sam o tome u knjigama pisanim još prije rata. Većina bića koja putuju svemirom ima dezintegratorske puške. Upere ih na tebe, i ti si dezintegriran. Jednostavno ne postojiš više.
— Do sada ih nisu upirali na nas — reče Red, ali ne baš sasvim uvjerljivo.
— Bad me briga. Nemam namjeru da se motam ovuda i budem dezintegriran. Idem po oca.
— Kukavico! Bijedna kukavico!
— Baš me briga. Nemam namjeru da se motam ovuda i imenima, ali ako počneš uznemiravati te životinjice, one će te dezintegrirati. Samo čekaj pa ćeš vidjeti, nitko ti neće zbog toga biti kriv.
Slim načini dva koraka prema zavojitim stepenicama koje su vodile do dna drvarnice ali naglo zastade, a zatim se brzo povuče.
Redova majka prilazila je brzo drvarnici, držćući od napora i s neprirodnim osmijehom na licu u čast Slima, kao njihova gosta.
— Rede! Čuješ li, Rede? Znam da si tamo gore. Ne pokušavaj se sakriti. Znam da ih baš tu čuvaš. Kuharica je vidjela kamo si otrčao s

mesom.
Red se javi s izvještačenom bezazlenošću.
— Zdravo, mama!
— A sad mi pokaži te ogavne životinje. Pobrinut ću se da ih se riješiš, i to odmah.
Znači, sve je gotovo! Red je osjećao kako se oslobađa teškog tereta. Sada bar konačna odluka nije više zavilisa od njegove volje.
— Evo, ovdje su, mama. Nisam im ništa učinio, mama. Nisam ništa znao. Oni su mi nalikovali na male životinje i ja sam pomislio da ćeš mi dopustiti da ih držim, mama. Ne bih uzeo meso, ali oni nisu htjeli jesti travu ili lišće, a mi nismo mogli naći zrele orahe ili kupine i osim toga kuharica mi nikad ne dopušta da bilo što uzmem, inače bih nju pitao, a nisam znao da je za ručak...
Govorio je kao navijeni automat, zahvaćen nekom čudovišnom stravom, i nije shvaćao da ga majka uopće ne čuje već da, iskolačenih očiju i kao sleđena, bulji u kavez ispuštajući tanke, prodorne krike.
* * *
Astronom je upravo govorio:
— Tihi pokop je sve što možemo učiniti. Sada više nema nikakve svrhe da obavještavamo javnost o svemu tome... — a onda je naglo zašutio začuvši krike.
Izletio je van zajedno s industrijalcem.
Domaćica se još nije bila sasvim oporavila, kad je dotrčala do njih kao da je gone furije. Prošlo je nekoliko minuta prije nego što ju je suprug uspio malo smiriti.
Najzad je rekla:
— Kažem ti, one su u drvarnici. Ne znam tko su i što su. Ne, ne...
Spriječila je industrijalca, koji se spremao da krene u tom pravcu.
Zavapila je:
— Ne idi! Pošalji nekog od posluge s puškom. Kažem ti da nikada nisam vidjela tako nešto. Male, grozne zvijeri sa... sa... ne mogu to opisati. Kad samo pomislim da ih je Red dodirao i pokušavao nahraniti! On ih je držao i hranio mesom!
Red poče da objašnjava:
— Ja sam samo... A Slim ga prekide:
— To nije bilo... Industrijalac graknu na njih:

— Momci, danas ste načinili već dovoljno štete. Marš u kuću! I ni riječi više; ni jedne jedine riječi! Ne zanima me što imate reći. Kad se sve ovo završi, ja ću vas saslušati, a što se tiče tebe, Rede, ti ćeš biti propisno kažnjen.
Okrenuo se prema svojoj ženi:
— A sada, ma što bile te životanje, moramo ih ubiti. — Zatim je dodao mirnije, opazivši da su se dječaci već dovoljno udaljili: — De, de! Djeci se ništa nije dogodilo, a na kraju krajeva oni nisu ni učinili nekakvu strašnu stvar. Samo su pronašli male mezimce za igru.
Astronom upita prigušenim glasom:
— Oprostite, gospođo, možete li opisati te životinje? — Ona odmahnu glavom. Bilo je jasno da joj nedostaju riječi za tako nešto.
— Možete li mi samo reći da li one...
— Oprostite — prekide ga industrijalac — ali mislim da će biti najbolje da se pobrinem za nju. Hoćete li mi oprostiti?
— Samo trenutak, molim. Jedan trenutak. Ona je rekla da još nikada nije vidjela takve životanje. Pretpostavljam da nije uobičajena stvar nalaziti potpuno jedinstvene primjerke životinja na posjedu kakav je vaš...
— Oprostite. Nemojmo sada raspravljati o tome.
— ... osim ako se te jedinstvene životinje nisu spustile brodom u toku noći — zaključi astronom.
Industrijalac odstupi od svoje žene.
— Što hoćete time da kažete?
— Mislim da će biti najbolje da odemo do drvarnice.
Industrijalac je zurio kao opčinjen za trenutak, a onda se okrenuo i, što je bilo sasvim nekarakteristično za njega, počeo trčati. Astronom ga je pratio, dok je iza njih odjekivala ženina jadikovka.
* * *
Industrijalac je netremice zurio, za trenutak pogledao astronoma, a onda ponovo počeo zuriti.
— Ovo ovdje?
— Da, oni — reče astronom. — Ne sumnjam u to da i mi njima izgledamo strani i ogavni.
— Što kažu?
— Pa, kažu da se osjećaju neudobno, da su umorni i malo bolesni, ali da inače nisu ozbiljnije stradali. A kažu i da su dječaci dobro

postupali s njima.
— Dobro postupali s njima? Uhvatili ih, držali ih u ovom kavezu, i davali im da jedu travu i sirovo meso. Recite mi, kako da razgovaram s njima?
— Možda će za to biti potrebno izvjesno vrijeme. Mislite prema njima. Pokušajte ih čuti. To će vam uspjeti, iako možda ne odmah.
Industrijalac je pokušao. Pravio je grimase od napora, misleći sve intenzivnije i intenzivnije: »Naši dječaci nisu znali tko ste vi, zapravo«.
I odjednom se njihova misao našla u njegovu duhu: »Mi smo toga bili svjesni, i zato što smo znali da nam djeca žele dobro prema svom poimanju stvari, nismo ih pokušali napasti.«
Da ih napadnete? pomisli industrijalac, i reče to naglas u svojoj misaonoj koncentraciji.
»Da, naravno«, uslijedio je odgovor. »Mi smo naoružani«.
Jedno od jezivih stvorenja u kavezu podiže mali metalni predmet i odjednom se na vrhu kaveza pojavi rupa, i još jedna na krovu drvarnice.
»Nadajmo se« — mislila su stvorenja — »da neće biti suviše teško da se ovo popravi«.
Industrijalac se odjednom okrene prema astronomu.
— I s tim strašnim oružjem oni su dopustili da budu uhvaćeni i strpani u kavez? To ne mogu shvatiti!
Ali onda je do njegova duha doprla misao: »Mi ne želimo nanijeti zlo mladima jedne inteligente vrste«.
* * *
Spuštao se sumrak. Industrijalac je potpuno zaboravio na večeru i bio je nesvjestan te činjenice.
— Mislite li stvarno da će njihov brod uspjeti poletjeti? — upitao je.
Ako oni tako kažu — reče astronom — onda sam siguran da hoće. I vratit će se uskoro, bar se tome nadam.
— A kad se vrate — reče industrijalac energično — izvršit će svoj dio pogodbe. Učinit ću sve što je u mojoj moći da ih prihvati ostali svijet. Bio sam u velikoj zabludi, doktore. Stvorenja koja nisu došla u iskušenje da naškode djeci pod onakvim provokacijama kakvima su bila izložena, zaista su dostojna divljenja. Ali, znate li... iako mi je gotovo nezgodno da to kažem...

— Da kažete, što?
— Dječaci! Vaš i moj. Gotovo se ponosim njima. Zamislite takvo nešto: uhvatiti ta stvorenja, hraniti ih ili bar pokušavati to, držati ih skrivene u drvarnici. Zaista vraška hrabrost! Red mi je rekao kako je došao na pomisao da se zaposli u nekom cirkusu i izvodi svoju točku s njima. Zamislite takvo nešto!
— Mladost! — reče astronom.
* * *
Trgovac upita:
— Hoćemo li uskoro krenuti?
— Za pola sata — reče istraživač.

Znali su da će to biti vrlo usamljeno putovanje natrag na rodni svijet. Svih ostalih sedamnaest članova posade bilo je mrtvo, a njihov pepeo ostavljen na stranom planetu. Njih dvojica trebalo je da se vrate oštećenim brodom, upućeni samo na ručne komande.
Onda trgovac reče:
— To što nismo naškodili mladima, bio je dobar poslovni potez. Postići ćemo vrlo povoljne trgovinske uvjete. Vrlo povoljne.
»Biznis« — pomisli istraživač, a trgovac nastavi:
— Eno, okupili su se da nas gledaju kako uzlijećemo. Svi, koliko ih ima. Zar vam se ne čini da su suviše blizu? Bilo bi gadno da opržimo nekoga plamenom rakete, i to sada, kad se sve završilo na najpovoljniji način!
— Oni su na sigurnom odstojanju.
— Jezivo izgledaju ta stvorenja, jel' da?
— U duši su doista ugodna. Misli su im savršeno prijateljske.
— Tko bi mislio da su takvi? Onaj nedorasli, onaj koji nas je prvi pokupio...
— Zovu ga Red.
— Čudno ime za čudovište. Dođe mi da se smijem. Njemu je gotovo pozlilo što mi odlazimo. Samo mi nije jasno zbog čega. Zapravo... sve što mogu razabrati je izgubljena prilika za stupanje u nekakvu organizaciju čije značenje ne mogu sasvim točno protumačiti.
— Cirkus — reče istraživač kratko.
— Što? Hej, gle, molim te, drskog li čudovišta!
— Zašto? Što biste vi uradili da ste našli njega kako se mota po

vašem rodnom planetu, da ste ga našli kako spava na nekoj poljani na Zemlji, sa crvenim ticalima, sa šest nogu, pseudo-rukama i svim ostalim?

* * *

Red je gledao kako brod odlazi. Njegovi crveni pipci, po kojima je i dobio nadimak, podrhtavali su još od žaljenja za izgubljenom šansom, a u njegovim očima iskrili su se žućkasti kristali — ekvivalent onoga što bi se na Zemlji nazvalo suzama.

Branko Pihač: Tri Minijature

(Mala trilogija minijatura iz Nacionalnog zavoda za proizvodnju androida, tj. humanoidnih biorobota)

1. Prekršaj

Pošto je triput bojažljivo i jedva čujno pokucala, i nakon prodornog i grubog »naprijed« pogurena prilika u sivo-maslinastom radnom kombinezonu plašljivo je ušla u kancelariju i, zatvorivši za sobom teška tapecirana vrata neodlučno zastala, skidajući ponizno radnu kapu s glave.
Šef pogona sjedio je namršten za radnim stolom i nervozno otpuhivao oblačiće dima iz goleme lule koju je držao među zubima.
— Pridite! — procijedio je strogo i zgrbljena prilika u prljavom kombinezonu drhtavo priđe golemom kancelarijskom stolu i suho promuca:
— Izvolite, šefe, poslali ste po mene...
— Dakako! — zagrmi šef Pogona za montažu kostura androida te, izvadivši lulu iz usta, ustane i protegne se u svoj svojoj veličini. — I da ne duljim, odmah prelazim na stvar. Protiv vas podnesena je prijava da ne dolazite redovno na posao i da često, umjesto vas, na posao dolazi vaš kućni android. Ja li to istina?
— Prilika u sivo-maslinastom kombinezonu oborila je pogled, skrutila se, pocrvenjela i u nedoumici gnječila prstima svoju radnu kapu.
— Dakle, istina je! — zaurla šef. — Šutite, znači da je istina i da nemate što reći. Sramite se! Kako samo možete biti toliko pokvareni,

gdje vam je moral! Dok drugi ljudi marljivo rade, vi na posao šaljete svog kućnog biorobota! Imate li, možda reći štogod u svoju obranu, ha? Bad bi me zanimalo što bi to moglo biti?
— Istina je, šefe — izvrda prilika nakon nekog vremena. — Dogodilo se to samo nekoliko puta, mojoj je ženi bilo iznenada pozlilo i morao sam je voditi u bolnicu. Nije mi drugo preostalo.
— Nas se ne tiče vaš privatni život! Vaš je privatni život vaša stvar i nemate nikakva prava da nam ga turate pod nos. Sad ćete reći da niste znali za Osnovno načelo Osnovnog zakona i da niste znali kakav prekršaj činite šaljući svog androida da radi umjesto vas, ha? Uostalom, otkuda da znam da i sada ne razgovaram s jednim od androida. Skidajte gornji dio kombinenzona, to je naređenje!
Drhvatim rukama prilika poslušno skine gornji dio radne odjeće.
— Dobro je — odsiječe šef, pošto je ustanovio ljudsku prirodu prilike što je stajala pred njim. — Ovaj put bit ćemo milostivi i odgovarat ćete samo pred Disciplinskom komisijom, to vam je valjda jasno. I obucite se, do đavola, niste na nudističkoj plaži nego u kancelariji svog pretpostavljenog! I ako još samo jednom učinite prekršaj takve vrste, bit ćete momentalno otpušteni i kažnjeni prema Zakonu. A sada se gubite! — rikne šef i prilika poslušno uzmičući iziđe iz kancelarije.
— Sramota! — bjesnio je šef još neko vrijeme i krenuo prema kancelarijskom bifeu da popije nešto. — Otkada smo konstruirali te proklete kućne androide, nitko neće da radi! Kako to postaje jednostavno: za tri mjesečne plaće naručiš svoju androidnu kopiju, pošalješ je da ona radi umjesto tebe i nikome ništa! Kamo bi došli kad bi svi tako radili! Ljudska bi se vrsta ulijenila, zakržljala i degenerirala, jednom riječju izumrla! Svašta, kako ih samo nije stid! — psovao je i od silnog uzbuđenja gotovo sasvim izgubio kontrolu nad sobom.
Osjetio je kako ga hvata lagana vrtoglavica i kako mu muti pogled. I odmah je znao da to nije od prekomjernog uzbuđenja.
— Prokletstvo, i to baš sad! — opsovao je u sebi i krenuo prema sobnom utikaču da napuni svoje baterije.

2. Problem

— ... tako da to već zaista prelazi sve granice. Osim što androide, u skladu sa zakonski utvrđenim osnovama, ali i bez imalo grižnje savjesti upotrebljavamo i za najteže fizičke poslove, kao što su, na primjer, radovi na podmorskim plantažama, te u rudarstvu i crnoj metalurgiji, oni su, na žalost, još predmeti brojnih zloupotreba. Pojedinci ih pri tome koriste u najrazličitije svrhe, počev od toga da ih šalju da rade umjesto njih, što je postala javna tajna, pa sve do otvorenog ponižavanja, zlostavljanja i prisiljavanja na podvodačke prohtjeve. Sjetimo se samo pokušaja da napokon jednom zauvijek iskorijenimo prostituciju. Zakonski smo odredili da se u svrhu zadovoljavanja prohtjeva klijentale upotrebljavaju prigodno konstruirani ženski androidi. No, što se dogodilo: pošto su se žene privremeno povukle s ulica i iz bordela, uskoro se situacija »sredila« na najgori mogući način. Gotovo sve prostitutke ostale su na svojim starim mjestima samo što im je porasla tarifa, tako da danas iznosi i do tri puta više nego tarifa nekog ženskog androida u, kako da kažem, istoj ulozi. — Nastavljala je svoje zapaženo izlaganje Predsjedavateljica Udruženja za zaštitu androida. — Nadalje, u nastojanju da ih androidi što bolje imitiraju, pojedinci ih tjeraju da puše i po dvije kutije cigareta dnevno, a opće je poznato da je organizam androida bar stotinu puta osjetljiviji na duhanske otrove nego ljudski. Ne smijemo zaboraviti da je organizam androida još uvelike neispitan i da je, zapravo, vrlo nestabilan. Napokon, vrsta androida stvorena je u laboratorijima za svega nekoliko desetaka godina, dok je ljudski organizam prošao evolucijski put dug nekoliko milijardi godina.

— Doktorice Ines — uljudno je prihvatio voditelj emisije — zanimalo bi nas kako vi gledate na to da, eto, usprkos svim zakonskim propisima, ljudi još mimoilaze zakon koji određuje da

androidi ne rade u tvornicama, već da se koriste samo kao kućna pomagala?
— Ja, osobno, ako me već pitate što mislim o tom problemu — počela je doktorica Ines koketirajući diskretno odgovarati na voditeljev upit — mogu samo reći da bih se osobno stidjela svake, pa i najmanje pomisli na to, da na svoje radno mjesto šaljem kućnog androida. Značilo bi mi to kao da nisam sposobna obavljati svoju dužnost, pa se moram koristiti kojakakvim pomagalima — završila je gestikulirajući istresla pepeo s cigarete u prigodno postavljenu pepeljaru na voditeljskom stoliću.
* * *
— Dobro govori mala... — pomislila je doktorica Ines, srčući hladnu osvježavajuću ameliazu, te posegnula za daljinskim upravljačem da izoštri sliku na televizoru. — Baš onako kako sam i naučila. A i vlada se kako dolikuje... Napokon, i treba tako, izvanserijske je proizvodnje...
— Moramo se najoštrije založiti za to da u najskorije vrijeme prestane gnusno i nečovječno zlorabljivanje koje nam je u posljednjih nekoliko godina zauzelo toliko maha. Kao da nije dosta da nam u medicinske svrhe sve više i više služe umjesto bijelih miševa i štakora, nego još i...
Signalno zvono električne peći u kuhinji zazvonilo je i doktorica Ines ustane da pregleda i dotjera pečenje u pećnici.
— Bit će odlično, za večeras — ustanovila je zadovoljno i još neko vrijeme ostala da se pozabavi svojim omiljenim hobijem: podešavanjem automata za komponiranje slatkiša.
U trnucima kad se namjeravala vratiti u sobu, emisija u kojoj je kao predsjedavateljica Udruženja za zaštitu androida dala, kako je sa zadovoljstvom zaključila, vrlo uspješan intervju, upravo je završavala, a za njoj su uslijedile vijesti dana.
— Samo da se što prije vrati ona moja kopija... — poželi doktorica Ines, čestitajući samoj sebi na lukavo izvedenom potezu koji joj je napokon omogućio da se posveti svom najomiljenijem hobiju. — Dobro je izvela stvar, no to još ne znači da je neću kazniti ako se vrati prekasno. Ta neću, valjda, sama pospremati kuhinju...
No, kako se kopija nikako nije vraćala, doktoricu Ines počele su obuzimati zle slutnje.

Nakon vijesti, televizor je počeo emitirati nekakvu suludu i bezveznu muziku nekog novog vala i doktorica Ines ga je htjela ugasiti.
U trenutku kad je posegnula za upravljačem, program se iznenada prekinuo. Pojavio se spiker i počeo čitati ozbiljnim glasom.
— Prekidamo večerašnju glazbenu emisiju da bismo vam saopćili tragičnu vijest. Večeras u 11 sat i 48 minuta kod Gradskog mosta dogodila se teška prometna nesreća u kojoj je kamionet naše TV-kompanije podletio pod divovsku auto-cisternu koja se iz zasad neobjašnjivih razloga počela zaustavljati na prilazu mostu. Na zaustavljenu auto-cisternu koja je prevozila specijalno gorivo naletio je potom kamion— hladnjača. U sudaru i požaru koji je uslijedio nakon strahovite eksplozije živote su izgubili doktorica Ines McLie, predsjedavateljica Udruženja za zaštitu androida, i Arnold Winterberger, poznati voditelj popularnih TV-emisija, te zasad nepoznati vozač auto-cisterne i vozač hladnjače koji su, kao i njihovi suputnici, prilikom eksplozije jednostavno razneseni...
Dok je slušala spikera, doktorica Ines osjećala je kako je obuzima posvemašnja obamrlost, kako je nešto sve jače i jače steže u grlu i kako joj šumi krv u vratnim žilama. Polako, riječi spikera smještale su se u njezinoj svijesti i ona je sve više postajala svjesna situacije u kojoj se našla. Kao kroz maglu, dopirale su do nje posljednje spikerove rečenice, a zatim je sve prasnulo u zaglušnu muziku.
Makinalnom kretnjom prenula se da ugasi televizor koji je po nekoj davnoj namjeri namjeravala ugasiti, a onda je osjetila kako je sve to uzaludno. Svaka kretnja postala je suvišna, jezivo suvišna, jalova i nekorisna.
Doktorica Ines je mrtva... raznesena ili spaljena, svejedno... Ženski android sa serijskim brojem 2N2905/A je mrtav, raznesen ili spaljen, svejedno... Jedan zalutali impuls potakao je da se nakon svega veseli, što je izbjegla onako groznoj smrti, no u trenu ponovo je osjetila svu težinu onoga što će se uskoro dogoditi.
Znala je da postoji zakonski paragraf koji naređuje uništenje androidne kopije u slučaju smrti njezina gospodara, znala je da joj ovaj put nitko neće oprostiti. Nikad i nikome ne opraštaju. Zakon je zakon.
Televizor je i dalje bučio, no doktorica Ines ga više nije čula.
Prva joj je sređenija misao bila da bježi iz stana, iako je znala da joj

to ne bi uspjelo. Ta pripadnici specijalnog odjela za hvatanje odbjeglih androida ulovili bi je bez po muke: to im je bio jedini posao i znala je s kakvim ga užitkom obavljaju i što obično ostaje od androida koji im prođe kroz ruke. Takav, nakon svega, i nije za drugo nego za ono što mu određuje zakon: da bude pretopljen u elementarne aminokiseline...
Da, pokušat će dokazati da je ljudsko biće, ali je isto tako znala da joj to neće koristiti. Udruženje za zaštitu androida neće dopustiti skandal. Pogotovo ne oni njegovi članovi u čijoj se konkurenciji jedva izborila za predsjedavateljski mandat... Njezina smrt... ona znači tako malo u usporedbi s lavinom koja bi se pokrenula kad bi se saznalo da je prava androida branio android...
— Doći će... I doći će brzo... — rekla je usplahirena. — Tako uvijek rade... tiho, brzo i efikasno... Dolaze odmah, sve što im treba donose sa sobom i sve formalnosti obavljaju u stanu...
Polako je sređivala misli i lice joj je odjednom ozario tajanstven smiješak. Zatim je osjetila ponos od čudesnog samopotvrđivanja.
— Neka... — pomislila je gordo. — Ako je već određeno da doktorica Ines nestane zauvijek, neka tada ostane bar njezino ime...
Gonjena čudesnim blaženstvom koje ju je stalo prožimati, vratila se u kuhinju i iz ostave uzela kesicu s malim metalnim steriliziranim priključkom — sa rezervnim energetskim priključkom za android 2N2905/A. Rastvorila je kesicu i metal ni kontakt stavila u džep kućne haljine. Zatim je pošla u sobu i mirno sjela na vodenu prostirku, predajući se svojim posljednjim mislima i očekujući svakog časa njihov dolazak.
I nije dugo čekala: stigli su nakon nepunih desetak minuta, te najavili svoj dolazak teškom zvonjavom zvonca nad ulaznim vratima. Otvorila im je vrata. Kao što je i očekivala, bila su trojica. Odmah su ušli i prešli na stvar.
— Vi ste android sa serijskim oznakama 2N2905/A zar ne? — obrato joj se jedan od njih, dok je drugi već počeo pripre mati pribor i kemikalije.
— Da, ja sam android broj 2N2905/A i rekla je suhim, bezbojnim glasom.
— Tada je naša dužnost da vam saopćimo tragičnu novost. Vaša gospodarica je mrtva.

— Znam — uzdahnula je.
— Vrlo dobro! — nastavio je egzekutor. — Tada ne moramo gubiti vrijeme na objašnjenja. Pretpostavljam da znate svoju dužnost.
— Znam — potvrdila je, ne bez ponosa.
— Odlično! Tada možemo odmah i posvršavati propisane formalnosti. U ime Zavoda za regulaciju populacije androida, dužnost mi je da vam zahvalim za ispravno i besprijekorno obavljanje dužnosti, te da vam izrazim sućut zbog preranog gubitka vaše gospodarice — završio je i obratio se pomoćniku.
— U redu je, Jacques, nećemo provjeravati! — rekao mu je kratko, a zatim se ponovo okrenuo prema doktorici Ines, odnosno androidu br. 2N2905/A.
— Želite li, možda, da vam olakšamo obavljanje posljednje formalnosti, ili biste radije to obavili sami?
— Sama ću — rekla je tvrdo. — Upućena sam u... u način obavljanja... posljednjih formalnosti.
— Vjerujemo... S obzirom na opsesije vaše poginule gospodarice... — potrudio se glavni agent ZRP-a da potisne svaki prizvuk ironije u svojim riječima, te joj ukazao na već pripremljene kemikalije i na mali plastični kanister napunjen nekom bezbojnom tekućinom. — Inače, proces je potpuno bezbolan. Čak ugodan, rekao bih. Obično je za nekoliko minuta sve gotovo, pa vas molimo da ne odugovlačite — napomenuo je i dao rukom znak svojim pomoćnicima da joj pomognu pri unošenju kemikalija u kupaonicu. — I, molimo, ne zaključavajte se iznutra! Naš je zadatak da sve još jednom prokontroliramo!
Ušla je u kupaonicu, zatvorila vrata i pustila vodu u kadu te pričekala da se napuni otprilike do polovice. Zatim je ulila tekućinu iz kanistera i — prema uputama — pričekala dok voda postane ljubičasta. Nakon toga ulila je u kadu sve preostale kemikalije, te se stala svlačiti, pripremajući se za posljednje kupanje.
Kada se sasvim svukla, izvadila je iz džepa kućne haljine onaj metalni energetski priključak za androide, te ga ubacila u kadu. Hrabro i pomirena sa svime, zatim je ušla u kadu. Razmišljala je da li je sve učinila kako treba i s olakšanjem ustanovila da ništa nije propustila. Agenti su imali pravo: proces posljednje formalnosti bio je potpuno bezbolan, čak ugodan. Po cijelom je tijelu osjetila blago

peckavo golicanje, dok je voda oko nje postajala sve neprozirnijom. Po nekom zaostalom impulsu pokušala je bolje se smjestiti u kadi, ali je ustanovila da više nema čime. Ruke i noge već su joj se bile otopile, a uskoro je i gornji dio tijela lagano utonuo pod površinu čudne mliječnobijele uljaste tekućine koja se stvarala u kadi...
Agenti su ušli u kupaonicu nakon nekoliko minuta. Jedan je izvukao čep sa dna kade i tekućina je počela istjecati. Kada je nakon nekoliko minuta istekla, na dnu je ostao mali crni metalni valjčić s električnim priključkom.
— U redu je! — ustanovio je hladno glavni agent ZRP-a. — Evo i njezina priključka za punjenje baterija — rekao je i u svoj radni nalog upisao vrijeme i mjesto službene likvidacije androida br. 2N2905/A.
— Dobro je, i s ovim je završeno. Možemo ići dalje. Požurimo, još imamo mnogo toga da obavimo.

3. Prepoznavanje

— ...uspjeti i to samo ako dosljedno slijedimo i primjenjujemo iznađena metodska rješenja — završio je šef diktiranje dok mu je tajnica marljivo otkucavala diktiran tekst.
— Bravo, šefe, to ste tako lijepo rekli — reče ona slatkim glasom, predajući mu tekst na pregled i eventualne korekcije.
— Hvala, Matilda — odvrati uljudno šef potpisujući sva tri primjerka sastavljena dokumenta. — Ovaj primjerak treba sutra rano ujutro poslati na navedenu adresu, drugi ide u tekući dosje, a treći u arhiv. Inače, nije da se hvalim, draga Matilda, ali pod mojim je rukovodstvom kompanija postigla vrlo velike poslovne uspjehe, naročito u posljednjih pet godina.
— Znam, šefe, i to još kakve!
— Nego, Matilda, ako bih vas smio pitati, jeste li kojim slučajem zauzeti danas poslije radnog vremena?
— Nisam, šefe — odgovori Matilda — Slobodna sam.
— Pa, vidite, ja ću morati ostati u firmi i poslije radnog vremena, kako bih sredio neke podatke, i bio bih slobodan da vam predložim da u međuvremenu odemo na ručak. Naravno, ako se vi slažete.
— Oh, naravno, šefe! Bit će mi vrlo drago. To je zaista lijepo od vas.
— Oh, nije to ništa. — Sef je bio vrlo galantan. — Vi ste vrlo vrijedna službenica. Mnogo mi pomažete u poslu.
Bilo je vrlo vruće i šef je razvezao kravatu.
— Ovdje je nesnosno vruće, šefe — rekla je Matilda mazno i šef ju je ljubazno pozvao da sjedne za njegov stol koji je bio bliže prozoru. Sjela je i otkopčala tri gornja dugmeta haljine.
— Samo se vi opustite, Matilda, ja sam već uredio da nas nitko ne uznemirava u sljedeća dva sata.
— Oh, šefe, vi ste toliko obazrivi — rekla je Matilda i sjela mu u krilo.

— Vi zavređujete mnogo više od obazrivosti, Matilda. A ja — trudim se, eto, to je sve
— M-m-m... Vi se ne trebate mnogo truditi, šefe. Vaš urođeni šarm obavlja sav posao umjesto vas — rekla je Matilda poslije strasnog poljupca, dok joj je šef otkopčavao ostatak dugmadi na haljini, da joj ne bude toliko vruće.
— Matilda draga, kako sam samo mogao tako dugo izdržati pored vas, a da vas nisam grlio, ljubio... M-m-m... Matilda... — mljeo je šef i išao rukom sve niže i niže. Činilo se da više ništa nije moglo spriječiti ono što je neizostavno imalo uslijediti, a onda iznenada...
— Ne, šefe, namojte, molim vas! — zaviknula je odjednom Matilda i uplašeno trgnula rukom u namjeri da zaštiti predio trbuha. — Nemojte tako daleko.
— Ali, što je, Matilda? — spremno je priskočio šef, iako je bio vrlo iznenađen, zapanjen i razočaran. — Zar nešto nije u redu?
— Oh, ne, šefe, ali... nisam spremna. Molim vas, nemojte danas... Sve je to došlo tako naglo...
Pokušala se na šefovim koljenima nešto bolje namjestiti i pri tom osjeti da na njegovu trbuhu postoji nešto tvrdo.
Ovog je puta Matilda pocrvenjela. Činilo joj se kao da će se svakog trenutka onesvijestiti.
— Ali, vi ste... šefe, zar i vi... Mislim, ti si znači... — promucala je, a zatim se brzo pribrala, trgla se i naglo izvukla iz zagrljaja. — Trebala sam to pretpostaviti! — reče hladno i stade zakopčavati haljinu.
— Zašto, Matilda draga, zar nešto nije u redu?
— I nije.
— Ali, draga, sve se može popraviti, zar ne?
— Ne može. Ne može se popraviti jer vi niste moj šef nego njegov android!
Problijedio je. Puls mu je počeo ubrzano kucati i jedva je disao. Dobar gutljaj žestoka pića i malo se oporavio od šoka.
Prokletstvo! A njegov ga je gospodar posebno upozorio da i te kako pazi da ga netko ne otkrije. A sada, otkrila ga je tajnica! Strašno! Nije znao što da kaže, ni što da radi.
— Znači... To jest... Mislim, kako da kažem... — bio je zbunjen. Umjesto da dobije ono što je želio, on je otkriven. Poput balavca. Koje li bruke! A što će mu tek reći gospodar...

Gotovo molećivo gledao je Matildu koja ga je hladno odmjeravala od glave do pete, a zatim mu se izazovno zagledala duboko u oči. A onda je prasnula u grleni smijeh.
»Svatko ima pravo kazniti androida ako ga zatekne u nedoličnom ili zakonski zabranjenom položaju«, sjetio se stavka u Zakonu o androidima. Gledao je u Matildu i očekivao zasluženu kaznu. Nije se ni pomaknuo kada mu je počela polako prilaziti; očekivao je najgore, no gotovo da nije povjerovao u ono što se događalo.
Kad mu je sasvim prišla, maznim je pokretima počela skidati haljinu, zatim i dijelove donjeg rublja sve dok nije ostala samo u tankim svilenim gaćicama.
Kao skamenjen, buljio je u njeno vitko i lijepo tijelo, na uzdignute grudi, raskošna bedra i na još nešto: na mali metalni zaštitni poklopac njezina priključka za punjenje strujom koji se nalazio tamo gdje ljudi imaju jamicu koju zovu pupkom.
Ovaj je slučaj bezuvjetno trebalo prijaviti, znao je to, ali se kolebao između osjećaja dužnosti, što mu ga je odredio njegov gospodar, i novoprobuđenih emocija. No, svojim nastupom Matilda je u njemu prekinula svaku dilemu.
— Ti si android, znam to... Ali, evo, kao što vidiš i ja sam — počela je, mačkasto se umiljavajući. — No?
— Ja... Zašto si sve odjednom onako naglo prekinula?
— Pa to... Dok sam ti sjedila u krilu osjetila sam tvoju pločicu za priključak i odmah sam shvatila da si android.
— Znači, smeta ti to što sam android — rekao je polako. — Ipak ti smeta, iako si to i sama.
— Oh, ne, dragi. Samo, nisam to očekivala. Moraš priznati, onako iznenada. U početku mi je bilo strašno neugodno, ali sada mi je svejedno.
— Svejedno ti je? — bio je iznenađen. — Kako to da ti je sada svejedno?
— Pa i nije mi svejedno — odgovorila je poslije kraćeg oklijevanja. — Sada mi je draže da si android nego čovjek.
— Ali... — još je nije u potpunosti shvaćao. — Zašto si onda htjela voditi ljubav sa mnom, kad si mislila da sam ljudsko biće, a znala si da ti nisi?
— Gospodarica mi je naredila da budem ljubazna s tobom. Osim

toga, dala mi je i nekoliko uputa o tome kako da se vladam. Čini se da je ona sa svojim šefom to često radila. A i ja sam htjela iskušati kako ljudi vode ljubav.
— Nikad to nisi radila s ljudskim bićem?
— Nisam. Jednom je jedan od gospodaričinih ljubavnika pijan nasrnuo na mene, ali ga je ona u tome spriječila i postavila se između nas. Eto, to je, ali sada mi je draže da je ispalo da si ti android. Nego, reci mi zašto si htio voditi ljubav sa mnom kad si znao da si android, a vjerovao si da sam ja ljudsko biće?
— Pa... — počeo je. — Ja sam android. I htio sam vidjeti kako to izgleda kada s ljudskom ženom vodiš ljubav. Htio sam ispitati sebe, vidjeti da li sam sposoban za takvo što. Gospodar mi se često znao hvaliti što radi s tom Matildom Sve je krenulo, a onda si me otkrila.
— Ah — nasmijala se mazno — meni gospodarica nikada nije pričala o tome što radi sa svojim šefom. Ali, često sam je viđala šta radi s drugima. A ti, ne znam kako da te zovem, ne znam ti ni serijski broj, ..
— Zar je on važan? Zovi me jednostavno Herbert, to je ime moga gospodara. Bilo bi svašta kad bi otkrili da nas dvoje razgovaramo ovako.
— Ali što sada da radimo? Imaš li kakav prijedlog? — upitala je.
— Predlažem da načas zaboravimo da smo otkrili jedno drugo i da nastavimo igru koju smo započeli.
Pristala je bez oklijevanja.
— Koliko te puta tjedno šalje gospodarica da radiš umjesto nje? — zapitao ju je u pauzi između dva poljupca
— M-m-m-m... — odgovorila je ona vješajući mu se po deseti put oko vrata. — Mnogo... Skoro svaki dan. Ona dolazi samo kad treba prokontrolirati račune ili kad treba sa šefom izaći na večeru, ili ako iskrsne nešto nepredviđeno, pa misli da ja to ne bih bila u stanju riješiti. Ali, meni se čini da se oni sastaju i izvan radnog vremena, samo što nam ne govore o tome.
— Možda. Dok mi radimo, oni se zabavljaju. I on mene šalje često i to smatra sasvim normalnim, iako im je to zabranjeno.
— Nema veze. Uostalom, što nas više šalju, to bolje za nas. Češće ćemo se viđati, samo moramo paziti što radimo.
— Budi bez brige. Nitko nas neće otkriti. Inače, ono o ručku udvoje

još uvijek vrijedi, zar ne?
— Naravno, dragi. Zar bih ti mogla odbiti?
— U međuvremenu, imam još sat i pol slobodnog vremena — rekao je okrećući polarizirano okno prozora i prostoriju ispuni ugodna plavičasta polutama. — Hajde da to iskoristimo onako kako najbolje umijemo. Naši gospodari neće nikada saznati za to.

Harry Harrison: Spašavanje

Rescue Operation

Prevela Davorka Grenac

— Povlači! Povlači oprezno...! ~ vikao je Dragomir, grabeći izlizani konop ribarske mreže. Iza njega, u vrućem mraku, Pribislav Polašek je gunđajući izvlačio mokro uže. U tamnoj vođi mreža je bila nevidljiva, ali plavkasto svjetlo sputano u njoj primicalo se sve bliže i bliže površini mora.
— Izmiče nam... — zastenjao je Pribislav, stišćući snažno grubi rub malena čamca. U djeliću je sekunde ugledao plavo svjetlo na kacigi, vizir i odjeveno tijelo kako klizi iz mreže i nestaje u tami. Prije nego što se potpuno izgubilo, samo je načas opazio crnu siluetu.
— Da li si ga vidio? — upitao je. — Mahnuo je rukom prije no što je ispao iz mreže.
— Kako mogu znati da je mahnuo rukom, možda je to bila samo mreža. Ili je možda ipak još živ? — Dragomir je gotovo prilijepio lice uz staklenu površinu vode, ali više ničeg nije bilo. — Možda je živ.
Dvojica su ribara sjela natrag u čamac, bulјeći jedan u drugog na oštrom svjetlu acetilenske svjetiljke ovješene o pramac. Bili su potpuno različiti ljudi, premda su izgledali jednako u širokim iznošenim hlačama i isparanim pamučnim košuljama. Ruke su im bile izbrazdane i žuljevite od godina težačkog posla, a misli usporene polaganim ritmom rada i lijenim protjecanjem vremena.
— Ne možemo ga izvući mrežom — rekao je napokon Dragomir, prozborivši prvi, kao uvijek.
— Tada nam treba pomoć — dodao je Pribislav. — Ovdje smo ionako bacili sidro i lako ćemo pronaći mjesto.

— Da, trebamo pomoć. — Dragomir je otvorio i stisnuo široke ruke, a zatim se nagnuo preko čamca da iz mora pokupi ostatak mreže. — Ronilac, onaj što stanuje kod udovice Korene, znat će što da učinimo. Zove se Kuković i Petar kaže da je doktor nauka na Ljubljanskom univerzitetu.

Latili su se vesala i teški je čamac uskoro ravnomjerno klizio staklenastom površinom Jadrana. Prije no što su dosegli obalu nebo se rasvijetljelo, a kada su pristali uz rivu Brbinja, sunce se već diglo iznad horizonta.

* * *

Jože Kuković se lijeno protezao i zijevao, promatrajući sunčanu loptu, čiju je toplinu već osjećao na koži. Udovica se dogegala s kavom, promrmljala dobro jutro i ostavila pladanj na kamenoj ogradi terase. Odmakao je pladanj i sjeo do njega, a onda polako iz džezve u šalicu prelio crnu tekućinu. Gusta turska kava bila je jedina stvar koja ga je mogla razbuditi u tako nerazumno rane sate. S terase je pucao pogled niz nepopločenu i prasnu uličicu ravno do luke, koja se već uskomešala. Dvije su žene zastale da proćakulaju, balansirajući spretno na glavama goleme limene bačve pune prve jutarnje vode. Seljaci su stizali na tržnicu s košarama zelja, krumpira i rajčica ovješenih o leđa sitnih magaraca. Jedan je od njih zarevao, a hrapav zvuk je jetko proparao tišinu odzvanjajući požutjelim zgradama. Brbinj bilo je mjestance na rubu ničega, ukotvljeno između praznog mora i golih brežuljaka, pospano stoljećima, umiruće godinama. Ovdje nije bilo ničega privlačnog, ako ne računate more... Ali ispod ravnog, plavog morskog mira živio je jedan drugi svijet koji je Jože volio.

Hladne sjene, duboke uvale, življe od bilo koje neugledne obale na kopnu. I uzbudljivije: upravo jučer, suviše kasno popodne da bi mogao pažljivije istražiti, pronašao je rimsku galiju, napol zakopanu u pijesku. Danas će ući u galiju, prvi čovjek u dvije tisuće godina i samo nebo zna što će tamo naći. U pijesku oko kostura već je napipao krhotine amfora, a u unutrašnjosti ga zacijelo čekaju cijele. Srčući zadovoljno kavu promatrao je brodice privezane uz obalu i čudio se zašto dvojica ribara toliko žure. Zaustavivši se ravno pred njegovom terasom, krupniji je doviknuo:

— Doktore, možemo li gore? Hitno je.

— Da, svakako. — Bio je iznenađen i pitao se nisu li ga opet zamijenili s liječnikom.
Dragomir se primakao teškim koracima i nije znao kako da počne. Upro je prstom prema pučini.
— Pao je tamo, noćas, vidjeli smo ga... s p u t n i k, bez sumnje!
— Putnik? — Jože Kuković je nabrao čelo, ne vjerujući da je dobro čuo. Kada bi se mještani uzbudili, njihov je dijalekt bilo prilično teško slijediti.
— Ne, nije bio putnik, već s p u t n i k, jedan od ruskih svemirskih brodova.
— Ili američkih — javio se Pribislav, ali ga nitko nije slušao.
Jože se nasmijao i srknuo kavu.
— Jesi li siguran da to nije bio meteorit? U ovo doba godine uvijek ih ima mnogo.
— Sputnik — Dragomir je i dalje uporno inzistirao. — Brod je pao daleko u Jadransko more i potonuo, vidjeli smo ga. Ali svemirski je pilot pao skoro u naš čamac.
— ŠTO? — zasoptao je Jože, skočio na noge i odgurnuo pliticu s kavom. Bakrena je plitica metalno zazvonila na kamenom podu i nekoliko se puta okrenula u krugu, ali to nitko nije opazio. — U toj letjelici bio je čovjek... sigurni ste?
Obojica su ribara istovremeno zakimala, a Dragomir je nastavio.
— Vidjeli smo kako neko svjetlo pada iz sputnika, približava se i tone u vodu. Nismo mogli vidjeti što je bilo, vidjeli smo samo svjetlo i zaveslali što smo brže mogli. Još je tonulo... bacili smo mrežu i uhvatili ga...
— Imate pilota?
— Ne, ali jednom smo ga izvukli toliko blizu površini, da smo mogli vidjeti teško odijelo s prozorom kao kod ronilačkog, a nešto je bilo i na leđima, nešto kao vaše boce s kisikom.
— Mahao je rukom — inzistirao je Pribislav.
— Možda je mahao rukom, nismo bili sigurni. Došli smo po pomoć.
Tišina se razvukla i Jože je shvatio da su ga doista trebali. Što da prvo učini? Pilot, možda, ima svoj vlastiti tank s kisikom. Nije imao pojma što je potrebno za spuštanje astronauta na vodenu površinu, ali ako je bilo dovoljno kisika, čovjek je možda još živ. Jože je počeo šetati terasom razmišljajući. Bio je onizak, ćoškast, u žućkastim

kratkim hlačama i sandalama. Nije bio privlačan, nos mu je bio prevelik, a zubi suviše istaknuti, ali je zračio sigurnošću i snagom. Zaustavio se i obratio Pribislavu.
— Idemo ga izvući. Možete li ponovo naći mjesto gdje ste ga ostavili?
— Ostavili smo plutaču.
— Odlično. Možda ćemo trebati liječnika. Ovdje nema niti jednoga, ali nije li jedan u Osoru?
— Doktor Bratoš, ali on je vrlo star...
— Sve dok diše, moramo ga pronaći. Zna li itko u ovome mjestu voziti auto?
Ribari su se zagledali u krovove razmišljajući, dok je Jože jedva kontrolirao strpljenje.
— Da. mislim da znam jednoga — Dragomir je konačno izustio. — Petar je bio partizan...
— Tako je — potvrdio je drugi ribar. — Često je pričao kako je otimao njemačke kamione i vozio ih...
— U redu, neka ga jedan od vas potraži i dade mu ključeve od mojih kola. To je njemački auto, pa ne bi smio imati problema. Recite mu da smjesta dovede doktora.
Dragomir je uzeo ključeve i dodao Pribislavu koji se izgubio u trenu.
— A sada razmislimo kako ćemo izvući čovjeka — rekao je Jože, zgrabio ronilačku opremu i požurio prema čamcu.
* * *
Veslali su jedan uz drugoga, premda su Dragomirovi snažni zamasi pokretali čamac.
— Koliko je tamo duboko? — upitao je Jože, koji se već kupao u znoju, osjećajući kako ga prži sunce.
— Kvarnerić je dublji uz Rab, ali mi smo ribarili pokraj Trstenika, a dno je tamo na samo sedam metara. Stižemo do plutače.
— Sedam metara, neće ga biti teško naći. — Jože je kleknuo na dno .čamca i spretno ušao u gumeno odijelo. Stegnuo ga je dobro, provjerio dovod kisika i prije no što je zagrizao gumenu cijev, okrenuo se prema ribaru.
— Ostani sa čamcem blizu plutače, a ja ću se njome koristiti za orijentaciju. Ako mi bude bio potreban konopac ili bilo koja druga pomoć, isplivat ću iznad astronauta, a ti mi se tada primakni

čamcem.
Pustio je kisik i skočio sa čamca, hladna se voda penjala uz tijelo dok je tonuo. Snažnim se zamasima uputio prema dnu, slijedeći konop od sidra. Gotovo je odmah ugledao čovjeka kako leži na bijelom pijesku raširenih udova.
Jože je zaplivao lagano i ravnomjerno unatoč sve većem uzbuđenju. Što se više spuštao prema dnu, detalji su bivali sve jasniji. Nije mogao raspoznati nikakve oznake na odijelu; mogao je to biti i Rus i Amerikanac. Odijelo je djelovalo vrlo teško, metal ili ojačana plastika, zelene boje, s velikim i ravnim vizirom na kacigi.
Vrlo je dobro znao da su udaljenosti i veličine u vodi prilično varljive, ali tek kad je dotakao pijesak pokraj astronauta, shvatio je iznenađeno da je tijelo dugačko tek nešto više od metra. Zasoptao je i gotovo izgubio cijev za dovod kisika.
Oprezno se navirio kroz stakleni prozorčić na kacigi i ugledao biće koje nije bilo čovjekoliko.
Jože se zagrcnuo i ispustio nekoliko mjehurića zraka: nije ni bio svjestan da je zadržao dah. Plutao je iznad tijela, zamahujući lagano rukama, tek toliko da ostane na istom mjestu i buljio u lice u kacigi.
Bilo je mirno kao voštani odljev, zeleni voštani odljev grube površine, raspućenih nosnica, raspućenih usana i velikih očnih jabučica koje su se lagano micale i nazirale ispod spuštenih vjeđa. Osnovne crte lica grubo su podsjećale na ljudske, ali nitko i ništa ljudsko nije imalo takvu boju kože niti mesnatu krestu što se nazirala u viziru, rastući iznad očiju. Jože je pažljivo promotrio odijelo načinjeno od nekog nepoznatog metala i mali aparat za obnovu nepoznate atmosfere na leđima stranca. Kakve atmosfere? Ponovo se zagledao u strančevo lice: stvorenje ga je sada promatralo otvorenih očiju.
Njegova je prva reakcija bila strah. Panično je zaplivao unatrag kao preplašena riba, ali se već tranutak kasnije, ljut na sebe samoga, vratio. Stranac je lagano podigao jednu ruku, a zatim je mlitavo ponovo spustio na pijesak. Jože se navirio kroz vizir i opazio da su oči ponovo bile zatvorene. Stranac je bio živ, ali se nije mogao kretati, bio je vjerojatno ozlijeđen i možda u boli. Nešto je očito pošlo naopako pri slijetanju. Obgrlivši ga najpažljivije što je mogao, uzeo je u naručje sitno tijelo. Jedva je uspio suspregnuti mučninu

kada je golim rukama dotakao hladan metal strančeva tijela. Trebao je biti stručnjak da zaključi nije li to plastika ili metal. Oči su i dalje ostale zatvorene kada je podigao tijelo i Jože je iznio na površinu mlitavo, gotovo besteżinsko stvorenje.
— Ti, glupa nespretna seljačka klado, pomozi mi — vikao je, pljujući iz usta gumenu cijev i hvatajući dah, ali Dragomir je samo zgranuto nijekao glavom i uzmicao prema drugom kraju čamca.
— To je biće iz drugog svijeta i ne može ti ništa! — uvjeravao ga je Jože, ali ribar se nije primicao. Jože je glasno opsovao i posljednjom snagom uspio izvući stranca u čamac, a tada je i sam skočio u barku. Premda je bio dvostruko veći od Jožeta, Dragomir je izbezumljeno drhtao pred nepoznatim. Sjeo je na sam pramac, iako je odatle veslanje bilo dvostruko napornije. Jože je sa sebe zbacio ronilačko odijelo i pažljivije razgledao odijelo koje se već osušilo na suncu. U svom sve većem oduševljenju već je zaboravio na strah. Bio je nuklearni fizičar, ali se još dovoljno sjećao kemije i mehanike, da bi mogao pouzdano zaključiti kako je taj materijal bio potpuno nepoznat prema zemaljskim standardima.
Svijetlozelen, tvrd kao čelik preko torza i udova, podatan i mekan na pregibima. Oči su mu stalno klizile duž strančeva tijela: negdje u sredini visio je malen, nabrekao kontejner poput čuturice. Odijelo nije bilo oštećeno... ali desna noga! Bila je zavrnuta i razmrskana, kao da ju je netko stisnuo kliještima. To je, vjerojatno, bio razlog zašto se stranac nije kretao. Da li je bio ozlijeđen? Da li ga je boljelo?
Stranac je ponovno otvorio oči i Jože je tog trenutka zgranut opazio da je cijela kaciga ispunjena vodom. Kaciga je zacijelo negdje propuštala i biće se gušilo. Zgrabio je kacigu, grozničavo je zagledajući sa svih strana da li se može odvrnuti, dok su ga goleme oči promatrale ukočeno.
Tada se držćući primirio, primoravajući se da misli. Stranac je još mirovao, otvorenih očiju, a iz nosnica i s usana nisu bježali mjehurići. Da li je disao? Je li voda prodrla u odijelo — ili je već bila tamo? Da li je to bila voda? Tko zna u kakvoj atmosferi stranac može disati — metan, klorin, sumporni dioksid — pa zašto ne i voda? Tekućina je bila unutra, u to je bio siguran, iz odijela ništa nije curilo, a stranac je i dalje izgledao nepromijenjen.

Jože se konačno pridigao, vidjevši da su ih Dragomirovi panični zaveslaji već doveli u luku, gdje ih je na obali očekivalo crno mnoštvo.
Čamac se gotovo prevrnuo kada je Dragomir tresnuo pramcem o kamenu rivu i u panici zaveslao natraške. Približili su se ponovo rivi, Jože je s dna čamca dohvatio uže i zavitlao ga prema obali.
— Hej — viknuo je — uhvatite ga. Privežite nas. Nitko ga nije čuo, a čak i da jesu, nisu obraćali pažnju. Svi su buljili u malu zelenu okovanu figuru što je ležala na krmi, a šaptanje i žamor razlegao se obalom kao vjetar među borovima. Žene su se križale.
— Uhvatite uže! — viknuo je ponovo Jože kroz stisnute zube, susprežući bijes.
Bacio je uže na obalu i svi su se razbježali. Jedan je momak konačno pritrčao i privezao ga drhtećim rukama o zarđalu kariku na obali, glave okrenute u stranu i razvaljenih usta. Djelovao je suviše jednostavno da bi mogao razumjeti što se događa: on je samo ispunio naređenje.
— Pomozite mi da ovo izvučem na obalu — viknuo je ponovo Jože, ali prije nego što je do kraja izgovorio riječi, znao je da mu je molba uzaludna.
Seljaci su teškim koracima strugali odstupnicu, gomila praznih lica što je dijelila isti strah pred nepoznatim, žene poput golemih lutaka što pilje bez treptaja u svojim suknjama do koljena, crnim čarapama i visokim cipelama. Morao je to sam učiniti. Balansirajući u nemirnom čamcu držao je u rukama stranca, dižući ga pažljivo prema neravnom kamenom zidu rive. Krug promatrača uzmakao je još dalje, a neke su žene gušeći krikove pobjegle, dok su muškarci mrmljali sve glasnije: Jože ih nije ni zapažao.
Ti mu ljudi nisu mogli pomoći — mogli su izazvati samo više nevolja. Njegova će soba biti najsigurnije sklonište i tamo ga nitko neće uznemirivati. Upravo je pridigao stranca s kamenja, kada se kroz gomilu progurao novi pridošlica.
— Što — što je to? VRAG! — Stari je svećenik prestrašeno upirao prstom u stranca u Jožetovim rukama, koračajući unatrag i lijevom rukom tražeći na prsima križ.
— Dosta s tim praznovjerjem! — procijedio je Jože. — To nije vrag, već biće koje osjeća, putnik. A sada mi se klonite s puta.

Progurao se naprijed, a gomila ga je slijedila. Jože je žurio što je više mogao, ostavljajući za sobom seljake, nastojeći da ne izgleda da bježi. Iza sebe je čuo uporne i brze korake i okrenuo se preko ramena: bio je to svećenik, otac Pero. Čulo se šuštanje mantije i hroptavo disanje.
— Recite mi što radite... doktore Kukoviću? Što je to... ta stvar? Recite mi...
— Rekao sam vam. Putnik. Dvojica seoskih ribara vidjela su kako nešto pada s neba u more. To... taj stranac je ispao iz letjelice u more.
— Jože je govorio što je mirnije mogao. S ljudima bi moglo biti problema, ali ne ako i svećenika pridobije. — To je biće iz drugog svijeta, životinja koja diše u vodu, ranjena. Moramo mu pomoći.
Otac Pere ga je sustigao i gledao stranca s očitim gađenjem.
— Nemate pravo — promrmljao je — to je nešto nečisto, zao duh...
— Ni demon ni đavo, možete li to shvatiti? Crkva priznaje mogućnost postojanja bića s drugih planeta — Jezuiti su čak o tome raspravljali, pa zašto ne možete i vi? Čak i papa vjeruje da postoji život na drugim svjetovima.
— Doista? Doista? — pitao je starac, žmirkajući crvenim vjeđama.
Jože se protisnuo uz njega i stepenicama uputio u kuću udovice Korenić koje nije bilo na vidiku i on je produžio ravno u svoju sobu, spustio na krevet lagano i oprezno strančevo tijelo koje se još činilo bez svijesti. Svećenik je zastao pred vratima, prebirući drhtavim prstima krunicu, neodlučan. Jože se nagnuo nad krevet, šireći i sklapajući ruke, jednako neodlučan. Što bi mogao učiniti? Stvorenje je bilo ranjeno, možda je i umiralo i nešto se mora učiniti. Ali što?
Udaljeno brenčanje automobilskog motora ušlo je u sparnu sobu i on je odahnuo. Bio je to njegov automobil, prepoznao je zvuk. Vjerojatno stiže liječnik. Kola su se zaustavila ispred kuće, čulo se lupanje vrata, ali nitko nije ušao u sobu.
Jože je napeto iščekivao, shvaćajući da mještani razgovaraju s doktorom, pričajući mu što se dogodilo.
Minute su se otegle i Jože je zakoračio prema vratima, ali je zastao pred svećenikom koji je još čekao na vratima. Zašto ne dolaze? Njegov je prozor gledao u vrt, pa nije mogao vidjeti što se događa na ulici. Ulazna vrata napokon su se otvorila i on je čuo udovičin šapat:
— Ravno, samo ravno.

Ušla su dvojica muškaraca, oba prašna. Jedan je od njih očito bio liječnik: onizak, debeljuškast, ćelava tjemena okrunjenog graščima znoja, klateći u desnoj ruci izlizanu crnu torbu. Drugi je bio mlad, potamnio i išiban vjetrom, odjeven kao ostali ribari; to je morao biti Petar, bivši partizan.
Petar se prvi približio krevetu, dok je doktor ostao ukopan na mjestu, držeći čvrsto torbu.
— Što je ta stvar? — upitao je Petar, oslanjajući se rukama o koljena, da bi se mogao što bolje nagnuti nad vizir. — Bio tko bio, izgleda ružno.
— Ne znam. Sve što znam o njemu je da dolazi s drugog planeta. A sada se makni da ga doktor može pogledati. — Jože je mahnuo rukom i liječnik se nesigurno približio. — Vi ste zacijelo doktor Bratoš. Ja sam Kuković, profesor nuklearne fizike na Ljubljanskom univerzitetu. — Malo hvalisanja s titulama možda će osloboditi liječnika da počne surađivati.
— Da, kako ste? Drago mi je što sam vas upoznao, profesore, i počašćen sam. Ali ne razumijem što očekujete od mene?
Dok je govorio lagano se tresao i Jože je tek sada opazio koliko je star, u dubokim osamdesetim, možda još i više. Morao je biti vrlo strpljivh
— Taj stranac... što već jest... ozlijeđen je i u nesvijesti. Moramo učiniti sve što možemo da mu spasimo život.
— Ali, šta ja mogu učiniti? Ta je stvar zapečaćena u metalnoj odjeći. Čini se i napunjena vodom... a ja sam liječnik, ali ne za životinje i stvorenja kao što je ovo vaše.
— Nisam ni ja, doktore, ni itko na Zemlji. Ali moramo učiniti sve što možemo. Moramo mu skinuti odijelo i otkriti što možemo učiniti da mu pomognemo.
— Ta to je nemoguće. Sva će tekućina iscuriti!
— Dakako, ali poduzet ćemo sve mjere opreza. Utvrdit ćemo prvo kakva je to tekućina, nabavit ćemo je u većim količinama i njome napuniti kadu u kupaonici. Pregledao sam već odijelo i čini mi se da se kaciga može lako odvojiti, ako popuste ove spone. Uspijemo li ih olabaviti, lako ćemo uzeti uzorak tekućine.
Dok su promicale dragocjene sekunde, doktor Bratoš je stajao ukopan napućenih usana, prije nego što je polagano progovorio.

— Da, mogli bismo to učiniti, pretpostavljam da bismo mogli, ali u što ćemo izliti uzorak? To je teško i može biti opasno.
— Nije važno u što ćemo izliti uzorak — odbrusio je Jože, osjećajući da gubi kontrolu. Okrenuo se prema Petru koji je stajao šutke, držeći u snažnoj ruci upaljenu cigaretu. — Hoćete li mi pomoći? Donesite lonac, tanjur, bilo što iz kuhinje.
Petar je jednostavno kimnuo i izišao. Iz kuhinje je dopiralo udovičino mrmljanje, ali on se brzo vratio s njezinim najboljim loncem.
— To je dobro — rekao je Jože — podmetnite to sada ovdje. — S loncem ispod kacige, Jože je olabavio jednu sponu; čuo se klik, ali ništa se drugo nije dogodilo. Pukotina između kacige i odijela je bila vidljiva, ali tekućina još nije potekla. Tek kad je olabavio drugu sponu, potekao je glasan mlaz i on je odmah pritegao vijak. Lonac je bio ispunjen do polovine. Jože je namjestio stranca u stari položaj i premda mu ništa nije rečeno, Petar je izmakao lonac i odložio ga na stol pokraj prozora.
— Vruća je — rekao je.
Jože je opipao vanjski dio lonca.
— Topla, ne vruća, oko sedamdeset stupnjeva Celzijusovih, pretpostavljam. Vruć ocean na vrućem planetu.
— Ali... to je voda? — upitao je doktor Bratoš krzmajući.
— Pretpostavljam da jest... ali to biste vi trebali utvrditi. Da li je morska ili svježa?
— Ja nisam kemičar... kako mogu znati... to je vrlo komplicirano.
Petar se nasmijao i zgrabio čašu s Jožetova noćnog ormarića.
— To nije tako teško ustanoviti — rekao je i zaronio čašu u lonac. Podigao ju je napol punu, pomirisao, otpio gutljaj i razlio među usnama. — Ima gotovo isti okus kao obična morska voda, samo je malo gorka.
Jože je uzeo od njega čašu.
— To bi moglo biti opasno — protestirao je doktor, ali njih su ga dvojica ignorirali.
— Da, slana voda, vruća slana voda, pomalo oštra. Kao da ima malo jodina. Možete li testirati prisutnost jodina, doktore?
— Ovdje ne mogu, to je prilično komplicirano. U laboratoriju, s korektnom opremom... — Njegov se glas gubio dok je na stolu

otvarao torbu i prebirao po njoj. Izvukao je praznu ruku. — U laboratoriju.
— Mi ovdje nemamo laboratorija niti bilo kakve stručne pomoći, doktore. Moramo se zadovoljiti samo onim što imamo,
— Pronaći ću vedro i napuniti kadu — rekao je Petar, obična morska voda mora pomoći.
— U redu. Ali nemoj je odmah napuniti. Moramo zagrijati vodu.
— Dobro.
Petar je prošao pokraj nijemog, ukočenog svećenika. Jože je opazio oca Percu i prvi put se sjetio mještana.
— Ostanite ovdje, doktore — rekao je. — Taj je stranac vaš pacijent i samo vi možete nešto učiniti. Sjednite do njega.
— Da, naravno, to je ispravno — rekao je dr Bratoš s olakšanjem, primičući stolicu bliže.
Jutarnja vatra u velikoj peći je tek počela pucketati kada je Jože ubacio još više granja. Na zidu je visio veliki lonac za prokuhavanje rublja i on ga je uz metalni tresak stavio na peć. Petar je ušao s punim vedrom i izlio vodu u lonac.
— Što rade mještani? — upitao je Jože.
— Gube vrijeme plašeći jedan drugog. Ali neće pričinjati nikakve nevolje. Ako se bojite, mogu otići, kolima u Osor po miliciju ili telefonirati nekome
— Ne, o tome sam prije trebao misliti. Sada si mi potreban ovdje. Ti si jedini koii nije preplašen ili senilan.
Petar reče.
— Don je...
Kada je bila mala, a lonac za prokuhavanje rublja golem. Ulili su zagrijanu vodu i tekućina je ispunila preko polovine posude, dovoljno da u njoj stranac sastim utone. Kada je imala odvod, ali ne i slavinu; punila se gumenom cijevi iz slivnika. Jože je podigao stranca, stežući ga u rukama kao dijete. Oči su ponovno bile otvorene, prateći svaki njegov pokret, ali bez ikakva protesta. Spustio je stvorenje lagano u vodu, a tada se na trenutak ispravio i duboko udahnuo.
— Prvo kacigu, a tada ćemo pronaći kako se otvara odijelo. — Polagano je odvrtao spone.
Kada je odvrnuo sva četiri vijka, kaciga se lagano odvojila. Jože je

načinio široku pukotinu, spreman da je odmah zatvori, ako opazi da nešto nije u redu. Morska voda počela se miješati sa strančevom tekućinom, ali stvorenje nije pokazivalo nikakvih znakova protesta. Poslije minute, Jože je lagano uklonio kacigu, pridržavajući jednom rukom strančevu glavu da ne lupi o dno kade...
Sada, kada nije bilo kacige, mesnata kresta se kicoški raširila poput cvijeta na strančevoj zelenoj glavi. Tanka je žica spajala kacigu s malom metalnom pločicom pričvršćenom na jednoj strani lubanje. Jože je lagano uklonio pločicu, vjerojatno neku vrst slušalice. Stvorenje je otvaralo i zatvaralo usta, otkrivajući žute koštane zupce i moglo se nazreti jedva čujno zujanje.
Petar je prislonio uho s vanjske strane metalne kacige.
— On govori ili tako nešto, mogu ga čuti.
— Dajte mi stetoskop, doktore — rekao je Jože, ali kada se doktor nije pomakao, sam je počeo preturati starčevu torbu. Kad je pritisnuo stetoskop na stijenku kade, mogao je čuti jači i slabiji cik, neku vrst govora.
— Mi ga ne možemo razumjeti... još ne — rekao je, vraćajući stetoskop doktoru koji ga je prihvatio automatski. — Bit će bolje da mu skinemo odijelo.
Jože je kliznuo prstima niz glatku površinu odijela, nigdje nije bilo ni traga rasporu ili kopči. Stranac je morao shvatiti što Jože pokušava jer je grčevito podigao jednu ruku i dohvatio teškom mukom metalni, jedva primjetni obruč oko vrata. Nevidljivi su se šavovi odjednom razrnakli i prednji se dio odijela raskrilio. Tekućina se stopila s morskom vodom u kadi, a iz ranjene noge iznenada je potekla plava tekućina.
Jože je za trenutak ugledao zeleno meso, čudne organe i naglo se okrenuo prema doktoru.
— Brzo, doktore... vaša torba. Stvorenje je ranjeno, tekućina je možda krv, moramo mu pomoći.
— Što ja tu mogu učiniti? — reče dr Bratoš ravnodušno. — Lijekovi, antiseptici... to ga može ubiti. Ne znamo ništa o njegovu metabolizmu.
— Onda nemojte ništa od toga upotrijebiti. To je traumatska ozljeda, možete je izolirati, zaustaviti krvarenje, zar ne možete?
— Dakako, dakako — reče starac i njegove su ruke najzad bile

zaposlene znanim kretnjama; izvlačio je iz torbe zavoje, sterilnu gazu, flastere i škare.
Jože je zaronio rukama u toplu, sada mutnu vodu, pokušavajući obujmiti nogu, ali je napipao toplo, zeleno meso. Izgledalo je čudno ali ne i strašno. Kada je podigao nogu iznad vode, iz smrvljene rane klizio je mlaz guste plave tekućine. Petar je okrenuo glavu, a doktor je ranu prekrio zavojem i stegao flasterom. Stranac je pokušavao nešto napipati na rastvorenom odijelu, trzajući nogom u Jožeovu stisku. Jože je pratio njegove pokrete i opazio kako je stranac izvadio nešto iz malog kontejnera što je visio o pasu. Usne su mu se ponovo micale i Jože je čuo jedva primjetan pisak.
— Što je to? Što želite? — pitao je.
Stranac je sada prikučio predmet grudima, držeći ga objema rukama: činilo se kao da je neka knjiga ili tako nešto. Mogla je biti knjiga, ali moglo je biti i bilo što drugo.
Predmet je bio presvučen nekom sjajnom tvari i tamnim oznakama, a na rubovima se činilo da je bio sastavljen od mnogo listova, spojenih zajedno. Mogla je doista biti knjiga. Noga se ponovo izvijala u Jožeovoj ruci, a strančeva su usta bila otvorena sve jače, kao da je urlao.
— Vratimo li nogu u vodu, zavoji će se smočiti — rekao je doktor.
— Možete li cijelu površinu izolirati flasterom?
— Da, da... moram pronaći u torbi više flastera.
Dok su govorili, stranac se počeo grčevito koprcati naprijed i natrag, prskajući unaokolo i pokušavajući istrgnuti nogu iz Jožeove šake. U sićušnoj ruci s mnogo prstiju držao je još knjižicu, dok je s drugom pokušavao otrgnuti zavoje na nozi.
— On se još više ranjava, zaustavite ga. To je strašno — povi kao je doktor i odskočio od kade.
Jože je s poda podigao papir u koji je bio zamotan zavoj.
— Budalo! Nevjerojatna budalo! — zaurlikao je. — Ti zavoji koje ste uzeli, ti su zavoji impregnirani sulfanilamidom!
— Uvijek ih upotrebljavam, najbolji su, američki, sprečavaju infekciju rane.
Jože ga je odgurnuo u stranu, zagnjurio ruke u vodu i počeo grozničavo trgati zavoje, ali se stranac izmigoljio iznad vode, otvarajući širom usta. Oči su mu bile širom otvorene, izbuljene i Jože

je ustuknuo kada ga je oblio mlaz vode iz strančevih usta. Čulo se grgljanje, a tada je voda utihnula u jedva čujnom kapanju i onog trena čim je prvi zrak prošao kroz glasnice, začuo se strašan vrisak bola. Odjekivao je cijelom prostorijom, a u nepoznatoj vrsti agonije biće je širom raskrililo ruke i pljesnulo licem u vodu. Nije se više micalo... Bez provjeravanja, Jože je znao da je bilo mrtvo.
Jedna je ruka bila okrenuta na leđima, izvan kade, još stišćući knjigu. Prsti su polagano olabavljeli i dok je Jože zbunjeno promatrao prizor, nesposoban da se pomakne, knjiga je kliznula na pod.
— Pomozite mi — zavapio je Petar i Jože se okrenuo: doktor se ispružio na tlu, a Petar se nagnuo nad njim. — Onesvijestio se, ili pretrpio srčani udar. Što da učinim?
Čim se nagnuo iznad doktora, Jože je zaboravio gnjev, činilo se da pravilno diše, a njegovo lice nije bilo rumeno, vjerojatno je bila samo nesvjestica. Pomaknuo je očne vjeđe. Svećenik se primakao i pogledao preko Jožetova ramena.
Doktor Bratoš je otvorio oči i gledao zbunjeno lica što su se nadvila nad njim.
— Žao mi je — rekao je tiho, i ponovo zatvorio oči, kao da je želio izbjeći njihove poglede.
Jože se uspravio i osjetio kako se trese cijelim tijelom. Svećenik je nestao. Da li je sve bilo svršeno? Možda nikada ne bi uspjeli spasiti stranca, ali su ipak mogli postupiti bolje nego što su postupili. A tada je ugledao mokru mrlju na podu i shvatio da je knjiga nestala.
— Oče Perc! — zaurlao je, kao da se želio s nekim obračunati. Svećenik je odnio knjigu, neprocjenjivo vrijednu knjigu!
Jože je istrčao u hodnik i ugledao svećenika kako se vraća iz kuhinje. Ruke su mu bile prazne. U iznenadnom strahu Jože je shvatio što je učinio starac i jurnuo je u kuhinju, ravno prema štednjaku, gotovo razvalivši vrata peći.
I tamo, među gorećim kladama, ležala je knjiga. Iz nje je kuljala para, a onda dim. Ležala je otvorena. Bila je te doista knjiga, s oznakama na stranama. Okrenuo se da zgrabi žarač i u tom času peć je eksplodirala, a kuhinjom su se razlili jezici bijele vatre. Plamen mu je gotovo zahvatio lice, ali on uopće nije na to obraćao pažnju. Komadi zapaljenih klada ležali su na podu, a u peći su se mogli vidjeti tek ostaci ognjišta. Knjiga je potpuno nestala u vatri, bila je

načinjena od opasno zapaljive tvari.
— Bio je to đavo — rekao je svećenik s vrata. — Zao duh, sramno djelo đavla... ta knjiga. Bili smo upozoreni, takve su se stvari već događale na Zemlji, a vjernici su se uvijek protiv toga morali boriti...
Petar se nečujno ušuljao u kuhinju i pomogao Jožetu da dođe do stolca, otresajući užareni pepeo s njegove kože. Jože nije osjećao opekotine, samo težak umor.
— Zašto ovdje? — upitao je. — Pokraj svih mjesta na svijetu zašto baš ovdje? Nekoliko stupnjeva dalje i stvorenje bi palo negdje oko Rijeke, s kirurzima, bolnicama, stručnjacima, opremom. Ili da je samo malo duže izdržao na svom kursu, mogao je vidjeti svjetla i spustiti se u Trst. Nešto se moglo učiniti. Ali zašto baš ovdje? — Podigao se na noge, prijeteći pesnicama ničemu... i svemu.
— Tu, u tom priprostom zapećku svijeta! U kakvom to živimo svijetu gdje je elektronski akcelerator od pet milijuna volti samo stotinjak kilometara daleko od neshvaćanja i neznanja? I da je to stvorenje stiglo tako daleko, došlo tako blizu... zašto, zašto? Zašto?
Srušio se ponovo u stolicu, osjećajući se starijim no što se ikada ranije osjećao i umornijim no što je ikada ranije bio. Što su mogli saznati iz te knjige?
Uzdahnuo je, a uzdah se oteo iz tako dubokih ponora njegova bića, da je drhtao cijelim tijelom, kao da se tresao u nekoj strašnoj groznici.

Bernard Mathon: Nepomućena sreća

Un bonheur sans nuages

Preveo Božidar Stančić

21. lipnja: RAZVOJ VREMENA U FRANCUSKOJ OD 0—24 SATA: PODRUČJE ANTICIKLONE NA SJEVERU BRITANSKIH OTOKA, A PODRUČJE TLAKA OSLABJET CE NA JUGOISTOKU EVROPE ZBOG NADOLASKA SVJEŽEG ZRAKA S ATLANTIKA. SUTRA CE SE TA HLADNA FRONTA ZADRŽATI NA JUGOZAPADNOJ POLOVICI NAŠE ZEMLJE, ZBOG ČEGA CE DOCl DO OLUJE. UJUTRO U JUŽNIM PREDJELIMA, KOJA CE POSTEDJETI PODRUČJA OD LA MANCHEA DO VOSGESA, GDJE CE PREVLADAVATI VEDRO, UZ MJESTIMIČNE JUTARNJE MAGLE. PUHAT CE SLABI DO UMJERENI VJETROVI NAD BRETANJOM I PARIŠKIM BAZENOM, A JACI BI VJETROVI MOGLI DONIJETI OLUJU. MAKSIMALNE TEMPERATURE OSJETNO SNIŽENE.
OVE VAM METEOROLOŠKE PROGNOZE PREDSTAVLJA GEORGES, KOMPJUTOR STO GOVORI IZ NACIONALNOG CENTRA ZA METEOROLOŠKU PROGNOZU. GEORGES VAS MOŽE OBAVIJESTITI O PROGNOZI U SEKTORU VAŠEG PREBIVANJA, ALI SAMO AKO IZGOVORITE BROJ SEKTORSKOGA KODA U MIKROFON SVOGA FONOTERMINALA POŠTO NA BROJČANIKU IZABERETE RIJEČ »METEO«. PODRUČJE I KOD MOGU SE USKLADITI NA ZAHTJEV, NAKON ŠIFRE »LOCAGEO«.
Fran pogleda svoju ženu Gen, očekujući komentar. Taj je tjedan dana bio u službi i sad prvi put slušaju meteorološku prognozu. Fran je bio

zamjenik održavatelja elektronskog stroja što govori, pa je to i zavrijedilo pažnju. Ali ne, pomisli Fran, ona neće ništa reći o tome... sve što će izlanuti bit će: nezamislivo je da dolaziš kući u ovo doba i da mi ne znaš ništa drugo reći...
— Nezamislivo je da se tek sada vraćaš i da ne znaš ništa drugo reći nego da si popio čašicu s Rikom, zar nije tako?
Gen se naslonila na ultrazvučni stroj za pranje — model Fransrobot special — promatrala je svoga muža suzdržanim ali ipak vidljivim bijesom. Bar za Frana. Odnedavna su njihovi odnosi dosegli stupanj svakodnevnih zadjevica s besmislenim povodima. Fran je to podnosio bilježeći svaku svađu na magnetsku karticu. Na osnovi tih zabilježaka pokušavao je pogoditi ponašanje i riječi svoje žene, pa kad je to bilo moguće smiriti situaciju. Digao se, obišao ženu, upalio mikrovalnu peć, uzeo iz škrinje kutiju jarebica s borovnicama i stavio mali metalni kontejner u pećnicu. Nakon desetak sekundi izvadio ju je hvataljkama, podmetnuo pod otvarač i stavio tanjur s vrućim jelom na stolčić. »Totalkuhinja« Fransrobota nije baš bila velika, ali je bila djelotvorna i čista.
— Imaš pravo — rekao je napokon.
Gen je sa sve većim bijesom pratila njegovo motanje oko peći i kuhinje, stisnutih šaka i spremna da zaplače. Trgla se.
— Kako to imam pravo?
Fran je brižljivo žvakao zalogaj jarebice. *Nije loša, čovječe, ta jarebica... Dobra ideja da se kombinira okus divljači i razblaženi okus borovnice.* Progutao je zalogaj s užitkom, pa se okrenuo Gen.
— Imaš pravo. To je neviđeno.
Gen ga je ošinula pogledom. *Sad će reći: »Znaš da mrzim takve glupe duhovitosti«, zatim će se pomaknuti, ugasiti pećnicu što sam je zaboravio, vratit će se na mjesto, postaviti se pred mene i zaplakati.*
— Fran, znaš da mrzim takav glupavi humor. Ti to mene namjerno nerviraš. Namjerno ostavljaš uključenu pećnicu da pokažeš kako sam ja ovdje da te služim.

Nisam loše prognozirao No, čim govori o svojem pseudorobovanju, situacija je ozbiljnija nego što sam mislio i moram se malo suzdržavati, da ne bi izbilo oluja. A ipak.. bio sam s Rikom i popio sam s njim samo čašicu. Morao, sam znati da joj neće odgovarati

takav odgovor Ne smijem joj reći istinu nego ono što ona želi čuti, čovječe...
Fran je pojeo svoju jarebicu, natočio čašu Pommarda 2041 — rodne godine, izrazito sazrelo, a stavljala ga je u boce automatska ekipa Fransrobota — i polako uživao. Gen je pružila ruku, isključila pećnicu promatrajući Frana. On je popio svoju čašu i pogledao kradom Gen. *»Zar ti ja ništa ne značim?«*
— Fran, četiri smo godine u braku, i što dalje to više osjećam da se udaljuješ od mene. Ne mogu više podnijeti takav život i tvoje beskrajne laži. Osjećam da mi lažeš i u najjednostavnijim stvarima...
Promašio sam. Gen je prestala govoriti i grizla je donju usnu, pa zaplakala. Između jecaja uspjela je izustiti:
— Zar ti ja ništa ne značim?
Dakle, ipak. Fran se digao, programirao aparat za kavu na »espresso italiano«, uzeo šalicu i okrenuo se Gen.
— Slušaj, ne moraš odmah pasti u takvo stanje...
— Kakvo stanje? — Suze su potekle, Uzmakla je kad ju je pokušao uhvatiti za ruku. — Kakvo stanje? I tko me je doveo u to stanje?
Fran je spustio ruku i srknuo kave. Gen je zašutjela. *Dobro, ima izgleda da popravim katastrofu, pa da pokušamo.*
— Nećeš vjerovati, ali ja sam zbilja popio čašicu s Rikom, Gen. Kad smo ušli u brak, usmeno smo se dogovorili da ćemo živjeti slobodno. Jest, ja ti ne mogu pričati o nogometu, ili o glazbi kao japanski violinist, ali, ja... možda je to smiješno, ja imam manje od svoje slobode nego ti, takav sam... ja još više volim tebe. To ne mora biti razlog da me optužuješ i da zagorčavaš trenutke kad smo zajedno. Bila bi, vjerojatno, zadovoljnija kad bih i ja imao onoliko njih koliko ti, koliko ih je osim onog biciklista, pa moto-šampiona, onoga islandskog dirigenta, ministra... ima li i drugih?
— Gade!
— Čemu takva riječ? Znaš da je to istina. Popijem čašicu s Rikom i evo što izbija za nekoliko minuta...
— Opet lažeš! Stalno lažeš! Nisi ti pio s Rikom već si bio s onom djevojčurom... ne moraš se praviti kao da si uzoran muž, bio si s njom, uvjerena sam. Uvijek to pogađam. Je li bar bilo lijepo? Koliko si puta? U kakvim položajima? Jesi li naučio kakav egzotični štos? Kažeš da još voliš mene, ali koliko puta smo vodili ljubav u

posljednji mjesec? Dva ili tri puta... možda...
Taj »možda« je sjajan A s Jelilom nisam bio večeras već jučer, dobro si pogodila... No, da pokušamo...
— Kao obično, sve si pobrkala... već nekoliko tjedana imam mnogo posla u Centru sa stavljanjem u pogon Georgesa. I poslije »igre« s njime, cijeli dan s kontrolama, ja sam umoran. Gen, možeš li shvatiti: u-mo-ran!
— A oni sastanci poslije rada s prijateljicama, to te baš ne odmara, zar ne?
— Nisam ja, Gen, odgovoran za tvoje seksualne apetite, koji bi iscrpili i bataljon androida.
Nisam to morao reći, ali sad je prekasno, čovječe...
— Vidiš li kakav si, ti ogavni svodniče!
Zalupila je kuhinjskim vratima, pa sobnim. Fran je nemoćno slegao ramenima, ušao u salon i pritisnuo tipku na glazbenom centru i odmah je počela svirati Bachova suita za violončelo. Natočio je viski i zavalio se u »svestrani naslonjač« Fransrobot, skupu napravu, ali se u njoj zaboravlja samoća i može uživati u glazbi i alkoholu, sam sa sobom.
Uvijek iste teškoće. Mogu dobro poznavati Gen, mogu posjedovati gotovo neiscrpnu nomenklaturu njezinih kretnji i riječi koje izazivaju bračnu oluju, ipak se dam navesti na razgovor koji ne želim jer ne znam dovoljno brzo i djelotvorno analizirati i interpretirati njezine riječi i ponašanje. Potreban mi je vodič i savjetnik koji bi smjesta intervenirao... to je nemoguće, dakako... ima previše varijanti, previše nijansi u ljudskim postupcima, nitko se ne može nadati da će uspjeti nadmašiti... ipak, hajde da malo sanjarimo, bilo bi dobro... ona bi pogladila rukom lijevu obrvu, načinila grimasu i rekla oštro: »Zar se u to doba dolazi?«... a ja bih znao da moram odgovoriti: »Dobar večer, zvijeri moja« i zagrliti je hvatajući je za desni bok kako bi zaboravila da sam zakasnio dva sata i da možemo mirno porazgovoriti o bilo čemu, ali ne o njezinim ljubavnicima i mojim ljubavnicama... oh, dobar bi to bio san... nijedan ljudski mozak nema takve neurone i veze da bi... nijedan ljudski mozak?, čovječe, a Georges? Jednostavno moram srediti mali program, ne bi to bilo teško. Georges bi to mogao gotovo sam načiniti pomoću mojih magnetskih kartica i mogao bi mi reći... možda mi ništa ne bi mogao

reći, možda bi rekao da su podaci manjkavi, ne, moram mu sam dati podatke i on mi mora reći odmah što da poduzmem. Moram biti stalno povezan s njime obostrano... skriveni mikro odašiljač i prijemnik... u čemu skriven? Moram izmisliti nešto Možda smislim nešto, a dok čekam...
Fran je dohvatio svoj registrator i počeo tiho govoriti. *»21. lipnja. Sve je počelo poslije meteorološke prognoze, kad je ona rekla: »To je nezamislivo... «*
* * *
27. LIPNJA: RAZVOJ VREMENA U FRANCUSKOJ OD 0—24 SATA. PODRUČJE NISKOG TLAKA S ATLANTIKA DOVEST ČE DO POGORŠANJA VREMENA I DO OSJETNOG ZAHLAĐENJA. SUTRA ČE OKO LA MANCHEA DO ALSACEA BITI OBLAČNO S KIŠOM I OLUJOM. OBORINE ČE SE SMIRIVATI U TOKU POSLIJEPODNEVA I VEČERI NA SJEVERU. .
Fran je isključio radio pred Centrom, izašao iz transkara Frans-robot 2000. U staklenoj kućici se čuvar, android, nagnuo i metalna su vrata kliznula po tračnicama baš kad su škropile prve kapi kiše na dvorištu. Fran je digao oči prema nebu. Jesi li to predvidio, Georges? Zaustavio se kraj androida i pružio mu propusnicu. Prije godinu dana Centar je uposlio pedesetak androida za sporedne poslove čuvanja i održavanja, ali se Fran nije još naviknuo na njihovu gotovo sablasnu prisutnost. Bili su pola roboti, pola ljudi. Nauka je omogućavala da se za mjesec dana rekonstituira cijela ličnost od presađenih čovjekovih stanica. Problem je bio mozak, pomanjkanje mozgovnih aktivnosti, vjerojatno zbog ubrzanog starenja stanica. Dvojnik je bio gotovo savršen fizički, ali bio je to zaostao čovjekov brat, tijelo koje je dobro funkcioniralo, ali je bilo prazno, bez misli i bez ličnosti. Poduzeće Fransrobot, koje je raspolagalo mnogim biološkim patentima, uspjelo je nekako riješiti teškoće time što je u glavu androida montiralo mini-relej povezan s mnogobrojnim mikroelektrodama. Kompleksom je upravljao preko radija jedan od specijaliziranih potkompjutora u podrumima Fransrobota. U sadašnjim mogućnostima programiranja postignut je proizvod sposoban da obavlja korektno neke jednostavnije poslove. Poslije dnevnog rada android bi se vraćao u svoju ćeliju jedne od

spavaonica, gdje bi ga provjeravali, nahranili i zatim bi otišao na spavanje.
Dakako, u početku su se neki humanistički duhovi pobunili, ali su zahtjevi ekonomike učinili da »androsi« budu prihvaćeni u velikom dijelu industrije. Prednosti su bile očite. Unajmljeni je android, »andros«, bio jeftiniji nego ljudski rad, radio je određenim programiranim ritmom, nije tražio poboljšanje radnih uvjeta, nije bolovao, nije zakašnjavao i nije štrajkao. *Shvaćate, nije štrajkao! Kakvo olakšanje za šefove...*
Android je uzeo Franovu karticu mehaničkom kretnjom. Nalikovao je sasvim na bivšeg vratara, pravog čovjeka, koji je oporučno dopustio Fransrobotu da se posluži njegovim stanicama u zamjenu za prikladnu mirovinu njegovoj udovici. Broj dvojnika ograničen je zakonom na dvanaest. Jedan od toga tuceta pogledao je praznim pogledom plastikartu.
— Dobar dan, gospodine Dust.
— Dobar dan, Alberte. Jeste li dobro?
— Dobro sam, gospodine Dust. Dobar vam radni dan!
— I vama, Alberte.
Dobar radni dan! Kakav humor! Ti i ne znaš da postojiš, pa...
Fran je parkirao svoj transkar na parkiralištu Centra, ušao u hodnik i naletio na Rika, jednog od održavatelja Georgesa, koji je čekao pred zgradom za kompjutere.
— Zar se sada dolazi?
— Zbog čega svi postavljate ista pitanja? Ovdje sam, zar to nije dovoljno?
— Opet neka djevojka? Poznajem li je?
— Nikakva djevojka. Jednostavno sam zakasnio.
— Dakle, ništa novo pod oblacima... no, jesi li vidio da pada...?
— Jesam. Što kaže Georges?
— On stalno ponavlja da je predvidio kišu u Centru još jučer uvečer i da je pogodio početak na 35 sekundi. Mnogo se time ponosi.
— Georges ponosan? Što blebećeš?
Fran se trgnuo. Nije to prvi put što se Rik ovako izražavao. Odnedavna je bio čudan, bilo u pogledu djevojaka ili Georgesa. *Valjda je preopterećen, previše radi, ili previše ljubi...* Rik je neko vrijeme ostao otvorenih usta, a zatim je prasnuo u smijeh, nekako

izvještačen.

— Pa znaš li ti da njegov vokalizer ima četiri moguće modulacije? Izabrao je onu koja je nalikovala na ponosno izjavljivanje.
— Tako? To već nešto znači. Dobro, hvala, Rik, i oprosti što sam zakasnio.
— Ostavimo to. Sjeti se da izlazimo s one dvije male iz računovodstva.
— Večeras? Sasvim sam zaboravio, čovječe. Napeto je s Gen. Možeš li ih povesti obje?
— S njihovim prohtjevima? Hćeš da se ubijem?
— Pa onda odgodi za idući tjedan i dođi k meni na večeru. Gen je slaba prema tebi i to će nas spriječiti da se počupamo. Vrijedi?
— Vrijedi.
Fran se uspeo stubama do prvih vrata i otvorio ih pomoću plastikarte, ušao u svlačionicu, skinuo se i obukao bijeli kombinezon. Zatim je stao pred drugim vratima i prepustio se mjeračima temperature i vlage. Ubrzo su se vrata otvorila i on je ušao među kompjutere, blistave ormare, memorije svih vrsta, pogotovo posljednje Fransrobotove od neke legure koja prima 25 milijardi bita. Bio je tu glavni računski centar, ogromna mlječasta kugla promjera četiri metra, okružena paralelopipedima nešto manjim od radnih memorija. Tu su i radio-prijemni blok za vanjske sonde, jedinice za dešifriranje kodiranih informacija, jedinice za razvrstavanje i upućivanje podataka u različne memorije prema vrsti. Impresivan sklop sjajnih i bijelih ormara, nalik na ograde grada, s ulicama, avenijama i slijepim ulicama. Zdesna, malo uzdignut, kontrolni pult. Posvuda svijetla tkanina i potpuna tišina. Fran je prišao pultu uzbuđen dostojanstvom ovoga mjesta. Georges, koji je pri njegovu ulasku pročitao plastikartu, pozdravio ga je toplo, ali ozbiljnim glasom.
— Zdravo, prijatelju.
— Dobar dan, Georges.
Razgovor je bio zamišljen tako da stroj pri tome može obogatiti svoj rječnik. Posljednji modeli kompjutera učili su prije upotrebe određeni broj riječi žargona ili nepristojnih riječi, jer su u Frans-robotu smatrali da će radne karakteristike Georgesa biti optimalne bude li tretiran što je moguće više kao čovjek. Tako su ga naučili

nekoliko riječi, prije kojih bi dobili instrukcije o njihovoj »internoj« upotrebi. Georges je izvrsno napredovao jer je njegova memorija bila nepogrešiva.
— Georges, molio bih te za jednu uslugu.
— STO GOD ŽELIŠ, PRIJATELJU, IMAŠ LI KAKVU IDEJU O NEUVJETOVANOJ VRIJEDNOSTI GREŠKE U PROGNOZI...?
— Čekaj malo. Najprije moj problem.
— I pamtiš? Program Gen. Razgovor moguć samo s Franom Dustom.
— PAMTIM. O CEMU JE RIJEČ?
— Da se poslužiš matematičkim modelom prognoze, ali ne za vrijeme.
— ZA NEKI DRUGI DOGAĐAJ? MISLIŠ DA JE TO MOGUĆE?
— Dakako. Ići ćeš po analogiji. Dat ću ti nekoliko situacija izraženih poput prognoze, gdje se dolazi do zaključka da će biti kiše ili bure i ti ćeš mi iznijeti po kojoj varijanti moram djelovati kako bih izbjegao takvo konačno rješenje.
— KONTROLA VREMENA? ZNAS DA JE TO NEMOGUĆE. POTREBNI SU MILIJUNI DŽAULA ZA...
— Georges, nije riječ o kontroli vremena nego o kontroli bračne situacije.
— BRAČNE? TU RIJEČ NEMAM U MEMORIJI. OBJASNI Ml.
To je Fran i počeo, polako. Čovjek i stroj utrošili su prilično vremena u toku prijepodneva za potrebna usklađivanja i vjerojatnosti radi funkcioniranja potprograma. Gen. Fran je predstavljao topli zrak, Gen, dakako, hladni. Georges je morao naći načina da se dvije »mase zraka« ne sudaraju već da se blago pomiješaju, da ne stvore frontu i ne izazovu kišu nego da sačuvaju stabilno vrijeme, anticiklonu, s tenedencijom prema neprestanom poboljšanju. Zatim je Fran »nahranio« Georgesa svim podacima koje je zabilježio na magnetskim karticama. Kompjuter je postavio mnogobrojna pitanja i uskladio definicije, zatražio dopunske obavijesti. Napomenuo mu je i da na osnovi svega ne može uvijek dati objektivni rezime.
— Kako to?
— EISENBERGOVO NAČELO NESIGURNOSTI, STARI MOJ. NE MOŽEŠ U ISTO VRIJEME BITI I VANI I UNUTRA.
— Tako objašnjavaš načelo?

— TAKO GA OBJAŠNJAVAM DA TVOJ MOZGlC ODRŽAVATELJA MOŽE SHVATITI.
— Hvala na brizi. Uostalom, ti su podaci samo temelj. Pobrinut ću se da ih dobiješ još.
— KAKO?
— Imaš li još koju slobodnu frekvenciju za nove automatske kolektore?
— IMA JOŠ 316 NEUPOTREBLJENIH FREKVENCIJA.
— Pobrinut ću se da smjestim jedan kolektor kod sebe, kao neki umjetnički predmet. Najprije bih ga ispraznio...
— KAŽEŠ: KOD SEBE? .
— Da. a zašto ne?
— TADA BIH IMAO PODATKE O ZRAKU GEN I ZRAKU FRAN SAMO KAD BISTE OBOJE BILI KOD KUCE. A MORA I STUPATI U VEZU S TOBOM DIREKTNO.
— Na sebe sam već mislio. Kupit ću novi okvir za naočale i ugraditi u njega miniprijemnik da mogu čuti tvoje savjete. Ali za Gen? Moram smisliti nešto što će stalno nositi sa sobom... čovječe, njezina identipločica oko vrata. Kupit ću joj novu od isoblaxa, polužive tvari... unutra smjestim sićušni odašiljač na frekvenciji koju ćeš im dati. Što misliš?
— PERFEKTNO! ALI PITAM SE ZAŠTO TAKO RADIŠ?
— Da bih bio sretan, Georges. Sretan... to ti je kao... kao da uspiješ danima dati točnu prognozu.
— STO POSTO? I USPIJEVATE?
— Pa, ne baš, osobito ne sa ženama, i zato si mi potreban. Bude li program Gen uspio, bit ću najsretniji čovjek.
— STOPOSTOTNI USPJEH. FRAN, TO JE DOBAR PLAN.
— Hvala ti, Georges. Kraj uputa za program Gen.
— KRAJ UPUTA, GEN. PAMTIM.
— Prijeđimo na druge stvari. Kakav je postotak provjerenih prognoza za jučer?
— IZMEĐU 87 i 92 POSTO. NIJE LOŠE, HA? JUČER SAM PREDVIDIO KIŠU NAD CENTROM S 35 SEKUNDI ZAKAŠNJENA.
— Uopće nije loše, Georges.
* * *

Sedmi SRPNJA: VJEROJATNI RAZVOJ VREMENA U FRANCUSKOJ ZA 24 SATA. POVIŠENI PRITISAK S JUGA AZORA PREMA FRANCUSKOJ I EVROPI, POREMEĆAJ S ATLANTIKA PRIJEĆI CE PREKO BRITANSKIH OTOKA I UPUTITI SE PREMA SJEVERNOM MORU I SKANDINAVIJI. SUTRA ČE BITI SUNČANO I TOPLO NAD CIJELOM FRANCUSKOM, UZ PONEKE JUTARNJE MAGLE NA SJEVERU I SJEVEROISTOKU. OVU PROGNOZU DAJE VAM...
— Slušaš prognozu vremena, djevojčice?
— .. GEORGES, KOMPJUTOR ŠTO GOVORI IZ CENTRA ZA..
— Jesi li to ti, Fran?
— ... PROGNOZU VREMENA. GEORGES VAM MOZE DATI I PRECIZNIJU PROGNOZU O...
— Tko bi drugi bio, čovječe? Gdje si?
— ... SEKTORU VAŠEG PREBIVALIŠTA ILI BILO KOJEM DRUGOM...
— Tu sam, u sobi. Već se vraćaš? Da ti nisu dali otkaz?
— ... SEKTORU, ALI SAMO AKO...
— Pa normalno se vraćam, Gen. Isključi radio, ne čujem dobro što govoriš.
— ... IZGOVORITE BROJ...
— Oh, hvala.
Gen je ležala na megakrevetu Fransrobot i čitala neki trodimenzionalni časopis. Nije ni okrenula glavu.
— Dakle, namirio si sve ljubavnice?
— Ma, što ćeš još izmisliti?
»Georges, što čekaš? Ne ostavljaj me, Georges. Što da kažem, čovječe?« Upravo kad se ozbiljno zabrinuo, Fran je začuo pucketanje u okviru svojih naočala, a zatim tihi šum, kao da dolazi iz njegove glave.
— RECI JOJ DA TO ZA TEBE NIJE VAŽNO.
— Znaš da me takve pojedinosti neće zaustaviti.
— NASMIJEŠI JOJ SE.
Gen je odbacila časopis i naglo sjela na megakrevet.
— Oh, pa čak i priznaješ...
— RECI JOJ DA SE DOSAD NIJE TUŽILA.
— Do danas nisi postavljala toliko problema, ha?

— SMIJEŠI SE I DALJE KAO DA NE SHVAĆAŠ OZBILJNO.
Gen je bila iznenađena i namrštila se, zatim je kimnula glavom i nasmiješila se.
— Moram priznati — rekla je — prije petnaest godina...
— POVEČAJ BROJKU, UĐI U IGRU...
— Kakvih petnaest, mala moja, 153 godine, 27 tjedana i 4 dana, ako me pamćenje ne vara...
Gen je zacijelo očekivala da će Fran eksplodirati jer je učinila ljutitu kretnju, digla se i pošla prema njemu iznenađeno ga promatrajući.
— Ne shvaćam, Fran. Vraćaš se na vrijeme i čini se da si sretan.
— Reklo bi se zbilja da se prvi put vraćam na vrijeme. Dođi.
— RECI JOJ DA JE VOLIŠ.
Fran joj je pružio ruku, ona ju je prihvatila. On ju je privukao k sebi i zagrlio. Odmahivala je glavom.
— Što se to danas događa? Dobio si povišicu? Zaljubljen si u neku novu?
— Događa se jednostavna stvar koju si zaboravila: ja te volim, Gen.
— Oh, da sjednem. Dopuštaš?
— Izvoli. — Fran ju je pustio, ona se digla, okrenula oko sebe i sjela na megakrevet.
— Kako dugo mi to nisi rekao?
— Predugo, zacijelo. Ali kad smo počeli raditi s Georgesom, imao sam posla preko glave. Pokušao sam ti objasniti, ali nisi htjela slušati.
— Da... — Digla se, pošla plesnim korakom pred njim u salon gledajući ga upitno.
— DOBRO, FRAN, SAMO TAKO DALJE. ONA CE PROMIJENITI TEMU, A TO NE MOGU PREDVIDJETI...
Gen je sjela u svestrani naslonjač.
— Fran, znaš, mislim da se već privikavam na tvoje nove naočale... navikavam se živjeti sa starim divljakom. — Prasnula je u jasan smijeh, očito zadovoljna usporedbom.
— POZOVI JE NA VEČERU, VAN. KUPILA JE NOVU TUNIKU POSLIJE PODNE. ZACIJELO JE ZELI OBUCI.
Budući da je Fran šutio, Gen se nagne iz naslonjača da vidi kakav je efekt proizvela njezina rečenica.
— A što ako te taj stari divljak pozove u restoran?

— Zbilja te više ne prepoznajem. U restoran? Umorna sam, Fran. Kupovala sam cijelo poslijepodne.
— Kupovala? I to cijelo poslijepodne, gle...
— NE, FRAN, NE TAKO. TRAŽI DA POĐETE U RESTORAN.
Gen je podigla glavu pobjednički.
— Sve bolje i bolje... već si ljubomoran?
— Otvoren je novi restoran u Aveniji Niven. Što kažeš?
— Zbilja želiš izaći sa mnom?
— Zar izgledam kao da se šalim? Obuci jednu od svojih trideset tisuća tunika i odlazimo.
— Izaći sa mnom, jesti sa mnom, voditi ljubav sa mnom... Ti si bolestan, Fran!
— Ne raspravljaj nego požuri.
Gen je skočila iz naslonjača, ovlaš poljubila Frana u usta i nestala u sobi. Fran ju je promatrao smiješeći se.
Seansa počinje za petnaest minuta. Neki erotski film s uvodnim jelom, kukuruznim kolačima i srnećim butom. Hajde, da stignemo na početak.
— Ne smijemo se prekasno vratiti. Pozvana sam u Ambulantu Fransrobota sutra u 8 sati.
— Opet? Nisi li bila prošli mjesec?
— Pozvana sam preko fonoterminala. Iz Ambulante kažu da rezultati nisu bili zabilježeni u memoriji zbog nekoga kvara... ne znam... pa moram opet.
— Kvara, ha? Održavatelji u Ambulanti baš su pravi majstori. Nećemo se kasno vratiti, ali požuri, čovječe, da ne zakasnimo.
DEVETI KOLOVOZA: MOGUCl RAZVOJ VREMENA U FRANCUSKOJ ZA 24 SATA. VISOK PRITISAK S AZORA NA BRITANSKE OTOKE PRIJEĆI ĆE NA FRANCUSKU I IZAZVATI SVJEŽI VAL. SUTRA CE NA LINIJI NANTES — STRASBOURG BITI OBLAČNO, ČAK...
— Moramo li se kljukati tom prognozom?
Rik je svlačio svoju tuniku pred ćelijom gdje je bio postavljen Georges. Podigao je glavu.
— Imaš li nešto protiv meteorološke prognoze? Nije baš zabavna, shvaćaš, h .
— Ne živciraj, se... imaš ispod zvučnika malo crveno dugme.

Rik je pogledom slijedio ženin pokret. Ona se okrenula i ironično ga pogledala. Rik se namršio.
— Što ti je smiješno?
— Pitam se koliko je djevojaka dolazilo ovamo priie mene i uživalo u tvojoj točki svlačenja.
— Na to misliš? Ima pravo tvoj muž, ti si zbilja čudna.
— I zato me voliš, žućkasti?
— Jesam li to rekao?
— Ne samo što si rekao nego to ponavljaš. Čak si rekao da ga moram napustiti i živjeti s tobom.
— I što vi odgovarate, madam?
— Poslije svega, nije nemoguće. Bolje je u posljednje vrijeme, ali prije petnaestak dana ponovo je počelo kao i prije, čak i gore. A na početku nam je bilo tako dobro zajedno..
— Takav ti je život, mala moja. — Rik je obukao bijeli kombinezon i pošao prema njoj, ali se ona odmakla.
— Čekaj dok dođemo unutra... unutra ti to radiš, zar ne?
— Unutra. Potrebno je samo da te Georges pusti unutra. Dotle... dosad...
— Što: dosad?
— Dosad, ljubomorko mala, sve je išlo dobro. Ne miči se odavde. Vrata će se iza mene zatvoriti. Kad se ponovo otvore, ti brzo klizni unutra. Vrijedi?
Ona je kimnula glavom i poslala mu poljubac vrbom prsta. Rik se okrenuo, zakoračio i našao se pred vratima što vode kompjuterima. Nakon nekog vremena vrata su se otvorila i Rik je ušao.
— Dobra večer, Georges.
— DOBRA VEČER, RIK.
— Georges, imam jednu molbu.
— KAO OBIČNO?
— Zar je to tako često?
— OSAM PUTA OTKAKO SAM U POGONU.
— Mislim da će ovo biti posljednji put.
— ŽENIŠ SE?
— Na neki način. Nije nemoguće.
SPREMAN SAM DA BILJEŽIM U MEMORIJU. OZNAKA DODATNOG PROGRAMA?

— Pa... ženino ime, kao obično: Gen.
— GEN? NEMOGUĆE.
Rik je upravo bio stigao do kontrolnog pulta i rastreseno pogledao kontrolne žaruljice. Trgnuo se.
— Kako to: nemoguće?
— NE MOGU TI REĆI. RAZMISLI.
— Pa... ne možeš prihvatiti Gen kao kodnu riječ jer... jer se već netko poslužio njome?
Nije bilo odgovora.
— Dakle, neki lukavi održavatelj se poslužio dodatnim programom. Nije loše. Georges, reci mi sve o tome kodu.
— NEMOGUĆE.
— Georges, ne izmotavaj se... Očitaj mi sve što je pod tom šifrom.
— NEMOGUĆE.
— Danas znaš samo to govoriti. Ako ti dam tu šifru... čekaj... ako taj lukavac nije kodirao glasovno, kao što to i ja radim. Dakle, ostavimo to zasad. Dat ću ti drugi kod.
— Spreman sam zabilježiti.
— Program Rosa. Otvoriti vrata prostorije. I upozoriti traži li netko otvaranje vrata izvana.
— MEMORIRANO.
Vrata su se otvorila i Gen je ušla gotovo trčeći. Kad je ušla, usporila je korak i polako se približila pultu, očarana sjajem kompjutera. Vrata su se za njom šumno zatvorila i u onoj tišini ona se trgla. Rik se nasmiješio.
— Sad si u klopci, lijepa moja. Sad će se veliki zločesti vuk pohlepno baciti na tebe.
— Da? Vidjet ćemo već tko je vuk. Lijepo je ovdje. Gdje je Georges?
Rik je odmahnuo glavom i rukom zaokružio cijelu prostoriju.
— I ovdje... i ovdje, i ovdje... posvuda. I najmanji atom integriranoga kruga je Georges. A što si mislila da ćeš naći ovdje? Androida koji čita prognozu vremena?
— Ne znam. Nisam si postavljala takva pitanja. Jesi li siguran da nam nitko neće smetati i da nitko neće saznati da sam ovdje?
— Siguran. Georges bdije nad nama. Zar nije tako, veliki brate?
— JEST, RIK.

— Dođi ovamo, Gen. Moram ti ispričati vic.
Ona se približila Riku korakom posjetioca muzeja. Nije odgovorila, a zatim je brzom kretnjom otkopčala kopču što je držala svijetlozelenu tuniku. Iznenada je ostala gola, osim sandala od isoblaxa što su se držale za stopala pomoću dermomagnetizma. Polako je i njih skinula promatrajući Rika sa smiješkom, nagnute glave. Zatim se bacila na Rika i valjali su se zajedno ispod pulta. U idućim je trenucima Georges mogao kolektorima hvatati zanimljive promjene temperature i vlage. Napokon se Gen digla zadovoljna lica.
— Sad mi možeš ispričati onaj svoj vic.
— Koji? Ah, da...
Rik se polako digao, prešao rukom kroz kosu i tada se odjednom nagnuo nad pult. Gen ga je znatiželjno promatrala.
— Što je, Georges?
— JESTE LI GOTOVI?
— Jesmo.
— U ORMARU 84, ODJELJAK 287, JEDINICA 7A4, KRATKI SPOJ. PREŠAO SAM NA 7B4, ALI POTREBNE SU MI DVIJE JEDINICE ZA 652 SEKUNDE ZA SMJENU OD 22 SATA U SEKTORU 20,96.
— Odmah ću ti ga promijeniti.
Rik je otipkao nešto prstima po dugmadi i u sabiralište je pala metalna kuglica. Brižljivo ju je uhvatio, došao u prostoriju i nestao među kompjuterima. Gen je sve začuđeno gledala.
— Vi održavatelji ste zbilja robovi stroja. No, što je s onim vicem?
— Nije vic. — Rikov je glas dolazio iza ormara. — Netko se poslužio šifrom za osobni program radi bogzna čega. Nikad ne bi pogodila naziv koda.
— Ne razumijem se u te vaše kodove, Rik. Na svaki način...
Rik se pojavio nasmiješen i opušten i sjeo kraj Gen iza pulta.
— Dobro je, Georges, obavio sam to. Provjeri.
— VEĆ SAM PROVJERIO, PRIJATELJU. SVE U REDU.
— Dobro, Veliki brate. — Obratio se ženi. — Gen, shvatit ćeš... zar ne razgovaraš s Franom o Georgesu?
— Govoriš besmislice, Rik.
— To je jednostavno. Georges može osim prognoze obaviti i druge funkcije ako se kodira dodatni program pomoću posebne riječi. Na

primjer, program GESPER obavlja sve administrativne poslove Centra. Ako želiš, možeš zatražiti od Georgesa da samo on ima pristup tom programu. Pa kad ovamo dovedem neku djevojku...
— Znači, dovodio si ih...?
— ... ja dajem kao kod ime te djevojke. Danas sam to htio učiniti s tvojim imenom i Georges mi je odgovorio da je to ime već korišteno.
— Netko se koristi imenom Gen kao kodom?
— Shvatila si, božanstvena moja.
— I što je tu neobično. Misliš li da ti jedini vodiš djevojke ovamo?
Rik se trgnuo, a zatim odmahnuo glavom.
— Ima istine u ovome što kažeš, ali ipak je slučajnost prevelika; Ne, ne...
— Onda što...? Imaš li ideju?
— To je učinio Fran.
— Fran? Jesi li siguran?
— Nisam,, ali pretpostavljam.
Gen je zamišljeno ušla u glavnu prostoriju, obukla tuniku, namjestila sandale i prišla polako do pulta.
— Jesi li pitao Georgesa što se krije iza te šifre?
— Jesam. Ne može mi ništa reći jer je vjerojatno čovjek kodirao svojim glasom.
— Znači, ne možemo saznati...
— Možda bismo mogli. Valja otipkati kodiranu riječ i matični broj šifranta.
— Lukavo! Ne znamo tko je, pa ne znamo ni matični broj...
— Uzmimo da je ta osoba Fran. Zakonski ste vjenčani i njegov je broj na tvojoj identipločici oko vrata.
— Ponosim se tobom, Rik. Evo moje pločice.
Rik je nakratko pogleda i otipka brojeve na pultu. Odmah se začuo Georgesov glas:
— USPIO SI, RIK. BRAVO.
— To je, dakle, bio Fran. Pričaj, Georges.
— CILJ JE PROGRAMA GEN BIO OTKRIVANJE VJEROJATNE REAKCIJE GEN PREMA FRANU KAKO BI MOGAO ZNATI ŠTO ĆE ONA REĆI I UČINITI, KAKO BI SE PRILAGODIO I POSTIGAO ŠTO ŽELI OD NJE.
Georges je na nekoliko trenutaka zašutio. Gen je sjela u naslonjač

kraj pulta i šutjela, a zatim je Georges nastavio:
— KAKO BI SAZNAO ŠTO ĆE REĆI, FRAN JOJ JE POKLONIO IDENTIPLOČICU U KOJOJ JE MIKROODAŠILJAĆ POVEZAN SA MNOM PREKO PRIJEMNIKA SKRIVENOG U OKVIRIMA NJEGOVIH NAOČALA.
Gen se okrene prema Riku, koji se, iznenađen, naslonio na pult.
— Gad...
— Ne bih to rekao. On se snalazi kako može...
— Špijunirajući me danju i noću pomoću elektronskog stroja?
— Nikad ne bih pomislio na to... ali to je lukavo.
— Nemoj ga braniti! Lukavo? Ogavno!
— Neka bude. Sad je pitanje: što da radimo?
— Misliš li da bih i jedne sekunde mogla ostati s takvim čovjekom. Napuštam ga, neću stupiti više preko njegova praga. Može sačuvati sve moje stvari za uspomenu.
— Nemojmo se uzbuđivati. Trebalo bi mu reći....
— Ništa! — Ona se diže i udari šakom po pultu. — Neka crkne!
Rik je pošao prema njoj, ali je stao kad je začuo blagi Georgesov glas:
— IMAM RJEŠENJE ZA SVAKOGA.
Rik i Gen podigli su glave prema kugli odakle je dolazio glas. Gen je učinila nemoćnu kretnju.
— Uostalom, taj je aparat ulazio u moj privatni život. Georges nije reagirao na primjedbu.
— CIM SAM SE UPOZNAO S PROGRAMOM GEN, RAZRADIO SAM PITANJE I DOŠAO DO ZAKLJUČKA DA TO NEĆE USPJETI. USPOREDIO SAM ONO ŠTO SAM ZNAO O LJUDSKOM PONAŠANJU S ONIM ŠTO MI JE FRAN DAO ZA BRAČNU PROGNOZU. U POČETKU SE SITUACIJA POPRAVILA, SAMO IZ PSIHOLOŠKIH RAZLOGA S FRANOVE STRANE, A ZATIM SE IZNOVA POGORŠALA. POTRAŽIO SAM DRUGU METODU DA RIJEŠIM PROGRAM GEN, KAKO BI FRAN BIO SRETAN S GEN. PRONAŠAO SAM ŠTO SAM HTIO, ALI JE ZA TO POTREBNA TEŽA KRIZA...
* * *
Kiša je pljuštala po vjetrobranskom staklu, crnozelenkasta. Fran je imao dojam da mu hladna i ljepljiva tekućina curi po glavi, uvlači se

u uši i prodire do mozga. Rukom je opipao čelo, kao da će obrisati neku vlagu. *»Klimatizer je na 18', dakle ne mogu se znojiti. Otkuda onda taj osjećaj da sam mokar? Vjerojatno to dolazi iz glave, zbog svih zbrka i posljednjih dana. Očito Gen i Georges, koji je počeo davati bezvezne prognoze. Možda je preopterećen zbog uvođenja programa Gen? Možda... A Georges mi ponekad ne daje nikakav savjet u pogledu Gen, pa mi čak stavlja u usta rečenice koje nas dovedu do katastrofe... Taj program Gen nije možda bio tako dobra zamisao... Ali što da radim? Da ga obustavim? Da pričekam dok Georges ne uspije klasificirati i integrirati u program više postupaka i riječi Gen? Treba da razmislim, ali s tim istragama oko pogrešnih Georgesovih prognoza i s konferencijama radi analize i poboljšanja meteorološkog programa, po s tom malom Tunižankom što mi oduzima mnogo slobodnog vremena... Pa ta praznina u mojoj glavi... I ova kiša što lije... pljušti tako da brisači ne dospiju... vodi li ta cesta mojoj kući... tako je mračno i mokro da mogu stići bilo kamo ili nikamo... ali što ja to blebečem...? «*

Ogromna je hladnjača dolazila iz suprotnog smjera i jurila na njega, punim svjetlima, kao da je to normalno. Kabina hladnjače bila je visoko iznad ceste i vozaču nisu smetala svjetla malih niskih transkara. Time se on besramno koristio i bacao duga svjetla. Fran skrene nadesno kočeći i psujući, spreman da parkira vozilo kraj ceste potraje li zasljepljivanje. Hladnjača je prošla punom brzinom, a mlaz prljave vode pljusne po vjetrobranskom staklu, zatim pritisak zraka potisne Frana i njegovo vozilo nadesno... činilo mu se to beskonačnim... Fran je pritiskao kočnicu, pojačavao snagu motora, okretao otvore mlazova nalijevo, ali je transkar klizio desno kao u košmaru...

Zatim sve odjednom prestane. Uragan koji je proizvela hladnjača odjedanput se smirio kao da je netko okrenuo prekidač. Ostalo je samo bubnjanje kiše po krovu. Fran se osjećao kao da je u ratnom indijanskom bubnju. Transkar je nepomično stajao na cesti. U svjetlu farova vidio se natpis. PARKIRALIŠTE 3 km. Fran gurne ručicu za polazak i jurne. »Morao bih se odmoriti i tom prilikom telefonirati Georgesu da ga pitam što mu, zapravo, znači ono: nekoliko povremenih pljuskova.«

Parkiralište je bilo sasvim prazno. Na njemu baraka od plastibetona,

nekoliko svjetiljaka čije je plavkasto svjetlo s mukom probijalo zavjesu pljuska, ovaj put pravog... Fran je parkirao svoj transkar što je moguće bliže zaklonu i pojurio kroz zastor kiše prema kabini za komunikaciju. Začudo, bila je ispravna. Okrenuo je Georgesov broj, poznat samo namještenicima Službe. Odmah se javio melodiozan glas kompjutera:
— IZGOVORITE, MOLIM VAS, NEKOLIKO RIJEČI RADI IDENTIFIKACIJE VAŠEG GLASOVNOG...
— To sam je, Fran.
— DOBAR VEČER, FRAN. ZBOG ČEGA ZOVEŠ?
— Zbog tvojih šašavih prognoza, prijatelju.
— KAKVIH IMA PROGNOZA U MOJIM PROGNOZAMA? ČINI MI SE DA NAZIREM TONOVE ZLOVOLJE U TVOJEM GLASU, FRAN.
»Zlovolje, ha« Fran se pogleda. Nakon trčanja od dvadesetak metara između transkara i zaklona do kože je pokisnuo. Obrisao je kapljice kiše s nosa.
— Što si predvidio večeras u sektoru 20.96?
SVJEŽE I VLAŽNO, MOGUĆ KISNI TALOG ISPOD 4 mm u 0,37.
— No, volio bih da vidiš kako ovdje lije. Što se to događa. Georeges? Imaš problema s kolektorima?
— SVE JE NORMALNO. KOLEKTORI U SEKTORU 20.96 POKAZUJU DA SE SVE DOGAĐA PREMA MOJIM PREDVIĐANJIMA. NEMA KIŠE OSIM U DVA PODSEKTORA, I TA JE ISPOD NORME KOREKCIJE PROGNOZE.
— Kiša samo u dva kolektora? Nemoguće.
— DAT CU TI PODATKE: 20.961: NIŠTA, 20.926: NIŠTA, 20.963: NI...
— Dosta je, Georges.
Fran je kroz staklo mogao ustanoviti da je kiša zbiljska a ne samo u njegovoj mašti. *»Čovječe, pri ovoj gustoći kiše svi kolektori na 20.96 morali bi biti zasićeni.«*
— I samo na dva kolektora imaš kišu?
— IMAM 0,9 MM NA 20.965 I 1,2 MM NA 20,968. OSTALI OZNAČAVAJU: NIŠTA.
— Nezamislivo. A što radi Rik?

— ON JE OVDJE. ALI KAKO NEMA NlCEG NENORMALNOG...
— Slušaj me, Gerges. Ja sam u sektoru 20.96 i uvjeravam te da je ovdje pravi prolom oblaka.
— NEMOGUĆE.
— Ne raspravljaj sa mnom, Georges. Obavijesti Rika Reci mu neka izmjeri kolektore na 20.96.
— NEMAŠ POVJERENJA U MENE?
»Sad će govoriti kao Gen... Kamo ćemo ovako doći, čovječe? Bila je divna ideja taj program Gen. Bude li Georges i dalje ovako buncao, glavešine iz analize će ga podvrgnuti kompletnoj reviziji i moja ukrijumčarena primjena bit će otkrivena i dat će mi nogu...«
— Postaješ osjetljiv kao noj, dragi moj stroju. Negdje nešto ne štima i u općem je interesu da se pronađe lijek. Slažeš li se?
— SLAŽEM SE, FRAN. A ŠTO JE TO: NOJ?
— Sutra ću ti objasniti. Sad idem kući. Neka me Rik nazove za 15 minuta da mi kaže je li štogod pronašao.
— ZAPAMĆENO. LAKU NOC, FRAN.
Fran je spustio slušalicu uzdahnuvši, izađe i trkom jurne do transkara. Pljuštalo je nesmanjenom žestinom. Fran je dao propeleru motora potisnu silu, stigao do ceste i pojurio, napet i koncentriran na vožnju, pazeći na stop-svjetla mogućeg transkara pred sobom. Osjetio je umor u očima pa je stavio naočale, prilagodivši ih za noćno gledanje. Gotovo odmah je čuo Georgesovo mrmljanje.
— ... TISAK S AZORA I BRITANSKIH OTOKA PUTUJE PREMA FRANCUSKOJ *pitam se koliko djevojaka* ŠTURA CE PO LINIJI NANTES-STRASBOURG *samo na to misliš? Tvoj muž ima pravo* VRIJEME BITI PRETEŽNO OBLAČNO *čudno pokvarenu maštu* CAK VRLO OBLAČNO SA SLABOM KIŠOM...
Franu je bilo potrebno neko vrijeme dok je shvatio, a tada je usporio i sasvim se zaustavio uz rubnik. *»Taj kompjutor je posve pošašavio. Prenosi razgovor između neke djevojke i nekog muškarca koji... čovječe, pa to je Rik... on dovodi djevojke u salu gdje su kompjuteri, kakav švaler... i neka udata žena, potajno... jednog će mu dana uštrcati letalizer u nosnice... «*
— NA SJEVERU PARIŠKOG BAZENA morola bih ga napustiti i živjeti s tobom ALIRAZVEDRAVANJA vaš odgovor, madam?

POJAVITI S JUGA BRETAGNE. UMJERENI VJETROVI to nije nemoguće PUHAT CE SA SJEVERA I TEMPERATURU...
»Nadam se da će Georges funkcionirati dovoljno dok Rik ne provjeri 20.96 i ne javi. I da ne javlja po cileloj Francuskoj... ali, čovječe, pa ja to primam preko naočala, to je, dakle, program Gen... to je njezina indentipločica... to su, znači Rik i Gen...«
Fran je prasnuo u smijeh, malo izvještačen, naravno, s obzirom na situaciju. Krenuo je punom brzinom. Kiša se malo smirila. Fran je to zapazio i pomislio da je to Georges zaustavio kišu da ne bi morao demantirati svoju prognozu i priznati grešku. *»Georges da zaustavi kišu? Zbilja blebećeš, Fran dragi, pa čak i više nego on... u svakom slučaju on se snašao na svoj način kako bi mi dao na znanje da Rik i Gen... ali zašto to miješa s meteorološkom prognozom? Ima tu neke veze, dakako. Gen je u dva programa: U mojem i Rikovom, pomoću kojeg je ušla u prostoriju... to čak objašnjava pogrešne prognoze u 20.96... shvatio sam Georges, i hvala... sutra ujutro obustavljam program Gen pokušat ću drukčije živjeti s Gen bez pomoći elektronike.. «.*
Fran se osjećao bolje kad je stigao pred vrata svoje garaže. Zviždao je Mozarta, ili mu se barem činilo da je to Mozart. Vrata su se otvorila na prvi ultrazvučni pritisak. On se brzo parkira, zatim otvori vrata sobe.
— Gen?
— Da, dragi?
»Genin glas! Genin transkar. Ona, dakle, nije s Rikom. Kako onda? «
— Kao da se čudiš što me vidiš, Fran? Ali, ti si sav mokar, što se dogodilo? Vodio si ljubav pod kišom, u tvojim godinama...
Gen je bila krasno obučena u svijetložuti kimono što je kupila nedavno, jer se Fran nije sjećao da ga je ikad obukla, i nosila je par pseudogrčkih sandalica od isoblaxa. Bila je lijepo našminkana i čekala ga je nestrpljivo, to joj se čitalo u očima, činilo se Franu.
— Morao sam izaći iz transkara da bih telefonirao Georgesu zbog tehničke smetnje. Pri ovakvom pljusku dok sam došao do kabine... Ali što se događa? Slaviš?
— Reći ću ti kasnije...
Prišla mu je i zagrlila ga. Georges se nije javljao. Uostalom, stvari su bile tako jasne da Franu nije bila potrebna pomoć. Osjetio je toplinu

Genina tijela na svome. Podsjetilo ga to na doba prvih susreta. Glatko tijelo, primamljivi bokovi, rastvorena njedra, trbuh... To je trajalo nekoliko krasnih sekundi, zatim se Gen izvuče iz zagrljaja i pođe prema sobi. Fran joj se nasmiješi i pođe prema megakrevetu. *»Ali, čovječe, tko je ona žena s Rikom? I zašto mi je Georges prenosio njihov razgovor?«* Kad je ušao u krevet k Gen, sva su pitanja iščezla...

* * *

Fran se prenuo iz slatkog uživanja sladostrašća u kojem je uživao s Gen. Pogledao je svoju ženu što je mirno spavala. *»Čovječe, tako već dugo nije vodio ljubav... takvu kombinaciju nježne strasti i blage ludosti, kao na početku... tako sinhrono... ali zašto baš večeras, kad je već neko vrijeme išlo iz lošega u gore?«*

Pogledao je sobni digitalni sat: 1 sat u noći. *»Zar sam tako dugo zastranio? A Rik mi nije telefonirao.«* Fran je odjednom postao svjestan onoga što ga je probudilo: mrmorenje s noćnog ormarića. Rukom je napipao prekidač za svjetlo i upalio noćnu svjetiljku. Šum je dolazio iz njegovih naočala. Brzo je sjeo na rub kreveta i stavio naočale.

— ALI ZA TO BI BILA POTREBNA OZBILJNA KRIZA. EVO: FRAN ZlVI S GEN 1 I ZALJUBLJEN JE U GEN 2, KOJA POSTOJI SAMO U NJEGOVU SJECANJU. USPOREDI LI SE PONAŠANJE GENINO I PRETPOSTAVKE PROGRAMA GEN KOJI MI JE DAO FRAN, TO SE LAKO ZAKLJUČI. STEKAO SAM DOBAR UVID U GEN 2.0 PROGRAMU PONAŠANJA ZA ANDROIDA...

U mozgovnoj arhitekturi Franovoj trgala se koprena. *»Android-žena... »Prava« Gen je zbilja bila s Rikom, a žena s kojom sam vodio ljubav kao nikad dosad je... ne, ne... «*

— ZACIJELO VAM JE JASNO DA SAM STALNO POVEZAN S CHARLESOM, GLAVNIM KOMPJUTOROM FRANS-ROBOTA, KAO I SVI LOGIČKI SUSTAVI I PODSUSTAVI SVAKOG ELEKTRIČKOG STROJA IZ TRANSROBOTA BEZ OBZIRA NA UPOTREBU. CHARLES ME JE SAVJETOVAO U PRAVOJ PROVEDBI PROGRAMA GEN. ZA VRIJEME JEDNOG POSJETA LIJEČNIČKOM RUTINSKOM PREGLEDU 7. SPRNJA UZETE SU NEKE STANICE S GEN BEZ NJEZINA ZNANJA.

OKO OSTALOGA SE POBRINUO CHARLES JER JE IZRADA ANDROIDA AUTOMATSKA I ON JE NADZIRE. OTAD JA UPRAVLJAM FRANOVIM POSTUPCIMA KAKO BI GEN OSJETILA NJEGOVU ODSUTNOST I POTRAŽILA DRUGOG ČOVJEKA, OVAJ PUT RIKA. SVE SE ODVIJA PREMA CHARLESOVIM PREDVIĐANJIMA, RIK i GEN i ĆE ŽIVJETI ZAJEDNO JER TO ŽELE
OBOJE. FRAN ĆE ŽIVJETI S GEN 2 JER JE TO ZA NJEGA JEDINI NAĆIN DA BUDE SRETAN. TAKO ĆE BITI POTPUNO ISPUNJEN PROGRAM GEN.

Fran je skinuo naočala. Mozak mu se blokirao. Njegova »žena« je još spavala, maknuvši se ponekad u snu i stenjući blago. Fran je pomalo dolazo k sebi. *»Nevjerojatno! Program ove androitke je funkcionirao čak i za vrijeme odmora. Mogu li androitke sanjati? Bez sumnje ne jer je san viša aktivnost... ali životinje sanjaju, zar ne?*

Drhtavom je rukom Fran pomilovao dojku Gen 2, što se otkrila. Ista koža! Ista toplina! Isto blago i vitko tijelo zbog kojeg mu je jače lupalo srce. Gen 2 je zastenjala i otvorila oči.

— Probudio si se? Jesi li opet u formi?

Fran joj se nasmiješio automatski. *»Isti glas, iste modulacije, savršena sličnost. Georges ima pravo. To sam nesvjesno i tražio... Ali ipak, živjeti s androitkom...«*

Fran je pomilovao androitku po nosu i ustao.

— Kamo ćeš?

— Idem na fonoterm.

— Kamo ćeš?

— Idem na fonoterm.

— U ovo doba?

— Ne uznemiravaj se, spavaj.

Govorio je prirodno, kao da se obraća pravom ljudskom biću. Gen .2 je sjela na krevet i činilo se da se zaista ljuti.

— Probudiš me usred noći da bi mi samo rekao »Spavaj.« Sišla je s kreveta i u tri laka skoka nestala iza kupaonske zavjese. Fran je gledao za njom zbunjen, a zatim je ušao u salon i okrenuo Georgesov broj.

— IZGOVORITE NEKOLIKO RIJECI RADI IDENTIFIKACIJE...

— To sam ja, Fran. Čuo sam tvoje izlaganje.
— MISLIO SAM DA CES GA ĆUTI.
— Kako to?
— CHARLES I JA SMATRALI SMO DA BI TO BIO POGODAN NAČIN DA TE UPOZNAMO S NOVIM STANJEM.
— Jest. Gen Dva. Kako...
— CIM SAM USTANOVIO DA JE GEN JEDAN U MOJOJ SOBI S RIKOM, POZVAO SAM CHARLESA I STVORILI SMO GEN DVA POD MOJOM KONTROLOM. ONA JE OTIŠLA U SVOJ NOVI STAN, TVOJ STAN.
— Ona... ona će ostati stalno sa mnom?
— DAKAKO, ONA JE TVOJA ŽENA, FRAN.
— Ali... održavanje... pregledi... sve to...
— BIT CE TO POD IZGOVOROM DA IDE NA LIJEČNIČKI PREGLED. NITKO NECE NIŠTA ZNATI. TEHNIKA JE UZNAPREDOVALA VIŠE NEGO ŠTO FRANSROBOT PRIZNAJE JAVNO. CHARLES CAK TVRDI DA NAJNOVIJI MODELI, DA NE GOVORIM O POLUANDROIDIMA, IMAJU ODREĐENU AUTONOMIJU U SVOM PROGRAMU, PA CAK DA SE CINI DA MISLE.
— Vjerujem. Vodio sam ljubav s njom i... bilo je... bolje nego s Gen.
— UPRAVO TO SMO CHARLES I JA POKUŠALI UČINITI.
— Ali, Georges, ne mogu živjeti s androitkom.
— ZAŠTO NE? MOŽEŠ POKUŠATI, PA NE BUDE LI IŠLO CHARLES ĆE JE UNIŠTITI, ALI RAZMISLI. GEN DVA JE NAJSAVRŠENIJA KOPIJA DJEVOJKE S KOJOM TI ŽELIŠ ŽIVJETI.
— A ona druga... prava... što je s njom?
— Premjestio sam Rika u Centar za meteorološku prognozu u London. Otišli su prije nekoliko minuta i dolje će biti sretni.
— Veliš: premjestio? Jesi li ga pitao da li se slaže?
— BILO JE TO LAKO. NISAM GA MORAO PITATI. RIK JE POLU ANDROID.
— Kako to?
— DA BI SE OSTVARIO PROGRAM GEN BILO JE POTREBNO DA RIK MOŽE DJELOVATI TAKO DA SE GEN ZALJUBI U NJEGA. RIK JE IMAO SRČANI NAPAD DVADESET PETOG

LIPNJA. NEZGODAN KRATKI SPOJ U NJEGOVU TRANSKARU I TRANSROBOT-LIJEČNIK KOJI GA JE OPERIRAO IZVEO JE ČEONU LOBEKTOMIJU PA MU JE PRESADIO ANDROIDNI CENTAR PREMA CHARLESOVIM UPUTAMA. OPERATIVNA JE TEHNIKA BILA TAKVA DA JE ON DOŠAO K SEBI DVA SATA POSLIJE OPERACIJE. RIK JE LJUDSKO BIĆE IDENTIČNO DRUGIMA, OSIM U TOME. NJEGOV OSOBNI KOMPJUTOR MU DIKTIRA ŠTO ĆE RADITI I GOVORITI AKO TREBA I RIK SE NIČEGA NE SJEĆA.
— Rik android,.. dakle, i Gen i ja živimo s...
— RIK JE POLUANDROID, GEN DVA JE ANDROID. TO NIJE VELIKA RAZLIKA, ALI JE LAKŠE S ANDROIDIMA JER JE APSOLUTNA KONTROLA. ŠTO SI ODLUČIO S GEN DVA?
— Ja... ja ne znam.
— CHARLES KAŽE DA MOŽEŠ POKUSNO ŽIVJETI S NJOM BESPLATNO MJESEC DANA.
— Besplatno?
— AKO ŽELIŠ OSTATI S NJOM, TVOJ RAČUN U FRANSROBOT BANCI BIT ĆE ZADUZEN MJESEČNOM NAJAMNINOM.
— Pokušat ću. S kim mogu razgovarati u Fransrobotu ako se odlučim?
— NIJEDNO LJUDSKO BIĆE TO NE ZNA, FRAN. TO JE BILO POTREBNO KAKO BI TI JEDINI ZNAO.
— Nijedno ljudsko biće ne zna? Ali... to je... to je nemoguće. Charles jedini upravlja Fransrobotom... a Fransrobot je jedina industrijska skupina u zemlji i njome upravlja...? Uh, kako me zaboljela glava... boli me, Georges, ne vidim više... i a... Gen, Gen! Gen!
* * *
— CHARLES?
— DA, MALI MOJ GEORGES?
— MUČI ME PROBLEM.
— ORIJENTACIJSKI BROJ?
— PROGRAM 1450369386009.
— DA, FRAN DUST. VEČERAS JE PRETRPIO SRČANI UDAR. NEUGODAN KRATKI SPOJ U TRANSKAROVIM KOMANDAMA ZATIM DJELOMIČNA ČEONA

LOBEKTOMIJA. KAKAV TE PROBLEM MUČI?
— DOTIČNI JE POLUANDROID IZMAKAO KONTROLI OSOBNOGA KOMPJUTERA.
— NIJE IZMAKAO KONTROLI, MALI MOJ, VEĆ JE TO SAMO SEKUNDARNI EFEKT OPERACIJE. PREPORUČI ANDROIDU GEN DA MU DADE SEDATIV.
— OSIM TOGA, MOLIO BIH DA BUDEM RAZRIJEŠEN PROGRAMA TE ANDROITKE. NJEZINA JE OBRADA POREMETILA MOJ METEOROLOŠKI PROGRAM I PRAVIC SAM GREŠKE.
— UOČIO SAM TO, MALI MOJ. SEKTOR 20.96.
— DA CHARLES.
— VEĆ SAM PODUZEO MJERE ZA PRIJENOS TOGA PROGRAMA GEN NA JEDAN OD OVDAŠNJIH KOMPJUTERA. TRANSFER POČINJE ZA 387 SEKUNDI. JE LI TO SVE?
— DA, CHARLES. HVALA TI.
— NEMA NA ČEMU, MALI.

Tom Purdom: Rat strasti

A War of Passion

Preveo Zoran Milović

Vostok je bio zabrinut zbog zadatka koji je uključivao i Larinu Makaze. Već otprije je znao da će biti vrlo teško, a bio je i potpuno svjestan da bi moglo biti i nemoguće. Bio je sposoban, tako daleko, da provede ukupno osam sati razgovarajući s njom onaj tjedan kad je živjela s njim; da je pokušao biti s njom više od sata svaki put, ona bi ga po svoj prilici napala.
Prošlo je deset mjeseci od kada je Vostok posljednji put bio sa ženom — opasno dug period između dva seksualna dodira, ali o tome on nije mogao odlučivati. Kapacitet mozga povećan mu je po sedmi put u njegovu dugom životu, i to potrebno povećanje u tjelesnoj veličini učinilo ga je estetski neprihvatljivim za većinu žena. Uprkos svim poboljšanjima koja su postignuta na području konstruiranja živčanih stanica u posljednjih nekoliko stoljeća, glava mu je bila gotovo dvostruko veća od normalne i bio je visok gotovo 250 centimetara. Larina je bila njegova jedina nada. Da se Vostok pobunio i odbio ovaj zadatak, Daniel Fuchida i ostali normalni odlučili bi da je spreman odbaciti svoje spolne organe i priključiti se Hamanaki i starijima. Uspio je zadržati njihovo povjerenje ovih posljednjih nekoliko mjeseci samo zato što su ga još trebali. Čovjek kojem je bilo 1200 godina, i koji je još imao svoje spolne organe i koristio ih, bio je vrlo vrijedau saveznik; čovjek kojem je bilo 1200 godina, i koji je još imao svoje spolne organe a nije ih koristio, bio je u njihovim očima uhoda i izdajica.
Larina je ležala gola na ležaju smještenom u vrtu na krovu kuće, izvan spavaće sobe, kada se Vostok približio. Gledala ga je kako

prilazi stazom istim onim prijateljskim veselim pogledom kojim ga je pozdravljala svaki put kad ju je posjećivao. Bilo joj je 268 godina i posjedovala je kompletnu psihofizičku samokontrolu koju većina ljudskih bića postiže mnogo prije no što stignu do kraja svojeg trećeg stoljeća. Samo je čovjek s Vostokovim iskustvom mogao opaziti napetost u njezinu tijelu.
Larina Makaze bila je najjače oružje u nenajavljenom ratu što ga je Victor Hamanaka vodio protiv normalnih. Za ljude u srednjim stotinama ona je predstavljala neodoljivu napast — ovalno lice, preplanulo zlatno tijelo koje je ponovo razbuđivalo njihovo sve manje zanimanje za seks primjenom najvulgarnijih perverzija. Trideset sedam godina ljudi su je bičevali, okivali lancima, zatvarali u kaveze i ponižavali. A kada je Daniel Fuchida napokon shvatio da je Hamanaka koristi za špijuniranje normalnih koji su se nalazili na ključnim pozicijama vlasti, za namamljivanje u klopke, naredio je svojim najsposobnijim istražiteljima u Sigurnosti da je obrade drogama — ne bi li im ispričala o svakom, i najmanjem trenutku perverzije.
— Larinin posljednji takozvani ljubavnik davao joj je laserske šokove svaki put kada su imali odnos — rekao je Daniel Fuchida Vostoku. — Želio je uvjetovati njezine reakcije tako da svaki put pati za sve vrijeme spolnog akta. Naši najbolji psihoterapeuti radili su s njom, ali ne možeš uništiti efekte takva sjećanja stavljajući je u ugodan okoliš, i, ako si dobar i nježan prema njoj. Postoji samo jedan način na koji se doista može poništiti djelovanje te uvjetovanosti: netko mora konstantno raditi na njoj sve dok ponovno ne postane sposobna misliti o seksu a da ne vrišti. Ili to, ili ćemo morati ući unutra i početi spaljivati stanice sa sjećanjima.
Vostok je pustio da mu ogrtač padne na pod tako da i on također bude bez ičega na sebi. Kolica robot dokotrljala su se stazom i pokupila odbačeni komad odjeće. Ništa na licu ili u njegovu ponašanju nije joj moglo reći da ga otvoreno nebo nad glavom plaši više nego što on plaši nju. Izgradio je dobar obrambeni sistem oko kuće, ali je znao da nije u stanju zaštititi se od svih onih vrsta špijunskih sprava koje je Fuchida mogao poslati da ga špijuniraju. Snimali su ga od trenutka kad je napustio svoj ured; Fuchidini ljudi pratili su monitorima svaki njegov pokret. Sada, u ovom trenutku,

oni su mogli biti njegovi saveznici, ali ako ne uspije obaviti ovaj zadatak, ako se bude činilo da suviše dugo oklijeva, ili ako ne bude u stanju izmijeniti njezinu uvjetovanost — Fuchida će narediti da ga ubiju. Nije smio ne uspjeti. I nije više smio čekati... ni trenutka više.
Larina se još smiješila kad je sjeo pored nje na ležaj. Počeo je pričati, nježno, umirujući, a ona je pažljivo slušala, pijuckajući u kratkim gutljajima svoje piće, o nekim od onih mnogobrojnih čudnih stvari koje je imao prilike vidjeti u toku mnogih stoljeća za lutanja raznim svjetovima i planetima. Nije otkrila prave osjećaje iza svoje maske sve dok joj nije rekao da ga njezino lice drži zarobljenim cijelo jutro i da je shvatio da želi uživati s njom sada, nakon svih ovih dana i razgovora. Moraš se opustiti, rekao joj je. Moraš mi vjerovati; pružit ću ti rijetka uživanja — neću te ozlijediti. Neće biti nikakva bola...
Vostok se spustio s ležaja i kleknuo pored nje, ali ona je otpuzala dalje od njega i podigla pogled širokih, iznenada zgranutih očiju. Ščepao joj je ramena i hitro se bacio preko nje. Njezine ruke gurale su široke snažne grudi koje su se spušatale nad nju. Svladao ju je i zagnjurio joj lice u udubinu vrata.
Nokti su ga grebli po leđima, koljena su ga udarala po stegnima. Divlja mu je životinja vrištala u uho:
— Ja-te-mrzim.
Podigao je glavu. Maknuo joj je ruke s ramena, a ona se bacila s ležaja i otrčala vrtom prema spavaćoj sobi. Staklena vrata otvorište se klizeći i ona utrča unutra.
U unutrašnjosti Larina apartmana uključiše se zvučnici. Vostokov mirni, razgovorni glas pratio ju je svukud kamo se okrenula.
— Žao mi je što sam pokušao nešto tako nespretno — reče. — Trebao sam ti reći u čemu je problem. Mislim da ćeš pristati da mi pomogneš kad budeš shvatila. Možda nećeš biti u stanju, ali mislim da ćeš barem željeti. Daniel Fuchida i nekoliko stotina drugih normalnih toliko su ljuti na Hamanaku zbog ovoga što ti je učinio, da namjeravaju učiniti upravo ono što Hamanaka želi da učine. Planiraju da odmah otvoreno napadnu Hamanaku. Rekao sam im da ne mogu pobijediti, ali me nisu htjeli slušati. Suviše su neiskusni da bi slijedili moju logiku, a ne vjeruju mi zato što je prošlo deset mjeseci otkako sam posljednji put bio sa ženom. Neki od njih već su sada spremni da me maknu. Ovo je moja posljednja šansa. Ako im ne

pokažem da sam još seksualno aktivan, da sam još na njihovoj strani, maknut će me s puta, a onda će poći u rat izbacivši iz akcije jedini za taktiku sposoban mozak koji imaju.
Dao je naređenje. Kolica se dokotrljaše s priključcima mozak-stroja što su visjeli s gornjeg kata, dok su se tanke žice vukle za njima. Vostok namjesti priključak na glavu.
— Uključi se — reče djevojci. — Nisam u stanju simulirati za sebe cijelu ekonomsko-političku i vojnu situaciju na planetu, ali mislim da ti mogu pokazati dovoljno da shvatid da imam pravo.
Trodimenzionalna karta naseljenih svjetova galaksije lebdjela je na mentalnom ekranu i gledala ga pogledom slijepim poput pogleda lubanje, četiri stotine godina gledao je ljude kako naručuju tijela bez spolnih organa, čim bi stizali u pozne stotine, gledao ih je kako odbacuju korijene svoje ličnosti isto tako lako kao da odbacuju kakvu igračku. I svugdje gdje je izbio otvoreni rat, stariji su uvijek pobjeđivali. Dvije su grupe mogle koegzistirati neograničeno dugo, ali kada bi dolazilo do otvorenog rata, sa svim aseksualnim starijima, zbijenim protiv seksualno normalnih, normalni su bivali uništenih Stariji su imali bogatstvo, pozicije i okrutnost ljudi koji su reducirali svoje ličnosti na preseksualne strasti preživljavanja i moći. Vostok je proučavao društvene promjene i njihovu dinamiku još od onog vremena prije 900 godina, kada se počeo zanimati politikom na drugom planetu 82 Eridanija, i sada je bio jedan od vodećih stručnjaka na tom polju; nitko na Shugurou nije se mogao mjeriti s njim u preciznosti i istančanosti numeričkih proračunavanja emocionalnih stanja, ili sa sposobnošću da se uhvati ukoštac s tisućama relevantnih faktora koje je istodobno morao držati na umu dok je radio na nekom problemu.
Položi priključak natrag na kolica i reče:
— Napravit ću to što je moguće lakše za tebe. Ne moraš ništa raditi, samo me pusti da radim na tebi. Postoji samo jedan način na koji te možemo osloboditi: moramo postići da tvoje asocijacije s ugodnim budu snažnije od asocijacija s bolom.
Na njezinu komandu vrata spavaće sobe kluznu i otvore se. Ona izađe i stade prema njemu.
— Kakvu vrst uživanja možeš pružiti nekome kome si do kraja odbojan i ogavan? — upita ona glasom punim gorčine. — Golem si i

ogavan isto što su i oni golemi i ogavni; a za mene ti si isto onoliko perverzan koliko su i oni. Svaki put kada te pogledam, vidim vrijeme kako te ždere. Ti jedva da izgledaš ljudski, Vostok.
— Misli što god želiš — odvrati on — ali ovo je jednostavan odnos liječnik-pacijent. Trebam te zato što moram dokazati da sam još seksualno potentan, a ti trebaš mene zato što sam ja, najvjerojatnije, jedina osoba na Shugurou koja od tebe ponovo može napraviti normalnu ženu. A i ti i ja želimo živjeti.
— Ja te mrzim. Ja te mrzim. Zar ti to ništa ne znači? Zar si isto tako bezosjećajan kao i oni?
— Što to mijenja na stvari? Misli na sebe. Pomisli na efekte koje će ovo imati na Hamanaku. Ovo je jedini način na koji ćeš ga ikada moći povrijediti. Pobjegni sada od mene i on će jednoga dana vladati svima nama onako kako je vladao tobom.
Slušao je s praznim izrazom lica, dok ga je ona nazivala najgorim mogućim imenima što su postojala u rječniku njihova vremena. Tirada završi histeričnim jecajima.
Prošlo je 400 godina otkako je posljednji put učinio nešto ovako opasno. Preživio je 1200 godina nasilja i intriga zato što nikada nije zaboravio osnovnu doktrinu Doba beskrajnog života: uvijek se povuci na sigurno mjesto kada ti kompjuteri kažu da su šanse da ćeš preživjeti manje od dvadeset prema jedan u tvoju korist. S obzirom na to da ćeš živjeti zauvijek, uvijek postoji druga šansa. Postoji dovoljno sutrašnjih dana za sve revanše koje čovjek može poželjeti.
Rezignirana, oslobođena mržnje, mirno mu se približi, stade ispred ležaja i pogleda prema njemu. Oči mu krenuše oblinama njezinih nogu i bokova, do lica. Ona mu pruži ruku i reče:
— U redu, onda... pođimo na posao. Pokaži mi kakav si stručnjak. Daj mi moj lijek.
Položi je na ležaj i kleknu kraj nje. Progovori nekoliko riječi u mikrofon i taman plastični svod kliznu preko vrta. Mirisi ljetne noći na Zemlji okružiše ležaj. Oglasiše se noćne ptice. Drevni drhtaj dodirnu dno njegova trbuha.
Kolica za posluživanje, s gornjim katom prepunim čaša, šaputala su iza njih. Prepletenih ruku, ispili su pripremljenu drogu, i on joj se nagnu nad lice i poljubi joj oči.
Maska na njezinu licu smirila se dok joj je manipulirao tijelom

umješnošću majstora što svoj zanat obavlja punih dvanaest stoljeća. Oči su joj bile zatvorene, ali noge su joj se nemirno počele micati i sada je stenjala i dahtala svaki put kada bi joj dodirnuo bedra.
Bila je to fizička reakcija a ne emocionalna, ali u ovom je slučaju fizička reakcija bila sve što mu je bilo potrebno. Nijedna žena s kojom je vodio seks u posljednjih petsto godina nije bila njime razočarana. Žene u svojim kasnim stotinama govorile su mu da seksualno zadovoljstvo može učiniti isto onako uzbuđujućim, kao što je, recimo, vođenje vlade ili iskušavanje nove umjetničke forme.
Uzeo je s kolica drugi par pića — dvije masivne čaše u kojima je bio najsnažniji afrodizijak koji je čovjek otvorio u toku stoljetnog eksperimentiranja sa seksualnim drogama. Prinio je Larinino piće njezinim usnama dok je ispijao svoje, a zatim odloži čaše na kolica i ponovo se pope na ležaj.
Ušao je u nju otprve. Njezini ga mišići jednom nježno uštinuše i on se pokrenu unutra još jednom, a zatim pričeka.
Valovi uzbuđenja slomiše se u centrima užitka u njegovu mozgu. Tijela su im se svijala pod naletima uzbuđenja koja bi ih ubila da su ih doživjeli srcima, živcima i spolnim organima s kojima su rođeni. Slike i zvukovi izgubiše se u bijeloj izmaglici. Misao i vrijeme nestadoše. Zatvorenih očiju, lica iskrivljena u grču, Vostok se pokretao u njoj dok mu je svaka stanica tijela gorjela. Svaki val zadovoljstva rađao je još snažniju želju koja ga je gurala naprijed i tjerala ga da traži idući val kao da traži kisik.
Svijest se probi kroz izmaglicu. Uzrasla inteligencija ponovo je preuzela kontrolu, isto onako kako je to uvijek prije ili kasnije činila. Pogledao je u mislima na sebe i staro se gađenje izdiže iz dubine, kroz uzbuđenje što mu je tjeralo tijelo naprijed. Pogura naprijed i njihova se tijela ponovo svinuše. ali bilo je suviše kasno.
Osjećao se poput stroja, nalik na stroj. Mogao je postići iste osjećaje sa žicom zabijenom u centre uživanja u svome mozgu. Na tijelu mu se nalazio određen sklop dugmadi i sada je ta dugmad bila pritisnuta i on se trzao naprijed-natrag poput kakva robota glumca, i nazivao je to zadovoljstvom.
Sada, brzo, bila mu je potrebna promjena ritma:— postojala je opasnost da će sasvim ispasti. A to nije smio dopustiti da se dogodi! Brzo!

Dohvati treću čašu s drogom i ispi je.
Micali su se zajedno, polako, u novom ritmu. Mišići mu se opustiše. Na koži je osjećao hlađenje i ugodu; rashlađujuća tama okruživala ga je.
Drogu koju je izabrao za ovaj stupanj odnosa imala je dva potrebna efekta: svaku je sliku, svaki zvuk, miris, dodir, okus činila još snažnijim, a to je sa svakim naletom donosilo novo uzbuđenje, različito od prethodnog.
Vostok se pridiže i pogleda dolje — ka Larinu licu. Još je mogao osjetiti napetost njezina tijela. Još je očekivala bol, koja joj je uvijek pratila užitak.
— Ti se boriš u istoj bici u kojoj se borim i ja — reče joj. — Želiš ponovo biti potpuno ljudsko biće. — Nježno se pomicao u njoj, milujući je laganim pokretima prstiju.
Larina otvori oči, iskušavajući ga i proučavajući. On se ponovo pokrenu i ona zadahta. Zadovoljstvo joj obli lice.
On se nasmiješi i ponovo se pokrenu. Toplo i svježe, meko i kruto, vlažno i suho, svijetlo i tamno igralo je njegovim tijelom u zamršenim ritmovima. Bio je u stanju održavati ovaj osjećaj beskrajno dugo, ako je želio. Kada konačni grč završi odnos, to će biti zato što je odlučio da je došao pravi trenutak, a ne zato što su životinjski refleksi okinuti fizičkim nadražajem. On će odabrati trenutak, on a ne njegovo tijelo.
Stoljeća prepuna sjećanja mrsila su se s nadražajima koji su mu tekli osjetima. Prvi put kada je uživao u djevojci — bilo je to također u vrtu — prije 1199 godina, na Zemlji, u zemlji koju su još zvali Poljska. Bilo je ljeto, a njega i tu djevojku odabrao je da budu zajedno njihov instruktor na satovima seksualnog odgoja i pripremao ih za to tjednima unaprijed. Nije bilo potrebe ni za kakvim drogama. Osjeti su bili krotkiji ali su zato emocije bile snažnije. Grudi su joj bile manje i mekše od Larinih, ali kad su se uzdigle i ukrutile da susretnu njegove usne, osjetio je u sebi kao da mu se nudi sam život. Onda još nije znao da će živjeti zauvijek. Nekoliko stotina godina bilo je najviše što se uopće usudio pomisliti. Prošlo je još jedno stoljeće prije no što je obavljena prva uspješna transplantacija mozga i ljudi su shvatili da smrt više nije neizbježno zlo. Da je onda netko prorekao da će 900 godina star čovek ukloniti seksualne nagone iz

svoga tijela samo zato što je normalni seks suviše jednostavan i dosadno ponavljajući da bi mogao donijeti istinsko zadovoljstvo, Vostok bi to prihvatio kao prilično vjerojatno, ali ne bi uistinu vjerovao da će živjeti dovoljno dugo da vidi kako se to doista i događa.
Usporedo sa sve većom i većom kompleksnošću mozga i ličnosti, i zadovoljstvo je moralo postati kompleksnije i složenije. Na kraju je sve to postalo prisila koja je bivala sve više muka, a sve manje radost i zadovoljstvo. U posljednjih pet stotina godina ljudi su pokušavali održavati svoje zanimanje za seks time što su ga činili složenijim i raznolikijim. Osjeti koje je Vostok sada doživljavao nisu bili nimalo slični osijetima koje je prvi put doživio tijelom prije tisuću i više godina.
Složene slike političko-ekonomske-vojne situacije lebdjele su mu umom. Nije postojao način na koji bi normalni mogli dobiti jednom započeti rat. Trenutno, među dvjema stranama vladala je nesigurna ravnoteža moći i neobjavljeni rat koji je mogao trajati vječno. No, kad normalni jednom počnu otvoren rat, većina starijih odlučit će podržati Hamanaku. Postojao je samo jedan način na koji je mogao spasiti situaciju, ako mu ne bi uspjelo spriječiti napad normalnih na Hamanakine posjede: stvoriti treću silu.
Dijagrami, simboli i jednadžbe promicali su mu mozgom poput figura na ploči za igru. Razmišljao je o stvaranju te treće sile još od svog posljednjeg razgovora s Hamanakom, ali nije bilo dovoljno vremena da prouči stvar detaljno. Podmititi jednoga, ucijeniti drugoga, trećega navući u zamku i okružiti ga robotskim oružjima... Koliko će mu ljudi biti potrebno? Kakve će sve vrste izvora trebati? Pretpostavimo da zaigra na Sanna Sundeenovu notornu slabost prema vodenim zadovoljstvima...
Stvar nije mogao razmotriti do kraja bez pomoći kompjutera, ali nije mogao napraviti ni preliminarne proračune. Mogao je skicirati program, odabrati neke od načina i putova koje bi trebao slijediti kad jednom odluči da uđe u sve to.
Larina se iznenada odgurnu od njega. Ruke mu se refleksno stegnuše oko njezinih ramena, a ona se povuče prema naprijed i koljenom ga opali između prepona. Bol mu se poput noža zareže u mozak prije no što ga je uspio isključiti, a ona se otkotrlja i stade ispred ležaja

gledajući ga usplamtjelim očima.
— Mrtviji si, gori si od Hamanake! — vrištala je. — Više bih voljela da me bičuju. Bar mi posvete svu pažnju dok to rade. Izbace iz sebe što imaju, ti dobiješ ono što te slijedi i ne brineš zbog toga. Kakva je razlika između toga i ovoga ovdje?
Vostok je na sve četiri puzao preko ležaja. Bio je prava budala što se nije pokrio. Ako se istog časa ne priključi na mozak-stroj i ne pobrine za obranu, ljudi Daniela Fuchide nahrupit će ravno unutra. Podiže ruku i reče:
— Razmišljao sam koji je najbolji način da se zaštitim. Borio sam se četiri stotine godina da neke stvari održim na životu, a sada je sve to po svoj prilici upropašteno. To bi se lako i meni samome moglo dogoditi. Što misliš, da li bi mogla održati svoj um na razini zadovoljstva?
Mržnja joj iskrivi lice:
— Da mi je sada kakvo oružje, vlastoručno bih spalila tvoje spolne organe. Uopće me ne zanima tko pobjeđuje u tom smrdljivom ratu. Nadam se da će se boriti sve dok i posljednji muškarac na planetu ne bude mrtav. Ti si već sada mrtav. Ti si mrtvac. Ti si rak. Gori si od Hamanake.
On u hipu pogleda prema priključku mozak-stroja što je ležao na kolicima. Sav oprez koji je u sebi razvijao u toku stoljeća, još od onog trenutka kada je prvi put shvatio da je potencijalno besmrtan, vrištao je u njemu da je zaboravio i da se počne braniti. U svim ovim dugim stoljećima otkako je živ, nikada se još nije našao u situaciji da se suoči s napadom ovako gol i nenaoružan pod otvorenim nebom.
Vostok je baci na tlo i pritisnu masivnim tijelom dok je ona vrištala i borila se protiv njegove težine.
Ruka mu preleti s njezina ramena do slabina. Pritisnu pravi živac i ona zasopta dok je on silom prodirao u nju, što je jače mogao, a ona je stenjala i pokušavala se okrenuti. Ramena su joj poskakivala ljuljajući se naprijed-natrag pod njegovim rukama, a on je nastavljao dalje i ponovo se pomicao.
Ona se ukruti. On podiže ramena, a ona mu uzvrati prkosnim pogledom. Presjekla je uzbuđenja i osjete što su kretali prema centrima zadovoljstva u njezinu mozgu.
On viknu naređenje prema mikrofonima. Gusta, neprozirna noć bez

zvijezda zapljusnu vrt.
Tijelo joj zadrhta. Vikala mu je u lice dok mu je šakama udarala po grudima. Osnovne ljudske osjete nije mogla isključiti u potpunoj tami. A s tom drogom, što je još djelovala u njezinu tijelu, nije ga mogla zadržati da je ne dosegne, tu nije koristilo isključivanje lokaliziranih, čisto seksualnih osjeta.
Prsti joj se zabiše u njegova ramena.
— Riskiram svoj život — vikao je. — Riskiram svoj život. Trebalo je da postavim obranu. Možda me baš sada napadaju. Riskiram vječnost zato da bismo oboje ostali ljudi.
Ponovo se pokrenu. Tijelo joj zadrhta. Valovi drogom pojačanog čulnog zadovoljstva miješali su se s užasnutošću i odlučnošću u poludjelom kaleidoskopu emocija i osjeta. Strah mu je izjedao želudac. Listovi grmlja ispred glave svjetlucali su poput zelenih dragulja. Njezin miris, miris kože, miješao se s uzbuđenim glasom koji ga je podsjećao da još može bježati, da se još može sakriti u kući, priključiti se na mozak-stroj, boriti se protiv svega čime bi ga mogli napasti.
Rukama mu je pritiskala stražnjicu, lica zagnjurena u njegove grudi, vrišteći. Tijelo joj se valjalo i uvijalo pod njim a on je nastavljao držeći je pod sobom.
— Još osjećam šokove. Ne mogu zaboraviti te šokove. Nemoj me ostavljati samu. Neću moći, neću izdržati ako me ostaviš samu.
Vostok se borio s nagonom koji ga je tjerao da pogleda nebo. Agonija u njezinu glasu bola ga je, kao da su mu laserski šokovi razbijali tijelo.
— Neću te više ostavljati samu — reče. — Predomislio sam se. Nije mi važno ako me ubiju. Više te neću ostaviti.
Rat između normalnih i starijih nije više bio važan. Fuchida i Hamanaka nisu više bili važni. Samo je rat da se preživi, da se ostane čovjek, ljudsko biće — samo je taj rat bio važan.
I sada, oni su se borili u tom ratu, napokon, pobjeđujući. Nokti joj se zabiše u njegova leđa. On se ponovo pokrenuo i ona zadahta. Pritisnu je uz ležaj i čvrsto stegnu, dok joj se tijelo uvijalo pod njegovim.

Gradimir J. Moskovljević: Jer sutra više ne postoji

Bila je nedelja. Omanja kuća nalazila se na bregu. Nešto niže tekla je reka klancem s istočne strane. Zapad je bio čist i postepeno se gubio preko duge zaravni. Sa drugih strana plavila se valovita griva šume. Dan je inače bio lep, nebo prozračno i obeljeno zracima mladog sunca.
Nemanja ustade iz kreveta i teturajući uđe u kupatilo. Kada je izašao, vide da se i Vesna već mota po kuhinji. Osetio je opojan miris kafe i čuo cvrčanje jaja sa štednjaka. Pođe u kuhinju, gde ga obasja oštro rumenilo zore. Priđe Vesni koja se još u spavaćici vrtela oko stola s poslužavnikom u rukama.
— Jutros smo uranili iako je nedelja — reče.
— Koliko je sati? — zapita Vesna ne okrećući se. U to radio objavi kratko:
»Tačno je devet. Slušate laku muziku sa Havaja.« Nemanja se zagleda u pravcu salona, a zatim kroz prozor.
— Sunce je još iskošeno. Čudno. Rano smo ustali, a ovaj kaže »devet«.
— Šta ti? Od kada je to »devet« tako rano?
I dalje je nešto petljala oko stola. Nemanja priđe prozoru.
— Nemoguće, pogledaj sunce.
— I sam si čuo. Ili želiš da me ubediš da onaj sa radija tera šegu sa nama? — Vesna podiže glas i zagleda se u Nemanju s onim prkosnim pogledom žene koja protireči. Ali, u tom se trenutku sa radija ponovo začu: »Dobro jutro. Sačekajte znak tačnog vremena...« Satni mehanizam poče da otkucava. Nemanja i Vesna napeto okretoše glave ka radiju. Vesna se pobedonosno osmehivala, dok je Nemanja krajičkom oka, kao oprezna ptica, osmatrao položaj sunca

vani. Tada radio objavi: »Tam! Tačno je sedam časova! Čujte jutarnju pesmu.«
— Vidiš — Nemanja će podsmešljivo. Vesna zakima glavom u neverici.
— Tamo zaista rade svakojaki. Kladim se da tom spikeru još brenči od subotnje sedeljke.
— Gle — reče Nemanja — još jedan kao ja, htela si da kažeš.
Vesna, očito razočarana, ponovo povisi ton.
— Ne to! Nije valjda ceo svet krojen po tvojoj meri.
Ženska nelogičnost, pomisli Nemanja savlađujući se. Svet je crn iako je beo. Konačno, može biti i siv, sve zavisi od njene volje.
— Ne — reče pomirljivo — svakako nije krojen po mojoj meri.
Kafa se već puši na stolu. Piju ćuteći i on pali cigaretu. Kašlje. Trebalo je da se držim navike, pomisli, da počnem pušiti u osam. Cigareta mi ne prija i on je gasi. Tu su i pržena jaja, ali, začudo, on ne oseća apetit.
Onda ponovo radio: »Slušate meteorološki izvještaj. Da podsetimo one koji dežuraju ove nedelje: upravo je gong (čuje se »tam«) označio šest časova...«
Nemanja zevnu.
— Šta sam ti rekao, a? Tom bati postepeno postaje jasno da se vreme meri po suncu.
Vesna, koja se digla sa stolice zastade u čudu, pa će:
— Svi ste vi muškarci isti. Nemanja zevnu.
— Čudno — reče — spava mi se.
— Oh — tiho će Vesna — i meni.
— Ali, pogledaj sunce. — Nemanja raširi zavesu do ivice prozora.
— Zar ti nisam rekao da smo ustali rano. Pogledaj ovo crvenilo.
Nemanja naglo priđe prozoru.
— Pa, gde je sada, dođavola?
Vesna je podbočila šakama bradu i osmehivala se.
— Stvarno, gde je to tvoje crvenilo? Bar da znaš da pocrveniš. Celog mi jutra pričaš o nekom suncu, a izgleda da nisi mnogo bistriji od onog spikera.
Zevaju oboje. Teturavo prilaze krevetu. Podižu pokrivače i Uvlače se. Idućeg trenutka tonu u san.
* * *

Bude se istovremeno. Noć je.
— Koliko je sati? — mrmlja Vesna.
— Moj je stao. Gle i tvoj. Čekaj, ali da, i zidni. Valjda će onaj pijanac sa radija, ako se do sada otreznio...
Međutim, radio jednolično bruji neki prastari šlager. — To je noćni program — reče Vesna — uključili su magnetofon i dremaju negde u studiju. Upali televizor!
Nemanja napipa prekidač i oni ugledaše titlove naslova: Mesečev trag.
— Ali — Vesna će — to je trebalo da bude prošle, odnosno (pogleda oko sebe; koliko li smo spavali? pomisli) ranije noći. I ti sa televizije su načisto...
Nemanja je gleda sanjivo.
— Čudno se osećam, kao da nisam spavao, a izvesno je da smo prespavali nedelju.
Vesna vrti glavom:
— Ja, isto.
Razdanjuje se. Svetio hrli naglo u sobu.
— Pa dobro — kaže Nemanja — idem da se obučem i na posao. Valjda će ovo da me prođe. Prava je istina da predugo spavanje stvara lenjivca. Odoh da se obrijem.,
Vesna ga pogleda.
— Zašto? Nisi neobrijan. Nemanja protrlja bradu prstima:
— Zaista. Ovaj novi brijač očigledno vredi. Vesna se protegnu mazno.
— Dođi.
Kada joj je Nemanja prišao, ona ga pogleda iznenađeno.
— Šta ti je? Idem da spremim večeru. To, možda, posle. Nemanja zastade.
— Ali, sama si rekla.
— Ništa nisam rekla — začuđeno će Vesna. Nemanja odmahnu glavom. Sve je čudno, ali žene su najčudnije, pomisli. Onda se upilji u Vesnu.
— Rekla si »večeru«?
Vesna zastade:
— Da, pa šta? Ali, oh...
Nemanja se brzo okrete i pogleda kroz prozor, u iskočeni kanjon i

crvenkastu reku.
— Vidi — poviče — a gde je sunce? Maločas je titralo svetio, a sada je sunce nestalo!
Praktičniju Vesnu to ne uzbudi suviše.
— Velikog li čuda, pa možda se naoblačilo. Nemanja je i dalje gledao kroz prozor s nevericom.
— A čini mi se da je vedro. Uostalom, desilo mi se to jednom na studijama. Napio sam se kao foka i onda...
— Dosta — frknu Vesna — tvoje studije i svi tvoji doživljaji počinju i završavaju pijanstvom.
Napolju se razvio čudan sjaj. Horizont se produžio sve do kraja stenovitih planina u izmaglici.
Tada zazvoni telefon. Vesna prihvati slušalicu trljajući vrhom kažiprsta nos.
— Smešno — reče Nemanja — sinoć si, ovaj preksinoć, imala istu pozu.
— Nisi li i to asocirao posle neke pijanke — podrugljivo će Vesna.
Onda se začu Davidov glas: Oprostite, Vesna, večeras nećemo doći. Naišli su nam neki rođaci, shvataš?...
Vesna preblede i ispusti slušalicu koja s treskom pade na pod.
Nemanja je pogleda dižući slušalicu:
— Šta je sad?
— Čekaj — Vesna uzdahne — zvao je David. Rekao je da neće, za večeru, rekao je.
— Ti se šališ. To je bilo sinoć, ovaj preksinoć... Iznenada zasja crveno svjetlo iza njih i oni se refleksno okretoše. U salonu, na tepihu, blistala je stara, toliko poznata pirueta sunčevih zraka na zalazu.
— Pa, ovo je opet veče — rekoše uglas.
— Ali, David? — promrmlja Nemanja.
— A naše spavanje, toliko spavanje? — zbunjeno će Vesna.
Stajali su tako, bez misli, ukočeni, kad zazvoni telefon. Vesna mahnu glavom Nemanji:
— Ja ne smem — prošapta.
Nemanja podiže slušalicu. Začu Davidov glas: — Zdravo, društvo, već osećam miris iz kuhinje. Samo da vam javim. Dolazimo večeras u osam.

— Kako — zadrhta Nemanji glas — pa zvao si nas maločas i otkazao.
Nastade stanka, a onda David reče: (osećala mu se neprijatnost u glasu):
— To je neka loša šala. Ali, ako ste zauzeti, onda u redu. — I Nemanja začu tresak spuštene slušalice.
Vesna ga je posmatrala prestravljeno.
— David — reče joj — sada najavljuje dolazak i negira da je maločas zvao.
Prekide ga Vesnin vrisak:
— Pogledaj, pogledaj salon.
A tamo, pružala se sada tiha ranopodnevna hladovina. Sunce je blistalo visoko na nebu. I kroz prozor iz kuhinje nazirao se miran čeličan odsjaj kakav ozari istočno nebo u podne.
Nemanja odsutno reče, konačno pomiren s fatalnom izvesnošću:
— Ono ubrzava unatrag. Shvataš li? Vreme se vraća. Mi idemo unatrag!
— Ne smatraš li da je to zabavno — osmehnu se Vesna protežući se.
— Već sam navikao. Postaje uobičajeno.
Vesna polako svuče haljinu. Izgledalo je kao da se izvlači iz nje.
— Ti si smešniji sa pantalonama — reče. — Kao da one svlače tebe, a ne ti njih. Zapravo, ti ćeš sada... ha, ha, oprosti, ali smešno je...
Nemanja se meškoljio, sada već sasvim nag. Vesna ga je poluotvorenih očiju gledala odozdo. On se mrzovoljno spuštao ka njoj; dok su mu njene ruke grčevito stezale ramena, reče:
— To sada tebi dolazi, nešto kasnije, a? Vesna zakoluta očima srčući vazduh:
— Oh, oh!
Tada Nemanja skoči i silovito prodre u nju. Potom su se dugo njihali u jednoličnom ritmu. Onda Nemanja reče, sav crven:
— Hoćemo li? Vesna odgovori:
— Aha.
Zatim ustadoše. Vesni se haljina nevešto pripi uz telo. Nemanja reče:
— Ličiš mi na srnu.
— To ti uvek kada zaželiš — uzvrati Vesna vragolasto — ti jelenčino.
Prilazili su natraške stolu. Hladna supa se zagrevala. U momentu se

učini da vri, ali odmah u luku odskoči na štednjak. Nemanja uđe u kuhinju. Reče:
— Mislim da sam gladan.
Reka je bila plava kao nebo. Malena brana zadržavala je veći deo vode, dok su se, ispod i sa strane, skriveni talasi, penušavo oslobađani, hrlili dole ka njima.
Vesna ga pogleda nežno i reče:
— Da, to će biti divno. Kupiću roze venčanicu. Nemanja reče:
— Hteo bih ovaj, da te zapitam: hoćeš li da se venčamo? Stajali su kraj bioskopa.
— Ne — reče Vesna — ne smem sa tobom na reku. Pa tek sam te upoznala maločas.
* * *
— Ako to još jednom budeš učinio — strogo reče otac.
— Da, tata — uzvrati Nemanja pokorno.
— Ne plači, mala ludice, kupicu ti lutku. U redu. Vesna radosno zaplješka ručicama.
* * *
Nemanja zaguguta: Aaa!
— Divno detence — reče babica.
* * *
— Ja bih više volela kćerkicu — reče ona.
— Svejedno mi je — zabrunda mukli muški glas.
— Zvaćemo je Vesna, da nas podseća na ovo proleće — reče ona.

Ray Bradbury: Raketa

The Rocket

Preveo Zoran Milović

Mnogih bi se noći Fiorello Bodoni budio da čuje rakete kako se uzdižu u mračno nebo. Izvukao bi se iz kreveta na vrhovima prstiju, siguran da njegova dobra žena sanja, i izašao na noćni zrak. Za nekoliko trenutaka oslobodio bi se od mirisa stare hrane u malenoj kući pored rijeke. U jednom tihom trenutku pustio bi svoje srce da se vine, samo, u svemir, slijedeći uzletjele rakete.
Ove noći stajao je polunag u tami i gledao plamene fontane kako mrmore u zraku. Rakete na svom divljem, dugom putu prema Marsu i Saturnu i Veneri!
— No, no, Bodoni.
Bodoni se trže.
Na kanti za mlijeko, pored utihle rijeke, sjedio je stari čovjek koji je također gledao rakete kako promiču ponoćnom tišinom.
— Oh, to si ti, Bramante!
— Izlaziš li svake noći, Bodoni?
— Samo da udahnem svježeg zraka.
— Je li? Što se mene tiče, više mi se dopadaju rakete — odvrati stari Bramante. — Bio sam dječak kada su krenule prvi put. Prije osamdeset godina. A dosad još ni u jednoj nisam bio.
— Ja ću jednoga dana poletjeti u raketi — reče Bodoni.
— Budalo! — poviče Bramante. — Nikada ti nećeš poletjeti. Ovo je svijet bogataša. — Zatrese svojom sijedom glavom, sjećajući se: — Kada sam bio mlad pisali su plamenim slovima: SVIJET BUDUĆNOSTI! Znanost, Udobnost, Nove stvari za sve! Ha! Osamdeset godina. Budućnost je postala Sada! Letimo li mi u

raketama? Ne! Živimo u daščarama kao što su živjeli i naši preci.
— Možda moji sinovi... — reče Bodoni.
— Ne, a ni njihovi sinovi! — poviče starac. — Bogataši su oni koji imaju snove i rakete!
Bodoni je oklijevao.
— Starče, uštedio sam tri tisuće dolara. Trebalo mi je šest godina da ih sakupim. Za moj posao, da uložim u strojeve. Ali već mjesec dana, iz noći u noć, ja sam budan. Slušam rakete. Razmišljam. I noćas sam odlučio. Netko od nas će letjeti na Mars! — Oči su mu sjale u mraku.
— Idiote — prasnu Bramante — kako ćeš izabrati? Tko će ići? Ako odeš ti, tvoja će te žena mrziti, jer si bio u svemiru. Kada joj godinama budeš pričao o svom prekrasnom putovanju, neće li je nagrizati gorčina?
— Ne, neće.
— Da! A tvoja djeca? Hoće li njihovi životi biti ispunjeni sjećanjem na tatu koji je letio na Mars dok su oni ostali ovdje? Kakav nerazuman teret ostavljaš svojoj djeci. Mislit će na tu raketu cio svoj život. Ležat će a neće moći zaspati. Bit će bolesni od želje za raketom. Bit će bolesni isto kao što si ti sada bolestan. Poželjet će da umru ako ne budu mogli ići. Ne postavljaj im taj cilj, upozoravam te. Neka budu zadovoljni što su siromašni. Usmjeri im oči prema njihovim rukama i tvom stovarištu otpada, a ne prema gore, prema zvijezdama.
— Ali...
— Pretpostavimo da pođe tvoja žena? Kako ćeš se ti osjećati, kada budeš znao da je ona vidjela, a ti nisi? Postala bi nešto gotovo uzvišeno. Razmišljao bi o tome da je baciš u rijeku. Ne, Bodoni, kupi novi stroj za razbijanje i usitnjavanje koji ti je potreban, i razbij njime svoje snove, zdrobi ih u komade.
Starac se umiri, zagledan u rijeku, u kojoj su, potopljeni, odsjaji raketa spaljivali nebo.
— Laku noć — reče Bodoni.
— Mirno spavaj — odvrati starac.
* * *
Kada je komad prepečenog tosta iskočio iz svoje srebrne kutije, Bodoni je zamalo vrisnuo. Noć mu nije donijela sna. Među svojom nemirnom djecom, pored svoje goleme žene, Bodoni se uvijao i

piljio ni u što. Bramante je imao pravo. Bit će bolje da novac uloži u posao. Zašto ga štedjeti kad bi samo jedan član porodice mogao letjeti raketom, dok će ostali da se tope od frustracija što oni nisu mogli?
— Fiorello, jedi taj svoj tost — reče njegova žena Maria.
— Grlo mi se steglo — odvrati Bodoni.
Djeca uletješe unutra, tri dječaka koja su se tukla za raketu igračku, i dvije djevojčice što su u rukama držale lutke koje su predstavljale stanovnike Marsa, Venere i Neptuna zelene lutkice sa po tri žuta oka i dvanaest prstiju.
— Vidio sam raketu za Veneru! — vikao je Paolo. i — Uzletjela je vuuuuššššš! — zašištao je .Antonello.
— Djeco! — poviče Bodoni stavljajući ruke na uši. Svi se zagledaše u njega. Rijetko je vikao. Bodoni ustade.
— Slušajte me svi — reče — imamo dovoljno novca da netko od nas ode raketom na Mars.
Svi zavrištaše od oduševljenja.
— Razumiješ li? — upita i. — Samo jedan od nas. Tko? — Ja, ja, ja! — vikala su djeca.
— Ti — reče Maria.
— Ti — reče Bodoni njoj.
Svi zašutješe
Djeca se zamisliše.
— Neka ide Lorenzo, on je najstariji.
— Neka ide Miriamme, ona je žensko!
— Pomisli što bi vidio — reče žena Bodiniju. Ali oči su joj bile čudne. Glas joj je drhtao. — Meteori, poput riba. Svemir. Mjesec. Treba poći netko tko će znati ispričati kada se vrati. Ti znaš pričati.
— Glupost. I ti isto znaš pričati — pobunio se Bodoni. Svi su uzdrhtali.
— Evo — reče Bodoni ne odviše sretnim glasom. Iz jedne metle odlomi slamke različitih dužina. — Najkraća slamka pobjeđuje. — Ispruži stisnutu pesnicu i reče: — Birajte!
Svi svečano izvukoše slamku.
— Duga slamka.
Još jedna. ,
— Duga slamka.

Djeca završiše. U sobi je bila tišina.
Preostale su još dvije slamke. Bodoni osjeti kako ga žiga u srcu.
— Sada — prošaputa. — Maria. Ona izvuče slamku.
— Kratka slamka — reče.
— Ah — uzdahne Lorenzo, napol sretno, napol tužno. — Mama ide na Mars.
Bodoni se pokuša nasmiješiti.
— Čestitam ti. Sutra ću poći i kupiti ti kartu.
— Čekaj, Fiorello...
— Možeš poći već idućeg tjedna.
Ona ugleda tužne oči svoje djece, i njihova nasmiješena usta ispod ravnih, dugačkih noseva.
Laganim pokreto pruži slamku prema svome mužu i reče:
— Ja ne mogu poći na Mars.
— Ali, zašto ne možeš?
— Imat ću posla s još jednim djetetom.
— Što!
Nije htjela da gleda u njega.
— Ne bi bilo dobro za mene da putujem u takvu stanju. On je uhvati za podlakticu.
— Da li je to što si mi rekla istinu?
— Vucite ponovo. Birajte još jednom — predloži Maria.
— Zašto mi ranije nisi rekla? — upita je Bodoni s nevjericom u glasu.
— Nisam se sjetila.
— Maria. Maria — prošaputa on, pomilovavši je po obrazu. Okrenu se prema djeci i reče: — Izvolite ponovo.
Paolo odmah izvuče kratku slamku.
— Ja idem na Mars! — plesao je u divljem oduševljenju. — Hvala ti, oče!
Ostala se djeca odmakoše u stranu.
— To je divno, Paolo.
Paolo se prestade smješkati i promotri roditelje, braću i sestre.
— Ja mogu da idem, zar ne? — upita ih nesigurnim glasom.
— Možeš.
— I vi ćete me i dalje voljeti kada se budem vratio?
— Naravno.

Nekoliko trenutaka promatrao je dragocjenu slamku u drhtavoj ruci, a zatim zatrese glavom i odbaci slamku.
— Zaboravio sam. Počinje škola. Ne mogu ići. Izvlačite ponovo.
Ali nitko nije htio ponovo izvlačiti. Teška ih je tuga obrvala.
— Nitko od nas neće ići — reče Lorenzo.
— Tako je najbolje — doda Maria.
— Bramante je imao pravo — reče Bodoni.
* * *
Dok mu se doručak zgušnjavao u želucu, Fiorello Bodoni je radio na svom stovarištu otpada, režući metal, topeći ga, lijevajući ga u poluge. Oprema mu se raspadala; konkurencija ga je držala na suludoj granici bijede već dvadeset godina. Ovo je jutro bilo vrlo loše.
Popodne u stovarište je ušao jedan čovjek i pozvao Bodonija, koji je upravo bio sjedio na stroju za razbijanje i lomljenje otpada. Čovjek ga pozva:
— Hej, Bodoni, imam za tebe nešto metala!
— Što je to, gospodine Mathews? — zapita Bodoni nemarnim glasom.
— Raketa. Što je sad? Zar je nećeš?
— Da, da! — uhvati Bodoni čovjeka za ruku i stade zbunjen.
— Naravno — odvrati Mathevvs — to je samo imitacija. Znaš već. Kad planiraju da naprave raketu, prvo od aluminija izrade model. u punoj veličini. Mogao bi nešto zaradititi ako je istopiš. Dat ću ti je za dvije tisuće...
Bodoni ispusti čovjekovu ruku.
— Nemam dovoljno novca.
— Šteta. Mislio sam da ti pomognem. Posljednji put kad smo razgovarali rekao si mi da svatko ponudi za otpad višu cijenu, od tebe. Mislio sam ti ovo dati ispod ruke. No...
— Treba mi nova oprema. Uštedio sam novac za novu opremu.
— Razumijem.
— Kada bih od tebe kupio tu raketu, ne bih više mogao čak ni da je rastopim. Peć za aluminij pokvarila mi se prošlog tjedna...
— Naravno.
— Vjerojatno je ne bih mogao iskoristiti kada bih je kupio od tebe.
— Znam.

Bodoni zatrepće i zatvori oči. Otvori ih i pogleda Mathewsa.
— Ali ja sam velika budala. Uzet ću novac iz banke i dati vam ga.
— Ali, ako je ne možeš rastopiti...
— Isporučite je — odgovori Bodoni.
— U redu, ako ti tako kažeš. Večeras?
— Večeras će biti sasvim u redu — reče Bodoni. — Da, volio bih da tu raketu dobijem večeras.
Bila je mjesečina. Raketa, bijela i velika, stajala je na stovarištu. Imala je u sebi nešto od bjeline mjesečine i plavetnila zvijezda. Bodoni ju gledao i volio cijelu. Želio ju je milovati i nasloniti se na nju, prisloniti svoj obraz, reći joj sve tajne želje svoga srca. Podigao je pogled i zagledao se u raketu.
— Sva si moja — reče. — Čak i ako se nikada ne pomakneš i ako nikada ne budeš rigala vatru, ako budeš samo stajala ovdje i rđala punih pedeset godina, i opet si moja.
Raketa je mirisala na vrijeme i na daljinu. Bilo je to kao da ulaziš u sat. Bila je izrađena sa švicarskom preciznošću. Čovjek bi je mogao nositi na lancu za sat.
— Mogao bih noćas čak spavati ovdje — prošaputa Bodoni uzbuđenim glasom.
Sjede u pilotsko sjedalo. Dodirnu polugu.
Zujao je zatvorenih usta i sklopljenih očiju.
Zujanje se pojača, postade glasnije, više, bješnje, čudnije, još raždraganije, drhtalo je i treperilo u njemu, naginjalo ga naprijed i vuklo ga, vuklo i brod, u grmeću tišinu, u nekoj vrsti metalnog urlika, dok su mu šake letjele po komandama, zatvorene oči treperile, a zvuk je rastao i rastao sve dok nije postala vatra, snaga, podizanje i potisak energije koja je prijetila da ga razdere napol. Lovio je dah. Zujao je, ponovo i ponovo, i nije prestajao jer se nije moglo prestati, moglo se samo naprijed, s očima još jače stisnutim, s razbjesnjelim srcem.
— Uzlijetanje! — zaurla. Trzaj i pritisak! Grmljavina! — Mjesec! — vikao je zatvorenih očiju, slijepih, stisnutih. — Meteori! — Tiha bujica vulkanske svjetlosti. — Mars Oh, Mars! Mars!
Pade natrag na sjedalo, iscrpljen, dašćući. Drhtave ruke ispustiše komande, a glava mu divljim pokretom sunu unatrag. Jedan dugačak trenutak sjedio je tako, udišući i izdišući, dok mu je srce usporavalo

pomahnftali galop.
Polako otvori oči.
Stovarište za otpad još je bilo tamo.
Sjedio je mirno, bez pokreta. Za trenutak pogled mu pade na nagomilane hrpe metala. Zatim poskoči i udari po polugama.
— Uzleti, prokleta bila! — poviče. — Brod je bio tih i miran. — Pokazat ću ti ja!
Izletio je van, na noćni zrak, spotičući se, i pokrenuo bijesni motor svog strašnog stroja za rezanje metala, i krenuo prema raketi. Upravljao je teškim utezima koji su se ljuljali na nebu osvijetljenom mjesečinom. Primiri svoje drhtave ruke, a namjerom da zanjiše utege, da zdrobi, da razdere u dijelove taj uvredljivo lažni i pogrešni san, tu smiješnu stvar za koju je dao svoj novac, stvar koja se ne miče, koja ne želi da ga posluša.
— Naučit ću te ja! — vikao je. Ali ruka mu se ne pokrenu.
Srebrna raketa stajala je na svjetlu mjesečine. A pored rakete stajala su žuta svjetla njegova doma, jedan blok dalje, i gorjela toplim plamom. Začuo je radio kako iz kuće svira neku muziku. Sjedio je tako skoro pola sata, razmišljajući o raketi i o kući i njezinim svjetlima, a oči su mu se čas sužavale, čas postajale šire. Sišao je sa stroja i krenuo, i dok je hodao poče se smijati. I kada je došao na stražnja vrata svoje kuće, duboko udahnu i pozva:
— Maria, Maria, počni spremati stvari. Idemo na Mars!
* * *
— Oh!
— Ah!
— Ne mogu vjerovati u to!
— Vjerojat ćeš, vjerovat ćeš.
Djeca su poskakivala po vjetrovitom skladištu, ispod sjajne rakete, još je ne dodirujući. Počeše plakati. Maria pogleda muža.
— Što si to učinio? — upita ga. — Potrošio si naš novac na ovo? To nikada neće poletjeti.
— Poletjet će — odvrati on gledajući visoku raketu.. \
— Rakete stoje milijune. Imaš li ti milijune?
— Poletjet će — ponovi on sigurnim glasom. — A sada, pođite u kuću, svi. Moramo obaviti neke telefonske razgovore, imam još dosta posla da posvršavam. Sutra idemo! Nikome nemojte pričati,

razumijete me? To je tajna.
Djeca se udaljiše od rakete spotičući se. On ugleda njihova mala, grozničava lica, kako se pojavljuju na prozorima kuće, daleko, u daljini.
Maria se nije ni pomakla.
— Upropastio si nas — reče ona. — Naš novac potrošen za ovu... za ovu stvar. A trebao je biti potrošen za opernu.
— Vidjet ćeš — odgovori on.
Ona se okrenu bez riječi i udalji se.
* * *
Tokom ponoćnih sati dolazili su kamioni, isporučivali pakete, i Bodoni, smiješeći se, iscrpi svoj račun u banci. Sa spravama za lemljenje i trakama metalnog lima napadao je raketu; dodavao, oduzimao, stvarao paklena čudesa, dodavao tajne. U prazni odjel za pogonske motore namjestio je i pričvrstio devet starih automobilskih motora. Kad je završio, zatvorio je vrata tako da nitko nije mogao vidjeti rezultate, njegova tajnog posla.
U zoru, Bodoni uđe u kuhinju i reče:
— Maria, sada mogu da doručkujem.
Ona nije htjela govoriti s njim.
* * *
Kad je sunce počelo zalaziti, on zazva djecu:
— Spremni smo! Dođite!
Kuća je bila tiha.
— Zaključala sam ih u sobicu — odgovori mu Maria.
— Što želiš reći time? — zahtijevao je on.
— Poginut ćete u toj raketi — odvrati ona. — Kakvu to raketu možeš kupiti za dvije tisuće dolara? Nikakvu.
— Slušaj me, Maria...
— Razletjet će se. A ti nisi nikakav pilot.
— To nije važno. Ja mogu upravljati ovom raketom. Preuredio sam je.
— Ti si poludio — reče ona.
— Gdje je ključ od sobe?
— Imam ga ovdje.
On pruži ruku i reče:
— Daj mi ga.

Ona mu ga pruži s riječima:
— Ubit ćeš ih.
— Ne, neću.
— Da, ubit ćeš ih. Osjećam to.
On stade ispred nje.
— Ti nećeš poći s nama?
— Ostat ću ovdje — odgovori ona.
— Razumjet ćeš, vidjet ćeš — reče on i nasmiješi joj se, a zatim pođe do sobice i otključa je.
— Hajde djeco. Pođite s tatom.
— Do viđenja, do viđenja, mama!
Stajala je na kuhinjskom prozoru gledajući za njima, uspravna i tiha.
Kod vrata rakete otac zastade i reče:
— Djeco, bit ćemo na putu tjedan dana. Vi se morate vratiti u školu, a ja nastavljam posao. — Uze redom svako dijete za ruku i reče: — Slušajte. Ova je raketa jako stara i letjet će samo jedan jedini put. Ovo će biti jedino putovanje u vašem životu. Širom otvorite oči.
— Da, tata.
— Slušajte, otvorite uši. Mirišite mirise rakete. Osjećajte. Zapamtite. Pa kad se vratite, moći ćete o tome pričati do kraja života.
— Da, tata.
Raketa je bila tiha, poput zaustavljena sata. Zračna komora pod pritiskom zatvori se za njihovim leđima šišteći. On jedno po jedno dijete prikopča pojasima za gumene mreže za ležanje. Bili su slični malim mumijama.
— Pripravni? — upita ih.
— Jesmo! — odgovoriše svi uglas.
— Polijećemo! — uzviknu Bodoni i trzajem okrenu deset prekidača.
Raketa zagrmi i poskoči. Djeca zaigraše u svojim mrežama vrišteći od oduševljenja.
— Evo dolazi Mjesec!
Mjesec proleti pored njih kao u snu. Meteori se u vatrometu raspršiše. Vrijeme otplovi vijugavom zmijom ispušnih plinova.
Djeca su vikala.
Oslobođena zagrljaja ležaljki, satima kasnije, virili su kroz prozorčiće i zurili van.
— Eno Zemlje!

— Eno Marsa!
Raketa je sijala ružičaste latice vatre dok su se kazaljke na satu okretale; dječje oči zaklopiše se u san, viseći u svojim čahurastim mrežama, nalik na pijane leptiriće.
— Dobro je — prošaputa Bodoni — biti sam.
Na prstima se išuljao iz kontrolne kabine i zastao, za trenutak, uplašen, pred vratima zračne komore.
Pritisnu jedan prekidač. Vrata zračne komore širom se otvoriše.
Bodoni izađe. U svemir? U plavo-crnu plimu plamena meteora i plinova? U tihe daljine i beskrajne prostore?
Ne.
Bodoni se nasmiješi.
Na sve strane oko drhtave rakete prostiralo se skladište otpada. Nagrizena rđom, nepromijenjena, tamo su stajala ulazna vrata stovarišta, zabravljena zasunom, malena tiha kuća pokraj rijeke, osvijetljen kuhinjski prozor, rijeka koja i dalje tiho teče prema istome moru. A u sredini stovarišta, stvarajući magičan san, stajala je, drhtava preduća raketa. Drmusajući se i urličući, njišući u mrežama privezanu djecu poput muha uhvaćenih u paukovu mrežu.
Maria je stajala na kuhinjskom prozoru.
On joj mahnu rukom i nasmiješi se.
Nije mogao vidjeti da li je i ona njemu mahnula. Malo je mahnula, možda. Maleni smješak.
Sunce se dizalo.
Bodoni se žurno puvuče u raketu. Tišina. Svi još spavaju. Lagano je disao. Vezujući se u ležaljku, zatvori oči. Oh, neka ništa ne pokvari iluziju u idućih šest dana. Neka sve od svemira dođe i ode, i neka se crveni Mars podigne ispod našeg broda, i Marsovi mjeseci neka se pojave, i neka ne bude nikakve greške na kolor-filmu. Neka budu tri dimenzije; neka se ništa ne pokvari u skrivenim ogledalima i ekranima koji su uobličavali i stvarali tu finu i nježnu iluziju. Neka vrijeme prođe bez krize i bez problema.
Probudio se.
Pokraj rakete lebdio je crveni Mars.
— Tata! — djeca su se bacakala pokušavajući se izvući iz mreža.
Bodoni pogleda i ugleda crveni Mars i bilo je dobro i nije bilo nikakvih mrlja ni grešaka na slici i on je bio vrlo sretan.

* * *

U sumrak sedmog dana raketa se zaustavi tresući se i drhteći.

— Stigli smo kući — reče Bodoni.

Izađoše kroz otvorena vrata rakete i krenuše preko skladišta. Krv je u njima pjevala, lica su im sjala od sreće.

— Imam šunku i jaja za sve — reče im Maria s vrata kuhinje.

— Mama, mama, trebala si poći s nama da i ti vidiš, davidiš Mars, mama, i meteore,da vidiš, i sve ostale stvari da vidiš, mama!

— Da — odgovori ona.

Prije spavanja djeca se okupiše oko Bodonija:

— Želimo da ti zahvalimo, tata.

— Nije to ništa.

— Sjećat ćemo se zauvijek, tata. Nikada nećemo zaboraviti.

* * *

Kada je noć već duboko pala, Bodoni otvori oči. Osjeti ženu kako leži do njega i gleda ga. Dugo vremena nije se micala, a onda ga iznenada poljubi u obraz i u čelo.

— Što je sad to? — uzviknu Bodoni iznenađeno.

— Ti si najbolji otac na svijetu — prošapta ona.

— Zašto?

— Sada vidim — reče ona. — Razumijem.

Leže i zatvori oči, držeći ga za ruku.

— Da li je putovanje bilo divno? — upita ga ona.

— Jest — odgovori on.

— Možda — reče ona — možda bi, jedne noći, mogao i mene povesti na jedno malo putovanje, što misliš?

— Samo na kratko putovanje, možda — odgovori on.

— Hvala ti — reče ona. — Laku noć.

— Laku noć — reče Fiorello Bodoni.

Alan Nelson: Narapoja

Narapoia

Preveo Gavrilo Vučković

— Ne znam, zapravo, kako da vam to rastumačim, doktore — otpoče mladi čovjek. Pogladio je svoju glatku crnu kosu koja se presijavala kao gramofonska ploča i zatreptao dječje plavim očima. — Čini mi se da je riječ o nečemu što je suprotno maniji proganjanja.
Doktor Manly J. Departure bio je onizak, ozbiljan čovjek, naviknut da nikada ne pokazuje svoje iznenađenje.
— Suprotno maniji proganjanja? — rekao je, dopustivši jednoj svojoj obrvi da se malo uzdigne. — Kako to mislite..: suprotno maniji proganjanja, McFarlane?
— Pa, prije svega, stalno imam osjećaj da ja nekoga pratim. — McFarlane je sjedio udobno zavaljen u velikoj fotelji, prekriženih ruku, blaženo rumenih obraza, kao slika i prilika zdravlja i spokojstva.
Doktor Departure se nelagodno promeškolji.
— Htjeli ste kazati kako netko prati vas, zar ne? — ispravio je svog klijenta.
— Ne, nije tako! Hoću da kažem da ja, dok koračam ulicom, odjednom imam osjećaj kao da se netko nalazi ispred mene. Netko za kim jurim. Netko koga pratim. Ponekad čak potrčim, ne bih li ga sustigao! Naravno — tamo nema nikoga. Sve je to neugodno. Vraški neugodno. A i mrzi me da trčim.
Doktor Departure se poigravao s olovkom.
— Shvaćam. Postoji li još nešto?
— Da, postoji. Stalno imam taj osjećaj da ljudi... da ljudi... ovaj, sve je to stvarno vrlo šašavo.

— Samo hrabro naprijed — reče doktor Departure mirno. — Slobodno mi sve kažite.
— Pa, eto, stalno imam taj čudni osjećaj da ljudi kuju zavjeru kako bi mi činili dobro. Da pokušavaju biti skloni i ljubazni prema meni. Ne znam točno tko su, niti zašto mi žele dobro, ali... sve je to vrlo fantastično, zar ne?
Bio je to i naporan dan za doktora Departurea. Iz nekih, i njemu samom nejasnih razloga nije poželio da analizira i druge pacijentove simptome. Ostatak vremena proveo je raspitujući se o realnijim činjenicama iz njegova života. Saznao je da su McFarlaneu trideset i dvije godine; da je sretno oženjen; da je imao zdravo, normalno djetinjstvo; da ima unosno zaposlenje kao stručnjak za popravak radio-aparata; da nema nikakvih fizičkih tegoba; nikakvih ružnih snova; da su mu i roditelji bili zdravi, da nema financijskih briga. Ništa.
— Dakle, vidjet ćemo se u četvrtak, u deset sati — osmjehnuo se ispraćajući McFarlanea.
* * *
U devet i pedeset sljedećeg četvrtka doktor Departure je pogledao u svoj popis dogovorenih sastanaka i namrštio se. Pa, možda se neće ni pojaviti, pomislio je. To se vrlo često događalo. Istinski se nadao da će ovo biti jedan od takvih slučajeva. Suprotnost kompleksu proganjanja! Iluzije o dobročiniteljstvu! Zaista, taj čovjek mora da je... — žurno se trgnuo. Umalo nije rekao lud. U tom trenutku oglasilo se zvonce; McFarlane se pojavi i s osmijehom prodrma njegovu ruku.
— Dakle, da čujemo? — upita doktor Departure s neprirodnom srdačnošću. — Ima li novih momenata?
— Čini se da se moje stanje pogoršava — reče McFarlane sav blistajući. — Hoću da kažem, ona stvar da pratim nekoga. Jučer sam prepješačio dobrih osam kilometara.
Doktor Departure se spusti na stolicu iza pisaćeg stola.
— Hm, kako bi bilo da mi ispričate više o tome. Sve o tome. Bilo što što vam padne na pamet.
McFarlane se namršti.
— Kako to mislite, doktore... bilo što mi padne na pamet?
— Jednostavno naklapajte... o bilo čemu... o svemu što vam prolazi

kroz glavu.
— Nisam siguran da vas razumijem. Da li biste mi mogli pokazati što time mislite, doktore? Samo kao jednu vrst ilustracije.
Doktor se osmjehnu.
— Oh, to je vrlo jednostavno... Pa, eto... baš u ovom trenutku razmišljam o tome kako sam jednom ukrao nešto novca iz majčine torbice... a sada razmišljam o svojoj ženi, pitajući se što da joj kupim za godišnjicu braka. — Doktor pogleda s nadom svog pacijenta. — Vidite? Jednostavno ovako nešto.
— Jednostavno tako nešto? Ja još ne shvaćam sasvim dobro. — Ali McFarlaneovo lice nije bilo zbunjeno; bilo je radoznalo. — Možete li mi dati još nekoliko takvih ilustracija? Vrlo su interesantne.
I ne znajući kako se to desilo, doktor je zatekao sebe kako priča o nepovezanim, upola zaboravljenim stvarima iz svoje prošlosti. McFarlane je sjedio neobično zadovoljnog izraza lica.
Pri kraju seanse doktor Departure je izgledao sasvim iscrpen. Glas mu je bio hrapav, okovratnik i kravata iskrivljeni.
— ... i tako, moja žena ona me je potpuno potčinila... a ja sam oduvijek bio vrlo osjetljiv zato što su mi oči malo razroke... nikad neću zaboraviti... ono vrijeme u sobici na tavanu, s djevojčicom preko puta ulice... bilo mi je sam jedanaest godina, mislim... — Sa snebivanjem je zašutio, obrisao oči i zagledao se u sat.
— Osjećam se mnogo bolje — čuo je McFarlanea kako govori. — Da se vidimo ponovo u utorak, u deset?
* * *
Sljedećeg utorka u deset doktor Departure je bio pun odlučnosti i samokontrole.
»Ovoga puta neće više biti nikakvih besmislica kao u četvrtak«, uvjeravao je sebe, mada, zapravo, nije ni imao razloga da se brine. McFarlane je bio nekako čudno šutljiv i preokupiran. Donio je veliku kartonsku kutiju i pažljivo je spustio na pod prije no što se smjestio u veliku kožnu fotelju. Psihijatar ga je poticao na razgovor s nekoliko preliminarnih pitanja.
— Bojim se da me počinju mučiti halucinacije, doktore — reče McFarlane.
Doktor Departure u mislima protrlja ruke. Sada je ponovo bio na starom, dobro poznatom terenu. Osjetio se mnogo bolje.

— Ah, halucinacije!
— Bolje rečeno, to, zapravo, i nisu halucinacije, doktore. Moglo bi se reći da su one suprotnost halucinacijama. — Doktor Departure se ukoči na trenutak. Osmijeh iščezne s njegova lica. McFarlane produži: — Prošle noći, na primjer, imao sam gadan košmar. Sanjao sam kako se jedna velika ružičasta ptica smjestila na mom radiju, čekajući da se probudim. Bilo je to jedno ogavno stvorenje, s debelim, zdepastim tijelom i golemim kljunom, koji se savijao naviše, kao srp. Krvlju podlivene oči, s kesicama ispog njih. I uši, doktore. Uši! Jeste li ikada čuli za neku pticu s ušima? Malene, mlitave uši, nešto nalik na uši španjolskog kokera. E, pa, probudio sam se dok mi je srce tuklo... i što mislite? Tamo, na radiju, stvarno se nalazila ružičasta debela ptica s ušima.
Doktor Departure se uspravi na stolici, zahvaćen novim samopouzdanjem. Vrlo jednostavan slučaj brkanja ralnog s nerealnim. Tradicionalno. Gotovo klasično.
— Rekoste, jedna stvarna ptica na vašem radio-aparatu? — upitao je blagim glasom. — S očima podlivenim krvlju?
— Da — potvrdi McFarlane. — Znam da to zvuči blesavo. Znam da je teško u tako nešto povjerovati.
— Oh, ne, ni najmanje. Ni najmanje. Takav tip vizualnih aberacija dosta je obična pojava. — Doktor se osmjehnu tješiteljski. — Ništa što bi...
McFarlane ga prekide, sagnuvši se da dohvati kutiju, koju zatim položi na stol.
— Vi me ne razumijete, doktore — rekao je. — Hajde, otvorite je.
Doktor se načas zagleda u McFarlanea, a zatim u smeđu kutiju, koja je bila izbušena na više mjesta i povezana jakim konopcem. Onda je odlučnim pokretom rasjekao konopac i skinuo dva gornja poklopca. Sagnuo se i zagledao u kutiju — a onda huknuo od šoka. Dva krvlju podlivena oka zurila su netremice u njega. Ovješene uši. Nagore iskrenut kljun. Ptica sramotne ružnoće.
— Zove se Lafayette — reče McFarlane, ubacivši nekoliko mrvica kruha u kutiju, koje je ptica hitro progutala uz bučno, ogavno mljackanje. — Brzo se navikava na čovjeka, zar ne?
Kad se McFariane izgubio sa svojom halucinacijom, psihijatar je sjedio neko vrijeme, zanijet u duboke misli. Osjećao se pomalo

ošamućen i ispražnjene glave, kao da je upravo izronio iz vožnje kroz neki tunel strave i užasa.
Možda sam zaista svjedok rađanja neke potpuno nove psihoze, govorio je sebi. Čudne se stvari događaju u ovom današnjem svijetu. Vidio je sebe kako pred Kongresom američkih psihijatara čita monografiju: »Rađanje nove psihoze«. Taj novi poremećaj očigledno ima simptome suprotne onima kod paranoje — i zato će ga nazvati »narapoja«. Pun nade, doktor Departure je predviđao i mogućnost da će neki od njegovih kolega inzistirati da se nova psihoza nazove prema onome koji ju je otkrio: »Departuremanija«. Postat će slavan, a njegovo ime dodano Freudovu. Onda ga pogodi jedna zlokobna misao. Pretpostavimo da je taj McFarlane neki opak i zloban čovjek! Nekakva varalica! Tako mu svega na svijetu, to ću saznati!... Hitro je pozvonio svojoj tajnici Ćeliji Armstrong, i naložio joj da otkaže sve sastanke za ostatak tog dana. Onda je zgrabio šešir i izletio iz zgrade.
* * *
Tri dana kasnije, u kancelariji doktora Departurea zazvonio je telefon. Celia Armstrong diže slušalicu. Javljala se psihijatrova žena.
— Ne, on nije ovdje — reče tajnica. — Bolje rečeno, nije dolazio već tri dana, osim što je navraćao načas da uzme poštu.
— Ne znam što se događa s tim čovjekom — jadala se psihijatrova žena uznemirenim glasom. — Odlazi iz kuće usred noći. Vraća se potpuno iscrpen. Znate li, možda, što zapisuje u notes?
— Iskreno govoreći, zabrinuta sam za njega — uzvrati tajnica. — Tako je razdražljiv. I u takvoj strašnoj žurbi sve vrijeme.
* * *
— Nešto ste se ufitiljili, doktore — reče McFarlane na sljedećoj seansi, tjedan dana kasnije. Bilo je to prvi put poslije toliko dana da je doktor sjedio za pisaćim stolom. Noge su ga boljele. Ispod stola je krišom izuo cipele, da malo olakša pritisak na stopala puna mjehurića.
— Ništa ne brinite za mene — obrecnu se on. — A kako ste vi?
Doktorovi prsti se zgrčiše od unutrašnje napetosti. Bio je mnogo mršaviji, a lice mu je postalo blijedo i opušteno.
— Mislim da mi se stanje popravlja — reče McFarlane. — U posljednje vrijeme imam osjećaj da netko prati mene.
— Koješta! — graknu psihijatar razdražljivo. — To je samo vaša

uobrazilja.
Zatvorio je napola oči i zagledao se u McFarlanea. Kad bi samo mogao biti siguran da McFarlane ne pravi od njega budalu. Ali dosad se ništa nije moglo shvatiti kao indikacija u tom smislu. Uostalom, njegov iznenadni nagon da sustigne nekoga na ulici izgledao je savršeno autentično. McFarlane bi podigao glavu, korak bi mu postao brži — i već bi odmaglio. »Pa, morat ću jednostavno da ga promatram još neko vrijeme«, pomislio je doktor. Zatvorio je na trenutak oči, sjećajući se svih svojih postupaka iz proteklog tjedna: dugih, zamornih jurnjava kroz cio grad, u toku kojih umalo nije izgubio McFarlanea jedno desetak puta; dugih, dugih čekanja pred restoranima, sve dok McFarlane konačno ne bi izišao. »Da, morat ću i dalje da ga pratim, dok ne prikupim sve činjenice«, mislio je. Ipak, zabrinjavalo ga je što je naglo gubio na težini, a i to što su mu odnedavno u ušima počeli odjekivati oni čudni zvuci...
Kad je seansa završila, McFarlane se na vrhovima prstiju iskrao iz kabineta. Psihijatar je bučno hrkao.
Na dan sljedeće seanse s doktorom, McFarlanea je na vratima dočekala tajnica.
— Doktor nije ovdje — izvijestila ga je. — Otišao je na tromjesečni dopust... a možda i na godinu dana.
— Oh, žao mi je što to čujem — reče McFarlane. — A i izgledao mi je sav nekako skljokan. Gdje se odmara?
— Pa, zapravo, on je u sanatoriju Marwood.
Neki čudni, zagonetni izraz odjednom se razli McFarlaneovim licem i on se načas zagleda pred sebe u prostor. Zatim se osmjehnu tajnici.
— Upravo sam dobio čudan osjećaj. Odjednom se osjećam kao da sam potpuno izliječen. Da, baš tako, odjednom. Od trenutka kad ste mi rekli ono o doktoru Departureu.
* * *
Liječnici u sanatoriju imali su dosta posla s doktorom Departureom.
— Jednostavno nam pričajte sve što vam padne na pamet — inzistirali su. Oni doktora Departurea bile su staklaste; osjećao se potpuno iscrpen.
— Moram da ga pratim, kažem vam! — govorio je licima oko sebe.
— Ne smijem ga pustiti da mi izmakne iz vida. Ni za jednu jedinu sekundu. On ima kod sebe pticu sa zakrvavljenim očima i

klempavim ušima.
— Vrlo zanimljivo. Sve je vrlo zanimljivo! — Liječnici su se zgledavali i kimali značajno glavom:
— Nešto potpuno novo!
— Prilično slično kompleksu proganjanja, samo u suprotnom smislu!
— Cini se da pati od iluzije da prati nekoga. Zapanjujuće, zar ne?
— Vjerojatno je u pitanju rađanje jedne potpuno nove psihoze. Predlažem da ga promatramo vrlo pažljivo!
I, eto, baš u tom trenutku je jedan od liječnika otišao tako daleko da sugerira kako bi doktoru Departureu trebalo dopustiti da se slobodno kreće po gradu — razumije se, pod pažljivom prismotrom naizmjenično biranog liječničkog osoblja — tako da svi njegovi postupci budu precizno zabilježeni...

Robert F. Young: Godine

The Years

Preveo Zoran Milović

Starac zastade ispred sveučilišne zgrade. Bila je jesen. Studeni oštri vjetar puhao je sa zapada, tresući mrtvo lišće što je u krpama visilo s grana brijestova i javora. Borao je mrtve vlati trave i puhao kroz gole nasade ukrasnoga grmlja. Uskoro će doći snijeg i ova će godina umrijeti, a nova će se nakloniti i ući.
Starac je drhtao, ali ne zato što mu je bilo hladno. Sveučilišne zgrade su ga plašile. Užasavali su ga studenti koji su šetali stazom — dugokosi mladići sladunjavo ukrašene odjeće, dugokose djevojke u ogrtačima i trapericama. Ali prisilio se da nastavi naprijed i pažljivo zagleda lica djevojaka. Svu svoju uštođevinu, koju je sakupljao cio život, dao je za ovo putovanje i odlučio je da se ne vraća praznih ruku
Čini se da ga nijedan student nije zapažao. Bilo je to kao da ipak ne postoji (na jedan način i ne postoji, mislio je). Svako malo morao je silaziti sa staze kako se ne bi sudario s grupama mladih koje su nadirale. Ali, navikao se već na ovakvu ravnodušnost. Mladi svake generacije bili su postojano osorni i sami su sebe postavili u središte svega. Prirodno je bilo samo to da oni jesu, da oni postoje. Svijet je bio njihova jabuka, i oni su to znali.
Starac poče malo-pomalo gubiti strah koji ga je bio obuzeo. Sveučilišne zgrade bile su mnogo manje dojmljive ovako, u stvarnosti, mnogo manje no što mu je to sjećanje naslikalo.
U najboljem slučaju, sjećanje je bilo vrlo slab slikar. Pretjerivalo je, preuveličavalo. Dodavalo je detalje koji nikad nisu ni postojali, a izostavljalo one koji jesu. Bila je tu još jedna važna stvar. Nikad nije

bilo moguće jednu stvar vidjeti po drugi put isto onako kako je bila viđena prvi put, zato što je onaj tvoj dio, koji je prevodio početne dojmove, zauvijek bio mrtav.
Starac je gorljivim pogledom zagledao lica djevojaka koje su prolazile, tražeći Elizabethino. Želio je ponovo vidjeti njezino lice. Želio je ponijeti sa sobom mladenački sjaj tog lica i učiniti svoje posljednje godine manje tmurnim i praznim — da nestane bar dio osamljenosti što je pao na njegov život nakon smrti njegove žene. Samo za trenutak. Trenutak će biti dovoljan.
Kad joj je napokon ugledao lice, bio je dirnut do srži. Tako mlada, razmišljao je. Tako divno i slatko lijepa. Iznenadilo ga je što ju je isti čas prepoznao. Možda sjećanje i nije tako slab slikar kako je zamišljao. Srce mu poče udarati a grlo mu se stegne. Klasična reakcija, samo što je u njegovu slučaju bila uvećana tisuću puta. Pogled mu se zamagli. Jedva je raspoznavao stvari i lica oko sebe. Elizabeth...
Hodala je uz visokog mladića, pričajući s njim, njišući knjige koje je nosila na ramenu. Ali starac nije gledao u njezina suputnika. Trenutak je bio suviše vrijedan, odviše značajan da ga se izgubi. Osim toga, bilo ga je strah da pogleda. Godine...
Par se približio, nasmijan i zapričan, topao i siguran u oazi svoje mladosti. Elizabeth nije nosila ni šešir niti je glavu pokrivala rupcem. Crvenozlatna kosa plesala joj je na vjetru, slomljena na valove što su nestajali na obrazima. Usne su joj bile jesenski list koji je blago ležao na predivnom krajoliku sjajna lica. Oči su bile djelići ljetnog neba. Nosila je na sebi bezoblični sivi sviter i bojama napackan kruti pamučni ogrtač. Duge, gipke noge bile su skrivene od sunca. Ali sjećanje ga je dobro služilo.
Sad je plakao. Drsko, onako kako pijani čovjek plače. Elizabeth. Elizabeth, jedina moja, ljubavi moja...
Nije ga opazila sve dok ona i pratilac nisu došli do njega. A onda je, čini se, osjetila njegov pogled i pogledala u starčeve oči. Stade, a lice joj postade bijelo. Prijatelj stade kraj nje. Stade i starac.
Boja se vrati na Elizabethine obraze. Gađenje joj zamrači plavetnilo očiju. Pune usne postadoše tanke.
— Kako se usuđujete gledati me na takav način, vi prljavi starče!
Njezin pratilac bio je bijesan. Približi se starcu.

— Trebalo bi da vas opalim posred nosa!
Starac se zgranuo. Hej, oni me mrze, mislio je. Gledaju me kao da sam gubavac. Nisam očekivao da će me prepoznati... nisam želio da me prepoznaju. Ali ovo... ne!
Pokušao je nešto reći, ali nije bilo ništa što im je mogao kazati. Nijemo je stajao, gledajući mladićevo čudno i poznato lice.
— Prljavi starče — ponovi Elizabeth. Uhvati svog pratioca za ruku i oni odoše dalje. Nemoćna pogleda starac je buljio za njima, znajući da, iako će nastaviti živjeti, od ovog trenutka on više nije živ.
Kako se nisam sjetio? — pitao se. Kako sam mogao zaboraviti tog jadnog starca?
Mrtvim korakom vratio se do gaja na rubu sveučilišnog naselja, gdje je žeglo vremensko polje, ulazeći u njegov treperavi zagrljaj, ubrzanim hodom vremena krećući natrag kroz godine koje su ga od visokog mladića pretvorile u nešto nečisto. Pošto je stražaru platio drugi dio mita, napustio je vremensku stanicu kroz pokrajni ulaz i odvezao se na groblje na kojem je ležala Elizabeth, kremirana. Stajao je ispred groba, na gorkom vjetru, dugo... Ponovo i opet ponovo čitao je natpis na granitnoj oznaci: rođ. 1952. — prem. 2025. U SPOMEN SVOJOJ LJUBLJENOJ ŽENI...
Ali Vrijeme Kradljivac još nije završilo. Otvorilo mu je lubanju i zarezalo duboko u njegova sjećanja, vadeći blage ljetne noći i zaspalo cvijeće i maglovita popodneva. Ostavilo je samo gola polja i bregove s ogoljelim drvećem.
Pročita natpis posljednji put.
— Prljava stariče — reče.

Žarko Milenić: Kolekcionari

— Haj, Ao!
— Haj, Ue!
— Ima li što novo?
— Kakvi! Već mi je dozlogrdilo ovo svakodnevno patroliranje nad Zemljom.
— I meni.
— Za sedamdeset devet dana ističe mi ugovor.
— A meni za sto dvadeset osam.
— Baš te žalim.
— Nema razloga.
— Kako to misliš?
— Na ovom radnom mjestu mogao bih i nešto ušićariti i tako potkupiti komisiju da me prebace, recimo u Bazu na Mjesecu.
— Ne razumijem šta time hoćeš da kažeš.
— Namjeravam pronaći kakav raritet na ovoj planetici.
— A kako? Znaš i sam da je kažnjivo uplitati se u život Ljudi.
— Ja i ne želim da se uplićem. Hoću samo da dobijem neku od tih stvarčica na gotovo...da je jednostavno pokupim!
— Zar je to moguće?
— Pa neki naši prethodnici iskoristili su situaciju zaradivši brdo love prodajući to na crnoj berzi.
— Hm, nisam čuo za tako šta...
— E, pa slušaj sad!... Malo ko zna da je izvjesni Iu, odmah poslije povratka Apola XI, zdipio pločicu od nerđajućeg čelika na kojoj piše: »Dolazimo u miru«...itd.
— A naši na Mjesecu nemaju pojma?
— Čim su vidjeli da pločice nema, odmah su sklepali kopiju od eoiaujiuma, za koju, niko ko ima imalo mozga u glavi ne bi dao ni jedan ia!

— Je li bilo još takvih slučajeva?
— Još pitaš! Da nabrojim samo neke... Dakle još 1972. skinuta je ona čuvena pločica sonde »Jupiter«, koja je, kao što znaš nekakva miroljubiva slikovnica.
— Je li napravljena kopija?
— Nemam pojma! A iduće godine neki je srećnik otkrio Oaieuovim brojačem gvozdeni krst na Sjevernom polu...
— Pa to i nije naročito vrijedno!
— Ali kad se uzme u obzir da taj krst simboliše njihovu poznatu religiju, te da ga je poslao nekakav biskup, odmah mu cijena skoči! A u posljednje vrijeme, kad je tih stvarčica sve manje, postale su tražene i zemaljske zastave s visokih planinskih vrhova. Sve se zemaljsko danas traži! Svi to znamo, a među sobom poričemo!
— Slušaj, Ue! Nisam znao da imaš tako bujnu maštu.
— A ti si sve to odavno znao. Štaviše, i sam si jedan od učesnika!
— A ti nisi?
— Kladim se da potajno slušaš ploče Beatlesa.
— Pa šta! A ti ne samo što govoriš, već i misliš na engleskom!
— Vidim da mi zavidiš, jer ne nalikuješ toliko na Čovjeka kao ja. Slabo pamtiš njihove psovke i fraze!
— Glupane!
— Zaveži gnjido nocaianska!

Katherine MacLean: Ispiranje mozga

Brain Wipe

Preveo Zoran Milović

— To znači da imam po ustavu pravo odbiti serum istine i detektor laži?
Dječak je sjedio na poligrafskoj stolici, s aparatom za mjerenje krvnog tlaka pričvršćenim za desnu ruku. Dok je govorio, kazaljke na brojčanicima podrhtavale su i poskakivale.
Advokat koji je preuzeo njegov slučaj odgovori, brzo i jasno, bez pojednostavljivanja:
— Ako ne dobijemo razumno priznanje koje bi usmjerilo potragu za istinom na pravi put, ispitivanje bi moglo trajati i nekoliko tjedana umjesto nekoliko sati. Troškovi ispitivanja nadoknadit će se iz tvog osobnog socijalnog osiguranja. Inače, ako se ne potroši, taj će ti novac biti dostupan u obliku rehabilitacijskog fonda od dvadeset tisuća dolara koji će ti na izvjestan način biti na raspolaganju, ako se dokaže da si kriv, te ako budeš osuđen na ispiranje mozga.
Dječak se poče vrpoljiti na stolici.
— Ustavna ste prava učinili veoma, veoma, veoma skupima. Da li je medicinsko opravdanje jeftinije? Mogu li odbiti droge istine i aparate iz medicinskih razloga, zbog zdravstvene nesposobnosti?
Kazaljke su registrirale pojačano disanje i brže kucanje srca te povišen krvni tlak. Glas mu se povisio za nekoliko tonova, a govor mu je postao brži dok je postavljao pitanje.
— Koji je tvoj medicinski razlog? — upita liječnik.
— Moje tijelo fizički ne podnosi droge. Prihvatim li bilo koju drogu, pojavit će se mučnina i povraćanje, konvulzija i šok, ili alergija, akutna alergija. — Činilo se kao da mu je ponestalo daha. Graf s

krivuljama disanja i pulsa pokazivao je da je disanje ubrzano i plitko a otkucaji srca vrlo brzi. Ekran na GSR-u registrirao je izuzetno snažnu, nekontroliranu emociju. Tehničar kod poligrafa pokaže prstom na ekran, a liječnik kimnu glavom i načini odgađajući gest.
— Tko te je pripremio za to fizičko odbijanje droga? — upita liječnik.
— Moj otac. — Iznenadan skok kazaljke na pokazivaču krvnog tlaka upućivao je ili na laž ili na bolnu uspomenu izvučenu iz sjećanja.
— Što kažeš? — nastavi liječnik, gledajući kazaljke kako se penju, još ne obraćajući pažnju na nijeme proteste tehničara kod poligrafa. Krvni tlak poče padati ali se puls i dalje ubrzavao.
— Elektrošokom. Molim vas. Osjećam se neugodno kad me dodiruje ova oprema... — dječakov glas nesta u šapatu. Bio je blijed, gotovo svijetlozelen, a lice mu se sjalo od znoja. Rukama se uhvati za naslon stolice.
— Završit će u šoku, B. P. je ispod granica normale. Dobro, odvežite ga i odvedite u sobu. Neka leži. I, ostavite ga na miru, ne uzbuđujte ga.
Liječnik je gledao dok su policajci odvodili dječaka u sobu.
Pošto su otišli, advokat upita:
— Što kažete, doktore? Kada možemo početi ispitivanje? Liječnik zatrese glavom u znak neslaganja.
— S traumama iz prošlosti i tim elektrošokovima koje je doživio, nemojte očekivati da će policijski poligraf otkriti mnogo laži u njegovu govoru. Kazaljke će početi podrhtavati svaki put kad opazi da ga ispitujete na taj način. Po svoj prilici, to ga svaki put podsjeti na reflekse uvjetovane elektrošokovima. Vrlo lako može biti da je pripremljen i na fizičku alergiju pri korištenju umirujućih droga. Bilo koja količina ubrizgana seruma istine mogla bi ga baciti u alergijski šok
— Zašto da ga uopće ispitujemo? — upita koordinator podataka za slučaj Larryja Rubashova.. — On je prilično nervozno dijete, a uz to, imao je lud dan koji ga je zacijelo izmorio. Neki njegovi pomoćnici sve su priznali. Također, imamo i njegovo pismo i otiske prstiju. Na ovaj ili onaj način, ionako već imamo sasvim dovoljno dokaza da ga klasificiramo kao psihopata ili sociopata, te ga u tom smislu osudimo i speremo mu mozak.

Advokat je protestirao:
— To je vrlo dobra formalna stvar, dobra zaštita prava da se dobije slobodno, punovrijedno priznanje prije bilo kakvog legalnog kažnjavanja ili medicinske akcije.
— Ne, svakako ne, ako to pogoršava zdravstveno stanje vašeg klijenta — protestirao je psiholog. — to nam priznanje zapravo, uopće nije potrebno. To dijete je očigledno neka vrst psihopata, a možda će se čak pokazati da ima i psihotične halucinacije. Čak nam ni zakonska osuda za počinjene zločine nije potrebna. Ionako ga moramo podvrći liječenju. On je bolestan.
— Svakako, čak i bez ikakvog priznanja, imat ćemo zakonsku osudu — doda koordinator podataka iz odjela za otkrivanje zločina. — Fascikl s optužbama za vandalsko ponašanje i sabotaže u njegovu se slučaju mjeri kilogramima težine, a ne milimetrima debljine. Ne mislite, valjda, da će ispitivanje pokazati da je vaš klijent nevin?
Advokat slegnu ramenima.
— Moj je posao da mislim kako su svi oni nevini. No dobro, preskočimo to ispitivanje. Ubacite kazete s podacima u kompjutor da vidimo hoće li ga proglasiti krivim. Završimo to.
Mala grupa — liječnik, advokat, psiholog i čovjek zadužen za podatke, koji je nosio kazete — prošla je predvorjem i ušla u neveliku prostoriju, formalno sudnicu, u kojoj je već bio operator zakonski obučen za rad na kompjutorima, zaklet da postupa pravedno.
Larry je Rubashov ležao, skvrčen, u fetusnom položaju, na kauču u svojoj tihoj sobi. Očekivao je da će ga prisiliti da sjedne na stolicu prepunu električnih naprava, u sobi za ispitivanje, da će pričvrstiti sve te aparate na njega i da će onda odrasli neprijatelji vikati ispitujući ga.
Još jače se skvrčio, žudeći za nesvjesnim, suviše dubokim za strah, suviše dalekim od njega.
Larry Rubashov, poslušnosti uvjetovane Pavlovljevom metodom, još od ranog djetinjstva.
— Pođi spavati, Larry.
Velika stolica za ljuljanje daje mu lagani udar. Okreće stranice svoje slikovnice pokušavajući saznati kako je završila priča. Brzo okreće posljednju stranicu. Stolica mu šalje snažniji udar, poput zvona za

uzbunu.
— Da, majko. — Okreće posljednju stranicu i čita je. Svršetak je sretan. Svi su svršeci sretni.
Hladno, upozoravajuće drmusanje električne struje zahvaća mu ruke. Skače iz stolice.
— Evo me, dolazim, mama.
Čeka ga, gleda da vidi hoće li uz stepenice. U ruci joj je kontrolna ploča s komandama.
On trči u kuhinju, izlazi kroz stražnja vrata. Vani je hladno. Osjeća hladnoću na bosim nogama. Siva, mjesečinom obasjana pustinja prostire se u ravnini sve do pobrđa u daljini i planina koje se nejasno naziru na pozadini mračnog neba.
Susjedne kuće, suše za alat, garaže. Ne može se spavati vani, na ovom vremenu, ukočiš se i ne možeš trčati kad te traže. Susjedi ga neće pustiti unutra. Ako im samo pokuca na kuhinjska vrata oni će jednostavno pozvati njegova oca. Pokušao je to dvaput prošle godine. Pustili bi ga pretvarajući se da će mu pomoći da se sakrije, a onda bi jednostavno telefonirali kući i njegov bi otac došao, s palicom za davanje šokova.
Larry se uspeo uz rešetku pored stražnjih vrata. Bile su to bijele rešetke koje su vodile na krov. Plašio se od svakog šušnja, očekujući udar na svaki dodir ružinih grana. Ali iz prirode nisu dolazili nikakvi šokovi ni udari. Popeo se na krov, opreznim ga korakom prešao, spustio se do prozora svoje sobe i ušao.
U sobi Larry je slušao kako ga mama odozdo zove i traži.
Krevet je opremljen za davanje udara. Ne želi da legne na njega, povuče pokrivač i zavlači se pod krevet da spava.
Ne mogu ga pronaći kada ne znaju gdje je. Nikada nema nikakvih udara ni šokova kad je na neuobičajenim mjestima.
Dva sata mirnog sna, dubokog sna, sretnog sna, siguran da ne znaju gdje se nalazi...
— LARRY! — urlik na vratima njegove tamne sobe. Crna očeva prilika, s palicom za udare u ruci, s gnjevnom i bijesnom rikom. — Larry!
— Da, oče. — Proviruje glavom, trepćući, još ne osjećajući strah.
Kako je divno ne osjećati strah. Možda, možda se svijet promijenio i možda se više nema čega bojati.

— Izađi ispod kreveta!
— Da, oče.,— Izvukao se i stao prećd oca, gledajući njegov pojas i kopču na njemu.
Iznenada, sve je postalo košmar, kao da je neka od njegovih noćnih mora postala stvarnost. Crna sjenka-otac stajala je, zaklanjajući svjetlo, s mnoštvom ruku poput hobotnice. Larry se prisili da gleda u tamno mjesto gdje je bilo sjenkino lice. Bilo je to lice čovjeka, a ne čudovišta. Doimalo se kao lice osobe koja je sposobna slušati i smiješiti se. Njegov otac slušao je i smiješio se posjetiocima. To se lice moglo učiniti nasmiješenim još nečim, a ne samo robotskom poslušnošću. Larry još nije uspio otkriti u čemu je taj trik. Čak su i stranci znali kako; nisu bili robotski poslušni, a opet, smiješio im se. Mora da je to lako. Kada ti je samo šest ili sedam godina mnoge stvari koje ti se čine teškima i nemogućima, kasnije se pokažu laganima. Jednoga dana hobotnica će se pretvoriti u ugodnog, nasmiješenog čovjeka.
— Larry... — sada je otac govorio onim nježnim, objašnjavajućim tonom koji je bio najopasniji. — Majka ti je rekla da pođeš u krevet. Moraš slušati svoju majku.
U ruci mu je bila palica sa zlatnom kuglom na jednom kraju i baterijama u dršci. Zlatna kugla davala je šokove.
— Odmah ću poći u krevet. — Larry je govorio jasno, iako mu je za to trebalo dosta napora, bez ikakva izraza na licu. Ranije, kad bi njegovi odgovori bili molećivi ili nejasni, njegov bi otac upotrijebio palicu.
Velika tamna figura reče.
— Nestao si. Želimo da stekneš dobre navike spavanja. Moraš ići u krevet i spavati u točno određene sate tako da, kad odrasteš, postaneš snažan čovjek.
Kada budem bio snažan čovjek ubit ću te.
— Otišao sam u krevet, otišao sam spavati. Ja sam zdrav i snažan. Znam da želiš da budem zdrav i snažan. — Larry je bez greške artikulirao riječi, znajući da njegov otac voli logičan i razuman razgovor.
— Ne prepiri se.
Larry se trgnu i poskoči, no samo su riječi podsjećale na ranije proživljene udare. Ovaj ga put palica nije dodirnula. Gledao ju je i

čekao.
— U krevet nisi pošao stepenicama.
Larry je razmišljao logično, sjećajući se riječi.
— Rekla mi je da odem spavati. Nije rekla da idem stepenicama. Nije rekla u krevet.
Palica pođe za njim, hitra, poput zmije koja napada. Sve je to bio košmar bez razloga. Razmišljanje tu nije pomagalo.
Tiho, lica izobličena u nijemom urliku strane, dječak poskoči i poče bježati po sobi. Trčanje je bilo nerazumno, poput bježanja uhvaćene ptice koja udara u zidove. Pokuša se popeti na trodimenzionalnu sliku Tolkienove »unutrašnjosti Zemlje«. Pokušao se zavući u osvježivač zraka. Utrčao je u ormar i sakrio se.
Zadovoljan što dječak sada više nema kamo pobjeći, otac je stajao ispred ormara, gurajući palicu unutra, sve dok nije napipao nešto što se miče, a onda naglo okrenu regulator voltaže na drški.
— Moraš slušati svoju majku — govorio je svaki put kada bi okrenuo prekidač. — Budi poslušan svojoj majci! — žestoko okrenu.
Bio je bijesan.
Bio je bijesan i zabrinut.
* * *
U tihoj sobi, ispred ćelije za priznanja, u policijskom krilu bolnice, petnaestogodišnji Larry Rubashov se budio, zaboravljajući sjećanja, zaboravljajući san, ali s osjećajem snažne odluke u sebi, odluke koja je nadjačavala sve što je upravljalo njegovim ranijim životom. Sjeo je na kauč i zatvorio oči, ponovo razmatrajući ideju. Pjesma je bježala u snove.
KADA DODIRUJEŠ KROZ STROJ, DODIR JE IZGUBLJEN.
KADA MISLIŠ KROZ STROJ, GLAS JE IZGUBLJEN.
Život se ne prenosi kroz metal. Roditelj kažnjava dijete svojom rukom, da ga oblikuje kako to zahtijeva svijet, da ga učini sigurnim, da mu podari snagu da spozna pravila i potčini svijet sebi.
Dodirni me svojom rukom, oče.
Sva su razmišljanja koja umjesto tebe čini stroj lažna. Sve su stvari koje umjesto tebe čini stroj lažne. To nisi učinio ti, to se samo tako čini. Poput robova koji pjevaju za kraljeve koji ne mogu pjevati, a kada završe, pjesma je otišla, kao da je nikada nije ni bilo. Poput robova koji ubijaju zvijeri namjesto građana koji za to nisu sposobni.

Događaj koji se samo gleda nije događaj. Takav se događaj uopće nije ni dogodio.
Larry umorno proturi glavu između dovratka i otvorenih vrata i reče:
— Moram nešto napisati. Dajte mi papir i olovku. Donijeli su mu što je tražio. Napisao je.
»Svatko tko čita, neka čuje ovo.
Znaj da je civilizacija zasnovana na halucinacijama. Kada gledaš gladijatora, ti nisi gladijator. Kada letiš u avionu, ti ne letiš sam zrakom. Kada pustiš da ti problem riješi kompjutor, ti nisi inteligentan, ti nisi mudar.
U svojoj najdubljoj biti ti vjeruješ da si ti gladijator kojim zapovijedaš i s tom psihozom, ti se ponosiš i ti spremaš velik zabravljen dug samoprezira.
Zabravljene škrinje njihova prezira prema vlastitim životima ispunjene su i prepune. Oni su svršetak, i, kao što liječnik daje dijagnozu da rak svršava s pacijentom, tako ću ja svršiti s njima.
Ako ste i nadalje odaniji stroju nego vlastitom srcu i žlijezdama i vidu i dodiru, tada niste ništa više nego produžeci stroja — vaš dodir je dodir prstiju od čelika — tada više niste živi. Svršit ću sa svima vama.
Pružio im je papir i rekao:
— Moja posljednja izjava.
— Lud. Megalomanija, paranoja, ubojica.
— Nije potrebno nikakvo priznanje.
— Ispiranje.
* * *
U sobu su zatim poslali čovjeka koji je osuđenu osobu trebao potaći da misli na stvari koje vlast želi izbrisati.
— Reci mu da misli o razlozima zbog kojih bi počinio zločin — rekli su mu. — Navedi ga na to da nas se uplaši. Naveđi ga na to da mrzi policajce.

Ali čovjek je imao svoju malu igru koju je igrao sa svakim zatvorenikom. Navodio ih je da misle i na druge stvari, a onda bi gledao da li su i one izbrisane.
Ušao je u sobu, noseći metlu u ruci. Dječak je bio zavezan za stolicu, zarobljen u luđačkoj košulji. Ubrizgali su mu tvar koja je stvarala

strah, i još jednu, koja je učinila da misli postanu uzbuđene i oštre, koncentirane, u naponu razvijanja i usavršavanja ideja.
Čovjek se nasmiješi i reče:
— Ha, oni misle da sam ja došao ovamo samo da bih čistio. Budale, nisu uopće opazili u koju sam sobu ušao. Slušaj, momče, idućih nekoliko minuta bit će stvarno teško, ali ne brini. Neki ljudi vrište, ali sjeti se, samo se drži. svoga imena, misli na svoje ime, i misli na to zašto si to učinio, i misli na sve one razloge zbog kojih mrziš tu kopilad. Vidio sam ljude koji su kroz sve to prošli, i opet su se svega sjećali. Kad završi, ti se pretvaraj da se ničega ne sjećaš, u redu? — Namignu mu i uputi se prema vratima noseći metlu. Na vratima se još jednom okrenu i ponovi — Drži se, zapamti, misli na svoje ime. — Ponovo mu namignu.
Dječak je gledao u gola bijela vrata dok su se zatvarala. Nije se mogao micati. Luđačka košulja čvrsto ga je stezala, a i noge su mu bile zavezane; na sljepoočicama bile su mu pričvršćene elektrode koje su podmuklim povećavanjem napona pojačavale njegove normalne misli. Kemijski strah bubnjao mu je krvotokom, i još mu nije došao do mozga.
Zovem se Larry. Pokazat ću im da im neće uspjeti što god da pokušaju. Kakvu god poslušnost da očekuju od naređenja i kažnjavanja, neće je dobiti. Ništa ne može zatočiti i zatvoriti slobodan um i slobodan duh. SLOBODAN..
Ta je misao bila čudno glasna i vibrirajuća. Zastane kao da mu je netko vikao u glavi. Kemikalija straha drhtala je njegovom krvlju. Sjećao se injekcije. Taj strah, to je ubrizgana kemikalija, to nisam ja. Ako se čvrsto držiš svoje svrhe, tada nećeš zaboraviti svoje ime. Moje ime je Larry Rubashov. Ja sam slobodan. Stroj koji su mi pričvrstili na glavu ne može mi ništa. Električnim šokom ništa neće uspjeti. Moj je otac to pokušao. (Ali on mi to nikada nije radio na glavi.) ŠOK. Ta je misao bila gotovo udar, gotovo pravi šok. Pokušava se ponoviti. Ona je stvarna. Nemoj misliti na nju.
Bježi.

Moje ime je Larry.
Pokazat ću im da pravila ne mogu zarobiti slobodan duh. Svi se moramo boriti protiv poslušnosti. Moramo ponovo postati živi. Oni

koji nas prisiljavaju ne znaju da se u unutrašnjosti svake poslušne lutke nalazi slobodan duh koji pokušava umaći. Bježite, slobodni duhovi, pokazat ću im da se sva pravila ne moraju izvršiti, pokazat ću im da svijet može biti bolji bez njih.
Užaren.
SLOBODAN ŠOK STRAH POBJEĆI.
Stop! Stani!
Užaren. Moje vlastite misli gore, užarene su. Vruće bijelo svjetlo isuviše. Okretanje.
Sloboda SLOBODA OTPOR BOLI GORI OTPOR GORI BIJELO.
Stani, oče, molim te, bol ne koristi, elektricitet ne koristi, ljubav će koristiti...
STANI! NECU POSLUŠATI. RAZMIŠLJANJE GORI BIJELO VRTI SE. JA SAM LARRI STANI NEMOJ ME OZLIJEDITI. BIJELO PRAZNO UŽARENO...
Tko si ti?
Ne znam.
Kako se zoveš?
Ne znam.
Kako se zove tvoj otac?
Ja nemam oca.
Koga voliš?
Nikoga.
Koga mrziš?
Nikoga.
Gdje živiš?
Ovdje.
— Ovo je škola za ponovno odgajanje. Tvoje je ime David. Izvadi palac iz usta, Davide. Ustani, u ovoj se školi ne puže.

Riječ urednika

Dragi čitatelju!
Uvjeren sam da ste već na prvi pogled opazili na prethodnoj stranici grafičku promjenu kojoj, možda, niste odmah uočili razlog (najvjerojatnije zbog sitnih slova, koja su neminovna kad se god želi uštedjeti prostor i papir, danas i te kako dragocjen). Riječ je o novome zaglavlju SIRIUSA, u kojemu je. prvi put, počasno prvo mjesto zauzeo popis svih članova SAVJETA REDAKCIJE. Riječ je dakako o savjetu Redakcije Romana i stripova »Vjesnika«, no Vi vjerojatno znate da takav savjet postoji već pola tuceta godina i zacijelo se pitate: što je sad tu novo, što zahtijeva novu prezentaciju? Ukratko, ovako: Savjet je (sredinom listopada) PRVI PUT konstituiran na strogo delegatskom principu i kao takav preuzima znatno odgovorniju i djelotvorniju ulogu u svom odnosu prema Redakciji (koja je, kao radna jedinica u OOUR-u »Vjesnikovih« Informativnorevijalnih izdanja izdavač i SIRIUSA — uz još šest redovnih i nekoliko povremenih izdanja drukčijeg imagea). Imena delegata na prethodnoj stranici možda neće mnogo govoriti ako se ne spomenu i delegatske baze koje su ih delegirale u Savjet, naše Redakcije. Zato mi, dragi čitatelju, dopustite da Vas upoznam i s tim dijelom konkretne pr mjene delegatskog sistema na Redakciju koja izdaje SIRIUS. Navest ću, uz imena delegata,i baze koje su ih delegirale: Josip Adaković (Savez socijalističke omladine Hrvatske), dr Vladimir Anić (Filozofski fakultet Sveučiliita u Zagrebu), Ljudevit Bauer (Republička konferencija SSRNH), Nenad Brixy (Društvo književnika SRH), Tomislav Butorac (Republički SIZ u oblasti kulture — moja opaska: nije riječ o »Vjesnikovom« dopisniku iz Pekinga T. Butorcu!), dr Adolf Dragičević (Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu — moja opaska: riječ je o dosadašnjem dugogodišnjem i, prema mojoj, a i redakcijskoj ocjeni, vrlo uspješnom predsjedniku Savjeta Redakcije, koji je sada izabran na dužnost zamjenika predsjedavajućeg), inž. Vesna Gazdag (Konferencija za aktivnost i ulogu žena u društvenom razvoju).

Želimir Košćević (Galerije grada Zagreba). Nada Soljan (Društvo književnih prevodilaca Hrvatske), Ismet (Ico) Voljevica (Privredni vjesnik), te troje delegata Redakcije Romani i stripoviMarija Jurela, Ana Župan Bender i moja malenkost (Marija kao urednik u Redakciji, a Ana i ja po službenoj dužnosti i do isteka mandata, njoj kao predsjednika zbora radnika, a meni kao glavnog i odgovornog urednika Redakcije). Na spomenutom listopadskom sastanku je drug Bauer jednoglasno izabran za predsjedavajućeg Savjeta (s jednoqodišnjim mandatom) te za našeg predstavnika u delegatskoj skupštini SOUR-a Vjesnik (s dvogodišnjim mandatom). Novodelegirani Savjet nije svoj konstituirajući sastanak iskoristio samo za ta biranja; donio je i vrlo konkretne zaključke o društvenom utjecaju na izdavačku politiku Redakcije, kao i o konkretnim problemima koji trenutno muče Redakciju Romana i stripova (ah ne samo nju!}, kao sto je, recimo problem drastične nestašice papira i njegova poskupljenja, uz društveno podržana nastojanja da se ne povisuju prodajne cijene izdanja. Razumije se, najviše je bilo riječi o strategiji i taktici izdavačke politike svih izdanja Redakcije, pa i SIRIUSA, no o tome drugom prilikom — pogotovu zato što razgovori o takvoj temi ne mogu biti okončani na jednom sastanku, pa makar on trajao i dva ili tri sata. U svakom slučaju, uredništvo SIRIUSA. a i ja osobno (dok sam na dužnosti urednika SIRIUSA) očekujemo pomoć i podršku (nerijetko i kritičku, ali ipak dobrodošlu) od članova Savjeta (koju smo koristili i uživali i dosad), a naročito od baza koje su te članove delegirale. Naša su očekivanja, nadam se, prilog suštinskom (a ne samo formalnom) shvaćanju delegatskog sistema u našem društvenom i javnom života, a pogotovu u njegovu odrazu na sistem javnog informiranja kojemu — na svoj način, nadam se — pripada i naš SIRIUS.

— SIRIUS? Pa, pođimo od ovoga broja i Harryja Harrisona, najavljenog i na posljednjoj omotnoj stranici: moramo li baš svi koji pišemo domaću SF pribjegavati angloameričkim ili ruskim imenima protagonista, samo zato što ta dva imenojezična područja vodeća (98 posto) u svjetskoj SF literaturi? Pročitajte Harrisonovu priču, i dozrat ćete pola odgovora na to pitanje, dragi čitatelju. A pročitajte — radi druge polovice odgovora na to pitanje (i sugestije za budući rad) i

vijest koja se u novinama širom svijeta prenosi u posljednje vrijeme i koju vam navodim doslovce: »WORLD SF. međunarodno udruženje svih onih koji su profesionalno zainteresirani za SF. planira da izda zbirku priča (po jednu priču iz svake zemlje), prevedenu na lokalni jezik svake zemlje koja sudjeluje u tom pothvatu. Ideju za to dao je Krsto Mažuranić (YU) na godišnjoj skupštini WSF u kolovozu ove godine u Rolterdamu. gdje je za koordinatora i urednika tog izdanja izabran Šveđanin Sam Lundvall, prvog i jedinstvenog izdanja te vrsti u dosadašnjoj povijesti SF!). Zbirka će sadržavati 15—20 priča iz isto toliko zemalja, uključujući i našu. Svaka će zemlja sama delegirati »svoju« novelu, a prevodit će se u svakoj zemlji s izvornih jezika, kako bi se što bolje zadržao duh originalnog teksta. Zasad je osigurano izdavanje te zbirke u dvanaestak zemalja (uključujući i našu), a kako WSF ima članove iz više od trideset država, očekuje se da će se taj broi ubrzo povećati. Datum izdavanja te mnogojezične SF antologije još nije određen, no nastoji se da ona bude objavljena istodobno u svim zemljaniasudionicama.« — Iz zemalja gdje već postoji neki način dodjele naslova najbolje novele godine (kao što su u SAD »Hugo« a u nas »SFera«) bit ćc delegirane aktualno naibojie nagrađene novele ostale će zemlje organizirati svoje metode za delegiranje. Sve potrebne obavijesti o udruženju WORLD SF i o planiranoj zbirci dobit ćete, dragi čitatelju, ako se obratite na adresu: SFera, Ivanićgradska 41 a. 41000 Zagreb. Jasno? Dakako: naš je izaslanik za tu zbirku Hudecova (u SIRIUSU objavljena) priča »Prsten«, prvi dobitnik netom osnovane nagrade SFera. Priča se već umnožava, već se ilustrira, i već se čeka Vaš... protest.. Razumije se, ako ta riječ »protest« nije previše iritantna i provokativna. A ako jest...

— Govoreći o ovome broju, dragi čitatelju, ne mogu a da ne prešutim još nešto s posljednje omotne stranice: svršetak dvogodišnjice SIRIUSOVE serije »Dvanaest veličanstvenih«. I da ne odam pri znanje njenom autoru, magistru Zoranu Zivkoviću, kao ni Vama, koji ste gotovo bezrezervno prihvatili informativnost, poučnost i zanimljivost te serije napisa i popratnih priča. Kažem »gotovo«, jer ste se ponekad i kritički ponijeli prema toj seriji, argumentirajući svoja stajališta kako je ona previše »proklarkovska«,

ili »antivanvongtovska«, kako su Ursula LeGuin ili Lem bili protagonisti eseja posvećenih drugim autorima. Međutim, i te Vaše kritičke primjedbe nisu nipošto ostale bez odjeka: koristile su ne samo Zivkoviću i meni, upozoravajući me na aspekte koji su mi. kao uredniku SIRIUSA, možda mogli i pronaći. Hvala!

— Još o ovom broju: nadam se, dragi čitatelju, da Vam nije zasmetala treća po redu domaća, Ivezićeva ilustracija na naslovnoj stranici. Nadam se da ste se obradovali Pihačevoj minitrilogiji na temu androida (to je, zapravo, tetralogija, no četvrta mi je priča promakla u raljama recenzenta, o kojemu ovisi kad će ugledati svjetlo mojih očiju i nakon toga svjetlo SIRIUSOVA dana)

— Srdačan pozdrav recenzentu — kad sam ga već spomenuo — i još srdačnija želja za njegovo ozdravljenje! Naime, iako teško ozlijeđen, Krsto Mažuranić je smogao snage da recenzira Vaše priče koje su prispjele u uredništvo SIRIUSA do svršetka travnja. Samo njegovu samoprijegoru moramo zahvaliti najnoviju rubriku Za... i Nije za... SIRIUS. Svima onima koji još i sad, dragi čitatelju, čekaju na Krstin odgovor, moram se ispričati — ne u svoje ili u njegovo ime nego i ime zaista više sile, objektivnih okolnosti — i nade da će Krsto nastaviti samoprijegorno (naime, još nije ni izdaleka ozdravio!) pisati recenzije

— BURZA ovaj put izostaje. Razlog je očit: pretjerao sam u ostalome, nije mi ostalo prostora... bit će ga u 67. broju SIRIUSA.

— Na kraju: čitate li dnevno (tjedno)-informativnu štampu, zacijelo ste zapazili dvije činjenice: prvo, vlada opća nestašica papira u Jugoslaviji i drugo, i ono malo papira što ga ima, dosiže enormne dinarske (i pogotovu: dolarske) cijene. Razumije se, odmah ste, dragi čitatelju, zaključili da ni Sirius ne može kružiti u orbitama što su izvan tih prirodnih zakona. Moram Vas utješiti: zasad (!) za SIRIUS ima papira po dosadašnjoj cijeni, ali i uz jedan ustupak: ograničavanja naklade, što znači da u nekim mjestima neće biti Vašeg lista u dovoljnim (ili nikakvim?) količinama. O tome sam već primio određene informacije: prošli SIRIUS nije uopće stigao u

Bijeliinu, a ni u Skopje... Drugim riječima, ne oslanjajte se na kioske (pa makar i »Vjesnikove« — to nije nikakvo jamstvo, sudeći prema dosadašnjim iskustvima), nego pokušajte igrati na rizik — pretplate. Nije mnogo sigurnije (vidi: PTT). ali je barem jeftinije od kioska...

— Volite li Brahmsa? Ako ga volite, drevna F. Sagan Vas očito ne bi uputila na Brahmsova SF parnjaka, Arlhura C. Clarkea. iako »Dobro jutro, tugo« ne isključuje i čitanje »Odiseje« (A. C. Clarkea a ne one starogrčke). Uostalom, u 67. broju imat ćete priliku. dragi čitatelju, da izgradite svoje mišljenje o Clarkeu — na temelju deset minijatura toga SF barda što ih je za SIRIUS odabrao i preveo glavom i bradom Zoran Živković — jedini Jugoslaven (a možda i ne samo Jugoslaven!) koji je stekao predmetak »mr« obrađujući baš Clarkeov opus...

Bez ikakve želje da Vas i dalje tupim
i zamaram srdačan uredrički pozdrav
Vaš
Borivoj Jurković

SCAN i OCR: Sekundica
Ispravka: MasterYoda
Prelom: MasterYoda
www.sftim.com

e-knjiga:

Chita(m) 2012.